

Dabas lieguma “Korneti - Peļļi” dabas aizsardzības plāns

Dabas liegums atrodas Alūksnes rajona Veclaicenes pagastā un Apes lauku teritorijā

Plāns izstrādāts laika periodam no 2003. gada līdz 2008. gadam

Izstrādātājs:

Juridiskās personas nosaukums

Latvijas Dabas fonds

Projekta vadītāja:

Ieva Rove

Plāna redaktore:

Baiba Strazdiņa

Rīga

2003. gada decembris

atjaunots

200_. gada _____

SATURS

IEVADS	5
KOPSAVILKUMS	6
I. DAĻA. TERITORIJAS APRAKSTS	7
1.1. TERITORIJAS JURIDISKĀS SAISTĪBAS	7
1.1.1. LATVIJAS LIKUMDOŠANA	7
1.1.2. STARPTAUTISKĀS SAISTĪBAS UN EIROPAS SAVIENĪBAS NOTEIKTĀS SAISTĪBAS	11
1.1.3. ĪPAŠUMA TIESĪBAS	12
1.2. VISPĀRĒJA INFORMĀCIJA PAR TERITORIJU	13
1.2.1. TERITORIJAS ATRAŠANĀS VIETA, ĢEOGRĀFISKĀS KOORDINĀTAS	13
1.2.2. DABAS LIEGUMA ROBEŽA	15
1.2.3. ESOŠAIS TERITORIJAS ZONĒJUMS	15
1.2.4. TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS INFRASTRUKTŪRA	15
1.2.5. TERITORIJAS AIZSARDZĪBAS UN APSAIMNIEKOŠANAS ĪSA VĒSTURE	15
1.2.6. TERITORIJAS KULTŪRVĒSTURISKAIS RAKSTUROJUMS	16
1.2.7. KARTOGRĀFISKAIS MATERIĀLS PAR TERITORIJU	17
1.3. TERITORIJAS FIZISKI ĢEOGRĀFISKAIS RAKSTUROJUMS	18
1.3.1. KLIMATS	18
1.3.2. ĢEOLOĢIJA, ĢEOMORFOLOĢIJA	18
1.3.3. HIDROLOĢIJA	19
1.3.4. AUGSNES	20
1.3.5. AINAVAS	20
1.4. TERITORIJAS BIOLOĢISKAIS RAKSTUROJUMS	22
1.4.1. FLORA	22
1.4.2. FAUNA	23
1.4.3. BIOTOPI	26
1.5. TERITORIJAS SOCIĀLEKONOMISKAIS RAKSTUROJUMS	29
1.5.1. DEMOGRĀFISKĀ ANALĪZE (IEDZĪVOTĀJI, NODARBINĀTĪBA)	29
1.5.2. TERITORIJAS IZMANTOŠANAS VEIDI	29
1.6. INFORMĀCIJAS AVOTI	32
II DAĻA. TERITORIJAS NOVĒRTĒJUMS	34
2.1. TERITORIJA KĀ VIENOTA DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA UN TO IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	34
2.2. BIOTOPI KĀ DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN TOS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	35
2.2.1. MEŽI	35
2.2.2. SALDŪDENS	36
2.2.3. PĻAVAS	37
2.2.4. PURVI, SLĪKŠŅAS, AVOKSNĀJI	37
2.3. SUGAS KĀ DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN TĀS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	39
2.4. CITAS LIEGUMA VĒRTĪBAS	40
2.5. LIEGUMA VĒRTĪBU PRETNOSTĀDĪJUMS	41
III DAĻA. TERITORIJAS SAGLABĀŠANAS MĒRĶI	43
3.1. TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS IDEĀLIE JEB ILGTERMIŅA MĒRĶI	43
3.2. TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS ĪSTERMIŅA MĒRĶI PLĀNĀ APSKATĪTĀJAM APSAIMNIEKOŠANAS PERIODAM	43

IV DAĻA. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI	44
4.1. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMU PĀRSKATS	44
4.2. IETEICAMĀIS TERITORIJAS ZONĒJUMS	56
V DAĻA. PLĀNA IEVIEŠANA UN ATJAUNOŠANA	57
5.1. PLĀNA IEVIEŠANAS PRAKTISKIE ASPEKTI	57
5.2. PLĀNA ATJAUNOŠANA	57
PIELIKUMI	58

LIETOTO SAĪSINĀJUMU SKAIDROJUMS

DA pārvalde – Dabas aizsardzības pārvalde
DL – Dabas liegums
DMB – Dabisks meža biotops
ĪADT – Īpaši aizsargājamā dabas teritorija
LA plāns – Lauku attīstības plāns
LDF – Latvijas Dabas fonds
LSG – Latvijas Sarkanā grāmata
MK – Latvijas Republikas Ministru kabinets
RVP – Reģionālā vides pārvalde
VKPAI – Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija
VM – Virsmežniecība

DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNĀ LIETOTO JĒDZIENU SKAIDROJUMS

Antropogēnā ietekme – cilvēka apzināti vai neapzināti radīta pozitīva vai negatīva ietekme uz dabu
Augsnes erozija – augsnes auglīgās virskārtas iznīcināšana vēja, ūdens, nogāžu procesu (nobiru, nogruvumu, noslīdeņu) vai cilvēka saimnieciskās darbības ietekmē
Bioloģiski vērtīga pļava – ilgstoši pļauta vai ganīta pļava, kurā sastopamas specifiskas indikatorsugas, t.i., sugas, kuras spēj izdzīvot vienīgi pie ilgstoši nemainīgiem apstākļiem
Biotops – sauszemes vai ūdens teritorija, kuru raksturo noteiktas abiotiskas un biotiskas pazīmes
Boreāls - tāds, kas attiecas uz ziemeļu puslodes mērenā klimata joslu;
Dabas liegums - Īpaši aizsargājamas dabas teritorijas, kas pārstāv cilvēka darbības maz pārveidotus vai dažādā pakāpē pārveidotus dabas kompleksus, reto un izzūdošo vietējo savvaļas sugu atradnes, dažādiem Latvijas novadiem raksturīgas vai unikālas kultūrainavas, izcili skaistas dabas vietas;
Dabisks meža biotops – cilvēka saimnieciskās darbības neskarsts meža nogabals;
Eitrofikācija – ūdens vai augsnes bagātināšanās ar augu barības vielām, kas ūdeņos veicina ūdens organismu vairošanos un ūdenstilpu aizaugšanu, bet sauszemē sugu sastāva maiņu;
Fauna - vēsturiski izveidojies dzīvnieku sugu komplekss kādā noteiktā teritorijā;
Flora - vēsturiski izveidojies augu sugu kopums kādā noteiktā teritorijā;
Invazīvās sugas – sugas, kuras nav raksturīgas biotopam, kurā tās ieviesušās un, kuras nomāc biotopam raksturīgās sugas
Īpaši aizsargājamā dabas teritorija - ģeogrāfiski noteikta platība, kas atrodas īpašā valsts aizsardzībā saskaņā ar kompetentu valsts varas un pārvaldes institūciju lēmumu un tiek izveidota, aizsargāta un apsaimniekota nolūkā: aizsargāt un saglabāt dabas daudzveidību; nodrošināt zinātniskos pētījumus un vides pārraudzību; saglabāt sabiedrības atpūtai, izglītošanai un audzināšanai nozīmīgas teritorijas;
Kvartāra nogulumu – nogulumu, kuri veidojušies
Monitorings - sistemātisku vides stāvokļa novērojumu veikšana dažādās dabas vidēs, lai konstatētu un novērtētu pārmaiņas, ko izraisa dabas procesi vai antropogēnā ietekme, efektīvi plānotu un kontrolētu vides aizsardzības pasākumus;
Morēnas paugurs – reljefa forma, kura veidojusies ledāja darbības rezultātā un, kura sastāv no aleirītu, smilts, grants, oļu, laukakmeņu maisījuma
Veģetācija - vēsturiski izveidojies kāda reģiona augu sugu kopums.

IEVADS

Dabas liegums "Korneti – Peļļi" atrodas Veclaicenes pagastā un Apes lauku teritorijā, Latvijas un Igaunijas pierobežā. Liegums sastāv no trīs teritorijām. Tās ietver Kornetu - Peļļu subglaciālās iegultnes Latvijas teritorijā esošos posmus. Pārējie iegultnes posmi atrodas Igaunijā. Saskaņā ar 15.06.1999. MK noteikumu Nr. 212. "Par dabas liegumiem" 2003. gada 21. oktobra grozījumiem Nr. 586., kuri nosaka lieguma robežu, lieguma platība ir 751 ha.

Teritorijas aizsardzības vēsture aizsākas jau 20. gs. sākumā, līdz ar 15 ha lielā Raipala meža botāniskā lieguma dibināšanu 1923. gadā. 1962. gadā liegums paplašināts, iekļaujot Kornetu – Peļļu subglaciālās iegultnes Latvijā esošos posmus, tādējādi nodrošinot unikālās iegultnes ģeomorfoloģisko, bioloģisko un ainavisko vērtību saglabāšanu. Līdz ar paplašinājumu, liegums ieguva pašreizējo nosaukumu "Korneti – Peļļi". 1977. gadā, kā Veclaicenes pauguraines daļa, liegums tika iekļauts jaunizveidotajā Veclaicenes aizsargājamo ainavu apvidū. Saskaņā ar projekta "Latvijas īpaši aizsargājamo teritoriju sistēmas saskaņošana ar *EMERALD/NATURA 2000* aizsargājamo teritoriju tīklu" (turpmāk – *EMERALD* projekts) rezultātiem, liegums ir iekļauts potenciālo *NATURA 2000* (Eiropas Savienības (turpmāk – ES) aizsargājamo teritoriju tīkls) vietu sarakstā.

Dabas lieguma "Korneti – Peļļi" dabas aizsardzības plāna izstrāde ir Valsts pasūtījums. Plāna izstrādātājs ir Latvijas Dabas fonds (turpmāk – LDF), līgums par izstrādi noslēgts ar Vides ministrijai pakļauto Dabas aizsardzības pārvaldi (turpmāk – DA pārvalde). Dabas aizsardzības plāns izstrādāts atbilstoši Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (tagad Vides ministrija) 04.07.2002. rīkojumam Nr. 120. "Par ieteikumiem dabas aizsardzības plānu izstrādāšanai".

Dabas aizsardzības plāns izstrādāts laika posmā no 2003. gada janvāra līdz decembrim. Izstrādē piedalījās Aivars Petriņš (Latvijas Universitātes (turpmāk – LU) sistemātiskās zooloģijas muzejs, zīdītāju un putnu eksperts), Voldemārs Spunģis (LU Bioloģijas fakultāte, bezmugurkaulnieku eksperts), Vija Kreile (Teiču dabas rezervāts, augu un biotopu eksperte), Lelde Enģele (LDF, ezeru veģetācijas eksperte), Vilis Zingis (Alūksnes virsmežniecība, meža ekoloģs), Baiba Strazdiņa (LDF, kartogrāfs, plāna redaktore), Ieva Rove (LDF, projekta vadītāja). Teritorijas bioloģisko vērtību inventarizācija, izmantojot maršrutu metodi, veikta 2003. gada veģetācijas sezonā.

Papildus tika apkopoti un izvērtēti pieejamie literatūras dati, *EMERALD* projekta lauka inventarizācijas dati, informācija no Latvijas Vides aģentūras un Zivsaimniecības institūta datu bāzēm. Plāna karšu sagatavošanai izmantoti LR Valsts zemes dienesta un Valsts meža dienesta materiāli.

Uzsākot plāna izstrādi, LDF 2003. gada 4. martā Veclaicenes pagasta pašvaldības ēkā organizēja informatīvo sanākumi (dalībnieku saraksts un protokols - 1.1. pielikumā). Tās laikā vietējie iedzīvotāji un lieguma apsaimniekošanā un uzraudzībā iesaistīto organizāciju pārstāvji tika informēti par uzsāktu plānošanas procesu, iepazīstināti ar plāna saturu un funkcijām. Klātesošie tika aicināti dabas aizsardzības plāna izstrādes procesā līdzdarboties. Sanāksmes laikā tika izveidota dabas aizsardzības plāna izstrādes uzraudzības grupa, kurā iekļauti pašvaldību, Valsts meža dienesta, Reģionālās vides pārvaldes, DA pārvaldes, kā arī zemes īpašnieku pārstāvji (uzraudzības grupas izveidošanas rīkojums – 1.2. pielikumā).

Līdz plāna 1. redakcijas izstrādei tika organizētas divas uzraudzības grupas sanāksmes (17.06.2003. un 15.09.2003.), kuru laikā klātesošie tika informēti par plānošanas procesu, tā rezultātiem, apspriesti plānotie lieguma apsaimniekošanas pasākumi un zonējums. Ar uzraudzības grupu sanāksmēs izskatītajiem jautājumiem varat iepazīties 1.3., 1.4. pielikumos. 2003. gada 2. oktobrī LDF organizēja dabas aizsardzības plāna 1. redakcijas sabiedrisko apspriešanu (dalībnieku saraksts un protokols - 1.5. pielikumā). Informācija par sabiedrisko apspriešanu tika izsludināta vietējos laikrakstos. Zemes īpašniekus informēja ar vēstuli starpniecību. 2003. gada 16. oktobrī notika pēdējā uzraudzības grupas sanāksme, kuras laikā atkārtoti tika izskatīti ar lieguma apsaimniekošanu un aizsardzību saistītie jautājumi. Sanāksmes laikā tika nolemts, ka pēc sanāksmē izskatīto jautājumu iestrādāšanas plānā, dabas aizsardzības plānu var iesniegt Apes Domei un Veclaicenes pagasta padomei izskatīšanai un saskaņošanai. Sanāksmes protokols 1.6. pielikumā. Sabiedriskās apspriešanas un uzraudzības grupas pēdējās sanāksmes laikā paustie ierosinājumi un iebildumi komentēti 1.7. pielikumā.

KOPSAVILKUMS

Dabas aizsardzības plānā dabas liegumam "Korneti – Peļļi" apkopota vispusīga informācija par teritorijas vērtībām, analizētas dabas un sociālekonomiskās vērtības, izvirzīti teritorijas saglabāšanas un apsaimniekošanas mērķi un ieteikti apsaimniekošanas pasākumi, kuri veicami šo mērķu sasniegšanai.

Plānā izvirzīti divi teritorijas apsaimniekošanas ideālie jeb ilgtermiņa mērķi - saglabāta lieguma ģeomorfoloģiskā, ainaviskā un bioloģiskā vērtība un nodrošināta teritorijas ilgtspējīga attīstība, sabalansējot teritorijas saimnieciskās un dabas aizsardzības intereses (3.1. nodaļa). Apsaimniekošanas mērķi izriet gan no teritorijas izveidošanas mērķa (ģeomorfoloģisko, bioloģisko un ainavisko vērtību saglabāšana), gan no teritorijā esošajām dabas (nacionāla un starptautiska mēroga retas un aizsargājamas sugas un biotopi (1.4. nodaļa)) un sociālekonomiskajām vērtībām (tūrisms, rekreācija, ekstsīva lauksaimniecība u.c. (1.5. nodaļa)).

Galvenie faktori, kas apdraud teritorijas vērtības ir neskaidrās, dabā neiezīmētās lieguma robežas, kailcirtes un "pārcirstas" izlases cirtes uz iegultnes nogāzēm, pļavu un ganību aizaugšana, neorganizēta tūristu un atpūtnieku plūsma, finanšu trūkums u.tml. (2. nodaļa). Dažus no šiem faktoriem nav iespējams novērst (piem., ezeru eutrofikāciju). Tomēr citu faktoru novēršanai vai ierobežošanai dabas aizsardzības plānā paredzēti konkrēti apsaimniekošanas pasākumi. Piemēram, iezīmēt lieguma robežas dabā, turpināt bioloģiski vērtīgo pļavu pļaušanu, vai labiekārtot esošās atpūtas vietas ezeru krastos (4.1. nodaļa).

Balstoties uz speciālistu un plāna uzraudzības grupas dalībnieku ieteikumiem, dabas aizsardzības plānā ierosināts mainīt dabas lieguma robežu. No lieguma ierosināts izslēgt visu pirmo teritoriju un nelielus zemes gabalus no otrās un trešās teritorijas. Savukārt nelielus lieguma teritorijai tieši piegulošus zemes gabalus, kuri funkcionāli un vizuāli iekļaujas lieguma teritorijā, un, kuros konstatēti reti un aizsargājami biotopi un sugas, dabas liegumam ierosināts pievienot (4.1. nodaļa). Iestrādājot ieteikumus MK noteikumos Nr. 212., dabas liegums iegūtu loģiskas, dabā atpazīstamas robežas. Jāuzsver, ka dabas aizsardzības plānā norādīt nepieciešamās robežas izmaiņas, lieguma robežu mainīt nav iespējams. Ar plānu var vienīgi rosināt DA pārvaldi tālāk risināt šo jautājumu.

Dabas aizsardzības plānam pievienots dabas lieguma individuālo apsaimniekošanas un izmantošanas noteikumu projekts (9. 1. pielikums), kurā noteiktas dabas lieguma teritorijā atļautās un aizliegtās darbības, noteikts zonējums (arī 4.2 nodaļa). 10.1. pielikuma tabulā norādīti funkcionālajās zonās iekļautie īpašumi vai to daļas.

Dabas aizsardzības plāns izstrādāts pieciem gadiem. Plāna ieviešana ideālā gadījumā jāuzsāk nekavējoties pēc plāna apstiprināšanas un tā jārealizē divu līdz trīs gadu laikā, ja vien 4.1. nodaļā nav noteikts citādi. Pārējos divus līdz trīs gadus situācija jākontrolē, un, kur nepieciešams, paredzētie pasākumi jāatkārto, kā arī jāturpina ikgadējo pasākumu veikšanu. Ņemot vērā ierobežotos finanšu līdzekļus, plāna ieviešana jāsāk ar prioritāri veicamo pasākumu realizēšanu, iespēju robežās realizējot arī pārējos.

I. DAĻA. TERITORIJAS APRAKSTS

1.1. Teritorijas juridiskās saistības

Dabas liegums "Korneti – Peļļi" ir viena no Latvijas īpaši aizsargājamām dabas teritorijām. Tai ir saistoši Latvijas Republikas (turpmāk – LR) likumdošanas akti, kas regulē īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzību un izmantošanu, kā arī normatīvie akti, kas regulē teritorijā veicamās saimnieciskās darbības (piem., mežsaimniecība, tūrisma attīstība, būvniecība) un lieguma teritorijā esošo biotopu izmantošanu (piem., ezeri, meži, lauksaimniecībā izmantojamās zemes).

Būtiskākie no lieguma apsaimniekošanu un izmantošanu ietekmējošajiem likumdošanas aktiem uzskaitīti tālākajās nodaļās. Ar pilniem likumu un Ministru kabineta (turpmāk - MK) noteikumu tekstiem varat iepazīties laikraksta "Latvijas Vēstnesis" numuros, attiecīgo ministriju interneta mājas lapās (interneta adreses norādītas 1.6. nodaļā).

1.1.1. Latvijas likumdošana

Saskaņā Latvijas Republikas **Satversmes** 105. pantu ikvienam ir tiesības uz īpašumu, bet īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Sabiedrības un katra indivīda intereses vides (tajā skaitā dabas) aizsardzības jomā savukārt nosaka Satversmes 115. pants, saskaņā ar kuru, valsts aizsargā ikviena tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, sniedzot ziņas par vides stāvokli un rūpējoties par tās saglabāšanu un uzlabošanu.

Vides un dabas aizsardzība

LR Likums "**Par vides aizsardzību**" (06.08.1991., grozījumi 10.01.1997., 22.05.1997., 20.06.2000., 20.12.2001., 24.10.2002. un 15.05.2003.*) nosaka resursu ilgtspējīgu izmantošanu, Valsts pārvaldes institūciju un pašvaldību institūciju kompetenci vides aizsardzībā un dabas resursu izmantošanā, Latvijas Republikas iedzīvotāju tiesības uz kvalitatīvu dzīves vidi, iedzīvotāju pienākumus vides aizsardzībā un dabas resursu izmantošanā. Likums nosaka sabiedrības tiesības saņemt informāciju par vidi un piedalīties ar vides aizsardzību saistītu lēmumu pieņemšanā.

Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas

LR Likums "**Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām**" (02.03.1993., grozījumi 05.08.1997., 30.10.1997., 28.02.2002., 12.12.2002.) definē aizsargājamo teritoriju kategorijas un nosaka nepieciešamību tām izstrādāt dabas aizsardzības plānus, individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus.

Likumprojekts "**Grozījumi likumā "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām"**" izsludināts Valsts sekretāru sanāsmē 10.04.2003. Saskaņā ar likumprojektu, likumā tiks iestrādāti labojumi, kuri nepieciešami līdz ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas pārdēvēšanu par Vides ministriju, kā arī tiks mainīts 32. likuma pants, kurš reglamentē zinātnisko pētījumu veikšanu īpaši aizsargājamās dabas teritorijās.

MK noteikumi Nr. 212. "**Noteikumi par dabas liegumiem**" (15.06.1999., grozījumi 26.06.2001., 21.10.2003.) nosaka teritorijas, kurām piešķirts dabas lieguma statuss. Noteikumu pielikumos iekļautas dabas liegumu, t.sk. "Kornetu - Peļļu", robežu apraksti un shēmas.

MK noteikumi Nr. 69. "**Noteikumi par aizsargājamo ainavu apvidiem**" (23.02.1999.) nosaka teritorijas, kurām piešķirts aizsargājamo ainavu apvidu statuss. Noteikumu pielikumos iekļautas aizsargājamo ainavu apvidu, t.sk. "Veclaicenes" aizsargājamo ainavu apvida, robežu apraksti un shēmas.

MK noteikumi Nr. 415. "**Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi**" (22.07.2003.) nosaka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējo aizsardzības un izmantošanas kārtību, pieļaujamo un aizliegto darbību veidus tajās. Noteikumu 2. pants nosaka, ka "*noteikumus piemēro tiktāl, ciktāl tie nav pretrunā ar aizsargājamo teritoriju individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem*". Citi MK noteikumu panti, kuri attiecas uz dabas liegumiem, citēti 9.2. pielikumā.

* Šeit un turpmāk likumdošanas akta pieņemšanas datums Saeimā vai Ministru Kabinētā.

MK noteikumi Nr. 247. **“Līgumu slēgšanas kārtība īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzības nodrošināšanai”** (25.07.2000.) nosaka līgumu slēgšanas kārtību īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzības, izmantošanas un dabas aizsardzības plāna prasību ieviešanas nodrošināšanai.

Vides ministra rīkojums Nr. 120 **“Par ieteikumiem dabas aizsardzības plānu izstrādāšanā”** (04.07.2002.). Nosaka, kā izstrādājami dabas aizsardzības plāni (turpmāk – DA plāns), lai nodrošinātu vienotu aizsargājamo teritoriju dabas aizsardzības plānu izstrādāšanas, apspriešanas un atjaunošanas kārtību. Rīkojumā noteikts arī DA plāna saturs.

Kompensācijas saimnieciskās darbība ierobežojumiem

Likumprojekts **„Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem aizsargājamās teritorijās”** 24.11.2003. atkārtoti iesniegts Valsts sekretāru sanāsmē. Saskaņā ar likumprojektu pēc likuma stāšanās spēkā zemes īpašniekiem par jebkādas mežsaimnieciskās darbības, galvenās cirtes vai kopšanas cirtes aizliegumu īpaši aizsargājamās dabas teritorijās būs pieejamas kompensācijas, zemes īpašnieka neiegūtā saimnieciskā labuma apmērā vienreizēja maksājuma veidā no valsts budžeta līdzekļiem. Zemes īpašniekiem, kuru zeme ir iekļauta stingrā režīma vai regulējamā režīma zonā, būs tiesības prasīt zemes maiņu pret līdzvērtīgu valsts vai pašvaldību zemi tā paša vai blakus esoša pagasta robežās.

LR Zemkopības ministrija ir izstrādājusi **“Latvijas lauku attīstības plāns lauku attīstības programmas īstenošanai 2004. – 2006. gadam”** (turpmāk – LA plāns). Šobrīd tajā tiek iestrādāti pēdējie precizējumi.

Tas būs pamata dokuments nacionālā un ES līdz finansētā finansiālā atbalsta Latvijas lauku attīstības veicināšanai saņemšanai. LA plānā ir definēti lauku attīstības stratēģiskie mērķi, prioritātes un atbalsta pasākumi. Plānā ietverti visu īstenojamo pasākumu apraksti, pasākumu administrēšanas un īstenošanas uzraudzības veidi, īstenošanā iesaistīto institūciju sadarbība un pasākumu saskaņotība ar ES un nacionālo politiku un citiem atbalsta pasākumiem.

LA plānā noteiktas divas prioritātes - efektīvas, elastīgas un resursus ilgpējīgi izmantojošas lauku ekonomikas attīstība un bioloģiski daudzveidīgas lauku vides saglabāšana.

Pirmās prioritātes darbības mērķis ir atbalstīt projektus, kuri, ilgspējīgi izmantojot visus lauku teritorijā pieejamos resursus, sekmēs efektīvas un elastīgas saimnieciskās darbības attīstību visā lauku teritorijā un nodrošinās lauku iedzīvotāju ekonomiskās labklājības pieaugumu. Tā ietver sekojošus pasākumus: atbalsts lauku uzņēmumiem ES standartu sasniegšanā vides aizsardzības, dzīvnieku labturības, higiēnas un darba drošības jomās; priekšlaicīgā pensionēšanās; atbalsts ražotāju grupām; atbalsts daļēji naturālām saimniecībām; atbalsts jaunajiem zemniekiem; lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana; lauku ekonomikas dažādošana; zemes uzlabošana; mežsaimniecības attīstība.

Otrās prioritātes mērķis ir atbalstīt pasākumus ilgpējīgas lauksaimnieciskās darbības nodrošināšanai, tādejādi uzturot bioloģiski daudzveidīgas vides un sakoptas ainavas kvalitāti un stimulējot lauku apdzīvotības saglabāšanos. Ar šo prioritāti saistīti sekojoši pasākumi: Agrovīde (ar apakšpasākumiem: bioloģiskās lauksaimniecības attīstība; bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos; vīdei draudzīga saimniekošana; lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana; augu ģenētisko resursu saglabāšana), mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā; lauku ainavas saglabāšana.

Atsevišķi pasākumi, kuri tieši saistīti ar lieguma teritoriju apsaimniekošanu, aplūkoti 8.4. pielikumā.

Informāciju par iespējām saņemt atbalsta maksājumus meklēt Lauku atbalsta dienestā (tel. 7027542), Latvijas Lauksaimniecības konsultāciju un izglītības atbalsta centrā (tel. 3050220), vai LR Zemkopības ministrijas preses un sabiedrisko attiecību nodaļā (tel. 7027070). Minētajās iestādēs arī konsultēs par atbalsta saņemšanai nepieciešamo dokumentu sagatavošanu un iesniegšanu Lauku atbalsta dienestam, kā arī informēs par pēdējiem labojumiem LA plānā.

Sugu un biotopu aizsardzība

LR **“Sugu un biotopu aizsardzības likums”** (16.03.2000.) regulē sugu un biotopu aizsardzību, apsaimniekošanu un uzraudzību, veicina populāciju un biotopu saglabāšanu, kā arī regulē īpaši aizsargājamo sugu un biotopu noteikšanas kārtību. Likums nosaka valsts pārvaldes un institūciju kompetenci, un zemes īpašnieku un pastāvīgo lietotāju pienākumus un tiesības sugu un biotopu aizsardzībā, kā arī nepieciešamību veikt sugu un biotopu monitoringu.

MK noteikumi Nr. 396. **“Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”** (14.11.2000.) nosaka sugu sarakstu, kurā iekļautas apdraudētas, izzūdošas vai retas sugas, vai arī sugas, kuras apdzīvo specifiskus biotopus, un to aizsardzības režīmu.

MK noteikumi Nr. 421. **“Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu”** (05.12.2000.) nosaka biotopu sarakstu, kurā iekļauti apdraudēti vai reti biotopi.

MK noteikumi Nr. 117. **“Noteikumi par zaudējumu atlīdzību par īpaši aizsargājamo sugu indivīdu un biotopu iznīcināšanu vai bojāšanu”** (13.03.2001) nosaka zaudējumu atlīdzināšanas kārtību, atlīdzības lielumu un sugu sarakstu, par kuru iznīcināšanu jāatlīdzina zaudējumi.

MK noteikumi Nr. 45. **“Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi”** (30.01.2001.) definē mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību un to aizsardzības nosacījumus.

Zemkopības ministrijas instrukcija Nr. 7. **“Meža biotopu, kuriem izveidojami mikroliegumi, noteikšanas metodika”** (09.11.2001.) nosaka metodiku, pēc kuras izvērtē biotopus mikroliegumu izveidei meža zemēs.

Aizsargjoslas

LR **“Aizsargjoslu likums”** (05.02.1997., grozījumi 12.04.2002. un 19.06.2003) nosaka aizsargjoslu veidus un funkcijas, aizsargjoslu izveidošanas pamatprincipus, uzturēšanas un stāvokļa kontroles kārtību, saimnieciskās darbības ierobežojumus aizsargjoslās.

Likuma 7. pants nosaka, ka līdz 10 km garām upēm aizsargjosla nevar būt šaurāka par 10 m katrā krastā; 10 - 25 km garām upēm - ne mazāk kā 50 m plata. 10 līdz 25 ha lieliem ezeriem tā nevar būt šaurāka par 50 m; līdz 10 ha lieliem ezeriem – ne šaurāka par 10 m. Ūdenstilpei vai ūdenstecei ar izteiktu palieni - ne mazāk kā visā palienes platumā. Aizsargjoslas platumu nosaka, ņemot vērā gada vidējo ūdens līmeni, bet, ja ir skaidri izteikts stāvs pamatkrasts, - no tā augšējās krants.

Likuma 37. pants nosaka aprobežojumus ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslās. Tai skaitā, *“aizliegts veikt 50 m platā joslā gar upju un ezeru krastiem kailcirtes, izņemot koku ciršanu ārkārtas situāciju seku likvidēšanai un vējgāžu, vējlaužu un snieglaužu seku likvidēšanai, kā arī palieņu pļavu atjaunošanai un apsaimniekošanai. Ja aizsargjosla ir šaurāka par 50 m, kailcirte aizliegta visā aizsargjoslas platumā”*.

37. pats pants arī nosaka, ka 10 m platā aizsargjoslas joslā aizliegts *“celt un izvietot jebkādas ēkas un būves, tai skaitā nožogojumus (izņemot kultūras pieminekļu atjaunošanu, ūdens ņemšanas ietaises, ūdens regulēšanas ietaises, kā arī citas hidrotehniskās, krastu nostiprināšanas un tiltu būves, peldvietas, laivu piestātnes; lietot mēslošanas līdzekļus un ķīmiskos augu aizsardzības līdzekļus; veikt galveno cirti, izņemot koku ciršanu ārkārtas situāciju seku likvidēšanai, vējgāžu, vējlaužu un snieglaužu seku likvidēšanai; mazgāt mehāniskos transportlīdzekļus un lauksaimniecības tehniku; veikt meža zemju transformāciju; kurt ugunsurus un novietot teltis ārpus šim nolūkam norādītām vietām bez saskaņošanas ar zemes īpašnieku vai tiesisko valdītāju”* u.c.

Mežs

LR **“Meža likums”** (24.02.2000., grozījumi 13.03.2003.), likuma mērķis ir regulēt visu Latvijas mežu ilgtspējīgu apsaimniekošanu, visiem meža īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem garantējot vienādas tiesības, īpašumtiesību neaizskaramību un saimnieciskās darbības patstāvību un nosakot vienādus pienākumus.

MK noteikumi Nr. 189. **“Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā”** (08.05.2001., grozījumi 26.02.2002.) nosaka vispārējās dabas aizsardzības prasības meža apsaimniekošanā.

MK noteikumi Nr. 152. "**Noteikumi par koku ciršanu meža zemēs**" (09.04.2002.) nosaka galvenās cirtes un kopšanas cirtes kritērijus, kārtību mežaudzes atzīšanai par neproduktīvu, slimību inficēto vai kaitēkļu invadēto koku ciršanas kārtību, cirsmu izveidošanas kārtību, koku ciršanas kārtību ārkārtas situācijās.

Nemeža zemes

MK noteikumi Nr. 416. "**Kārtība koku ciršanai ārpus meža zemes**" (28.11.200.) nosaka kārtību koku ciršanai ārpus meža zemes, t.sk. to, ka īpaši aizsargājamajās dabas teritorijās ārpus meža zemes esošo koku ciršana jāsaskaņo ar reģionālo vides pārvaldi un pašvaldību.

Medības

LR "**Medību likums**" (08.07.2003.) nosaka medību saimniecības pamatnoteikumus Latvijas Republikā. Nosaka medību un medību saimniecības organizēšanu dzīvnieku skaita regulēšanas nolūkos īpaši aizsargājamās dabas teritorijās.

MK noteikumi Nr. 251. "**Medību noteikumi**" (08.08.1995., grozījumi 07.10.1997.) nosaka medīšanas termiņus medījāmām sugām un nepieciešamo medību dokumentāciju.

Zvejniecība, makšķerēšana

LR "**Zvejniecības likums**" (12.05.1995., grozījumi 01.10.1997., 29.10.1998., 17.02.2000., 18.10.2001.) regulē Latvijas Republikas iekšējo ūdeņu, teritoriālo jūras ūdeņu un ekonomiskās zonas ūdeņu zivju resursu iegūšanu, izmantošanu, pētīšanu, saglabāšanu, pavairošanu un uzraudzīšanu. Likuma 9. pants nosaka tauvas joslas platumu ("*gar privāto ūdeņu krastiem – 4 m; gar pārējo ūdeņu krastiem – 10 m*") un lietošanu ("*kājāmgājējiem; zivju resursu un ūdeņu uzraudzībai; robežapsardzībai; vides aizsardzībai un ugunsdrošības, glābšanas pasākumu veikšanai*").

MK noteikumi Nr. 188. "**Saimnieciskās darbības rezultātā zivju resursiem nodarītā zaudējuma noteikšanas un kompensācijas kārtība**" (08.05.2001.) nosaka kārtību, kādā tiek noteikti un kompensēti saimnieciskās darbības rezultātā zivju resursiem nodarītie zaudējumi.

MK noteikumi Nr. 453. "**Noteikumi par zvejas tiesību izmantošanu privātajos ūdeņos**" (15.12.1998.) nosaka kārtību, kādā izmantojamas zvejas tiesības privātajos ūdeņos - ezeros, upēs un ūdenskrātuvēs vai privātajā īpašumā esošajās attiecīgo ūdenstilpju daļās.

MK noteikumi Nr. 349. "**Licencētas amatierzvejas – makšķerēšanas kārtība Latvijas Republikas ūdeņos**" (15.09.1998.) nosaka kārtību, kādā veicama licencētas amatierzvejas - makšķerēšanas, arī licencēto zemūdens medību un licencētās vēžošanas - ieviešana un kontrole, kā arī konkrētās ūdenstilpes licencētas makšķerēšanas nolikuma izstrāde.

MK noteikumi Nr. 67. "**Makšķerēšanas noteikumi**" (13.02.2001., grozījumi 29.04.2003.) nosaka kārtību, kādā fiziskās personas var nodarboties ar amatierzveju — makšķerēšanu, kā arī ar zemūdens medībām, vēžu un citu ūdens bezmugurkaulnieku ieguvi rekreācijas vai sporta nolūkā ar šajos noteikumos atļautiem makšķerēšanas rīkiem Latvijas Republikas ūdeņos.

Kultūras pieminekļu aizsardzība

LR likums "**Par kultūras pieminekļu aizsardzību**" (12.02.1992, grozījumi 01.06.1993., 09.02.1995., 11.08.1998., 15.11.2001 un 06.11.2003.) atrunā kultūras pieminekļu veidus, atļautās un aizliegtās darbības, kā arī kultūras pieminekļu aizsargjoslu platumu. "*Ap kultūras pieminekļiem, kuriem nav noteiktas aizsardzības zonas, un jaunatklātajiem kultūras pieminekļiem lauku apdzīvotajās vietās ir aizsardzības zona 500 metru attālumā. Jebkuru saimniecisko darbību pieminekļu aizsardzības zonā drīkst veikt tikai ar Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas atļauju*" (23. pants).

MK noteikumi Nr. 232. "**Valsts Kultūras Pieminekļu aizsardzības inspekcijas nolikums**" (25.06.1996.), nosaka Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas pienākumus kultūras pieminekļu aizsardzības nodrošināšanai.

Kultūras ministrijas rīkojums Nr. 128. "**Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu saraksts**" (29.10.1998.) apstiprina kultūras pieminekļu valsts aizsardzības statusu.

MK noteikumi Nr. 474. "**Noteikumi par kultūras pieminekļu uzskaiti, aizsardzību, izmantošanu, restaurāciju, valsts pirkuma tiesībām un vidi degradējoša objekta statusa piešķiršanu**" (26.08.2003.).

Tūrisms

LR “**Tūrisma likuma**” (17.09.1998., grozījumi 07.10.1999., 24.01.2002., 27.02.2003.) mērķis ir radīt tiesisku pamatu tūrisma nozares attīstībai Latvijā, noteikt kārtību, kādā valsts pārvaldes iestādes, pašvaldības un uzņēmumi (uzņēmējsabiedrības) darbojas tūrisma jomā, un aizsargāt tūristu intereses.

Teritoriju plānojumi, īpašums

LR “**Teritorijas attīstības plānošanas likums**” (15.10.1998.). Tā mērķis ir nodrošināt teritorijas attīstības plānošanas sistēmas izveidošanu, kas veicinātu tās ilgtspējīgu attīstību valstī.

LR likums “**Par nekustāmā īpašuma nodokli**” (17.06.1997., grozījumi 20.06.2003) nosaka nodokļu aprēķināšanas un kārtību, nodokļu atvieglojumus.

“**Lauku apvidu zemes kadastrālās vērtēšanas noteikumi**” (MK noteikumi Nr. 341, 31.07.2001.) nosaka vienotu kārtību, kādā veicama lauku apvidu zemes kadastrālā vērtēšana, zemes kadastrālās vērtības samazināšanas kārtību, ņemot vērā apgrūtinājumus, kas ierobežo zemes izmantošanu.

LR “**Būvniecības likums**” (30.08.1995., grozījumi 27.02.1997., 01.10.1997. un 07.03.2002.) nosaka būvniecības dalībnieku savstarpējās attiecības, kā arī viņu tiesības un pienākumus būvniecības procesā un atbildību par būvniecības rezultātā tapušās būves atbilstību tās uzdevumam, ekonomiskajam izdevīgumam, paredzētajam kalpošanas ilgumam un attiecīgajiem normatīvajiem aktiem, kā arī valsts pārvaldes un pašvaldību institūciju kompetenci attiecīgajā būvniecības jomā.

1.1.2. Starptautiskās saistības un Eiropas Savienības noteiktās saistības

Konvencijas

Konvencija par bioloģisko daudzveidību Latvijā pieņemta un apstiprināta ar likumu “Par 1992. gada 5. jūnija Riodežaneiro Konvenciju par bioloģisko daudzveidību” (08.09.1995.). Šīs konvencijas uzdevumi ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un dzīvās dabas ilgtspējīga izmantošana.

Orhūsas konvencija Latvijā pieņemta un apstiprināta ar likumu “Par 1998. gada 25. jūnija Orhūsas konvenciju par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem” (18.04.2002.). Konvencija nosaka sabiedrības un valsts pārvaldes iestāžu attiecības saistībā ar vides jautājumiem, sevišķi pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs.

Bernes konvencija Latvijā pieņemta un apstiprināta ar likumu “Par 1979. gada Bernes Konvenciju par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu” (17.12.1996). Konvencijas mērķi ir aizsargāt savvaļas floru un faunu un to dabiskās dzīvotnes, īpaši tās sugas un dzīvotnes, kuru aizsardzībai nepieciešama vairāku valstu sadarbība, un veicināt šādu sadarbību. Īpašs uzsvars likts uz apdraudētajām un izzūdošajām sugām, tai skaitā apdraudētajām un izzūdošajām migrējošajām sugām.

Bonnas konvencija Latvijā pieņemta un apstiprināta ar likumu “Par 1979. gada Bonnas Konvenciju par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību” (11.03.1999). Puses atzīst migrējošo sugu saglabāšanas nozīmīgumu un šim mērķim lietojamo pasākumu saskaņošanu starp areāla valstīm, un, kur tas iespējams un ir mērķtiecīgi, sevišķu uzmanību veltot tām migrējošām sugām, kuru aizsardzības statuss ir nelabvēlīgs, kā arī veicot pasākumus, kas nepieciešami šādu sugu vai to dzīves vides saglabāšanai.

ES Direktīvas

Eiropas Savienības **Direktīva “Par savvaļas putnu aizsardzību” 79/409/EEC**. Dalībvalstīm jāveic nepieciešamie pasākumi, lai saglabātu migrējošo sugu populācijas tādā līmenī, kas atbilst ģeogrāfiskajām, zinātniskajām un kultūras prasībām, tai pašā laikā ņemot vērā ekonomiskās un rekreācijas vajadzības, vai regulēt šo sugu populāciju lielumu atbilstībā šim līmenim.

Eiropas Savienības **Direktīva “Par sugu un biotopu aizsardzību” 92/43/EEC**. Direktīvas mērķis ir veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos, veicot dabisko biotopu, faunas un floras aizsardzību.

Direktīvas paredz, ka katrai dalībvalstij ir jāizveido aizsargājamo dabas teritoriju tīkls (saukts par *NATURA 2000*), kas nodrošinātu direktīvu pielikumos minēto sugu un biotopu adekvātu aizsardzību.

MK noteikumi Nr. 199. “**Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (*NATURA 2000*) izveidošanas kritēriji Latvijā**” (28.05.2002.) nosaka kritērijus, kuri piemērojami Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju izveidošanai Latvijā.

Dabas liegums “Korneti - Peļļi”, saskaņā ar projekta “Latvijas ģeogrāfiskās aizsargājamo teritoriju sistēmas saskaņošana ar *EMERALD/NATURA 2000* aizsargājamo teritoriju tīklu” rezultātiem, ir iekļauts potenciālo *NATURA 2000* vietu sarakstā.

1.1.3. Ģeogrāfiskās tiesības

Dabas liegums sadalīts 110 zemes kadastra vienībās. No tām 15 atrodas Apes lauku teritorijā un 95 – Veclaicenes pagastā. Visa pirmā, otrā un lielākā daļa no trešās teritorijas pieder privātģeogrāfiskajiem. Tikai viens zemes gabals pieder Veclaicenes pagastam, četri veido valsts rezerves fonda zemi.

Teritorijai raksturīga dinamiska zemes ģeogrāfiskumu maiņa. Ģeogrāfiskumi tiek pirkti, pārdoti, dalīti un apvienoti. Plāna izstrādē izmantota kadastra informācija uz 04.02.2003, kura atainota 2.1. un 2.2. pielikumā. Finanšu apsvērumu dēļ, plāna izstrādes beigu posmā, informācija par zemes kadastru netika atjaunota.

1.2. VISPĀRĒJA INFORMĀCIJA PAR TERITORIJU

1.2.1. Teritorijas atrašanās vieta, ģeogrāfiskās koordinātas

Dabas liegums "Korneti-Peļļi" atrodas Alūksnes rajona Veclaicenes pagastā un Apes lauku teritorijā. Daļa no lieguma teritorijas piekļaujas Latvijas - Igaunijas robežai (1. attēls).

Dabas liegums sastāv no trīs atsevišķām, nesavienotām daļām, kuras ietver Kornetu – Peļļu subglaciālās iegultnes Latvijas teritorijā esošos izteiksmīgākos posmus (pārējie iegultnes posmi atrodas Igaunijas teritorijā). Arī Igaunijā esošās iegultnes daļas iekļautas aizsargājamās dabas teritorijās.

Pirmā teritorija atrodas Latvijas un Igaunijas robežas izliekumā un ietver subglaciālās iegultnes rietumu nogāzi (austrumu nogāze atrodas Igaunijas teritorijā). Tā atrodas 6,5 km uz ziemeļaustrumiem no Apes pilsētas. Nelielo un nomaļo dabas lieguma 1. teritoriju ar Api savieno slikti uzturēts ceļš, kuru izmanto lielākoties robežsardzes un mežizstrādes vajadzībām.

Dabas lieguma otrajā teritorijā iekļauts subglaciālās iegultnes atzars ar Kalekaura jeb Purveitu ezeru. Tā atrodas 7 km uz ziemeļaustrumiem no Apes, 6,2 km uz ziemeļrietumiem no Jaunlaicenes un 3 km uz ziemeļiem no Valsts nozīmes autoceļa Rīga – Veclaicene. No autoceļa uz otro teritoriju ved labi uzturēts grantēts ceļš. Api ar otro teritoriju savieno Vecais Kornetu lielceļš, kurš gan šobrīd ir ļoti izdangāts un praktiski neizbraucams. Vecais Kornetu lielceļš savieno arī dabas lieguma otro un trešo teritoriju.

Trešajā teritorijā iekļauts izteiksmīgākais un garākais iegultnes posms ar sazarojumu pie Kornetu ciema. Teritorijas dienvidrietumu gals atrodas tikai 1 km no autoceļa Rīga - Veclaicene. Pieklūšanu šai dabas lieguma teritorijai nodrošina labi attīstīts un uzturēts ceļu tīkls.

Enciklopēdijā "Latvijas Daba" un citos literatūra avotos lieguma platība norādīta 779 ha. Plāna izstrādes gaitā, precizējot lieguma robežu pēc MK not. Nr. 212. 21.10.2003. grozījumiem, ArcView GIS programmā pēc ortofoto mērogā 1:10 000, kopējā lieguma platība iegūta 751 ha. Katras lieguma teritorijas aizņemtā platība un centrālā koordināta norādīta 1. tabulā.

1. tabula.

Dabas lieguma "Korneti – Peļļi" teritoriju platība un centrālā ģeogrāfiskā koordināta (Latvijas koordinātu sistēmā)

Teritorijas numurs	Platība, ha	X koordināta	Y koordināta
1.	24	664090	6385580
2.	62	666840	6383840
3.	665	675240	6386830

Liegums iekļauts Veclaicenes aizsargājamo ainavu apvidū.

1.2.2. Dabas lieguma robeža

Uz šo brīdi spēkā ir 15.06.1999. MK noteikumu Nr. 212. 2003. gada 21. oktobra grozījumos noteiktā dabas lieguma robeža (3.1. pielikums), kuru sagatavoja Alūksnes virsmežniecības speciālisti, sadarbībā ar Madonas reģionālās vides pārvaldes Alūksnes rajona nodaļas darbiniekiem.

Lieguma robežas apraksts tika mainīts, jo tas neatbilda pašreizējai situācijai. Kopš 1999. gada jūlija, kad tika apstiprināts iepriekšējais robežas apraksts, bija mainījusies Latvijas – Igaunijas robeža, vairākkārt mainītas zemes īpašumu robežas. Līdz ar to, 1999. gadā apstiprinātais robežas apraksts bija neskaidrs, pārprotams un vietām pat aplams. 2003. gada lieguma robežas apraksts tika izstrādāts, balstoties uz Valsts meža dienesta datubāzē norādīto lieguma teritoriju. Tā kā Valsts meža dienesta un Valsts zemes dienesta datubāzēs esošā informācija par liegumā iekļautajām teritorijām atšķiras, 2003. gadā apstiprinātā lieguma robeža, atšķiras no līdz grozījumiem spēkā esošās, kura bija atbilstoša Valsts zemes dienesta materiālos norādītajai lieguma aizņemtajai teritorijai.

MK noteikumu 21.10.2003. grozījumos, līdz ar jaunu lieguma robežu aprakstu, netika apstiprināta arī jauna lieguma robežas shēma. Uz šo brīdi teorētiski spēkā ir 15.06.1999. MK not. 212. noteiktā shēma (3.2. pielikums). Diemžēl tā neatbilst jaunajam robežu aprakstam. Plāna izstrādes gaitā tika sagatavota lieguma shēma, atbilstoša MK noteikumu grozījumos noteiktajam robežu aprakstam (3.3. pielikums). Papildus ArcView GIS programmā pēc ortofoto mērogā 1:10 000, tika sagatavotas jaunā robežas apraksta punktu koordinātas (3.4. pielikums). Kaut spēkā esošajā robežas aprakstā konstatētas pāris neprecizitātes, robežas apraksts ar labojumiem netika sagatavots. Tā vietā, kļūdainās vietas ir izlabotas, sagatavojot aprakstu plānā ierosinātajām lieguma robežas izmaiņām (8. nodaļa un 8.3. pielikums).

1.2.3. Esošais teritorijas zonējums

Dabas liegumam līdz šim nav izstrādāts zonējums. Plāna izstrādes gaitā sagatavotais zonējums aprakstīts 4.1.3. nodaļā.

1.2.4. Teritorijas apsaimniekošanas infrastruktūra

Par dabas lieguma "Korneti - Peļļi" apsaimniekošanu atbildīgs ir zemes īpašnieks vai lietotājs*. Lieguma pārvaldi realizē Alūksnes rajona Vecclaicenes pagasta pašvaldība un Apes Dome**. Teritorijas pārvaldi koordinē Vides ministrijai pakļautā DA pārvalde. Pārvalde arī pārrauga dabas aizsardzības plānu izstrādi un veicina to ieviešanu īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, kuru pārvaldei nav izveidota sava administrācija.

Dabas lieguma aizsardzības un izmantošanas noteikumu ievērošanas valsts kontroli īsteno Madonas reģionālās vides pārvaldes Alūksnes nodaļa un Vides valsts inspekcija.

Valsts meža dienesta Alūksnes virsmežniecības Apes un Kolberģa mežniecība uzrauga normatīvo aktu, kuri regulē meža apsaimniekošanu un izmantošanu, ievērošanu, realizē atbalsta programmas ilgtspējīgas mežsaimniecības nodrošināšanai.

1.2.5. Teritorijas aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture

Dabas liegums dibināts 1962. gadā unikālās Kornetu – Peļļu subglaciālās iegultnes ģeomorfoloģisko, bioloģisko un ainavisko vērtību saglabāšanai.

Lieguma teritorijā starp Raipala un Ievas ezeru uz valņveidīga paugura un tā nogāzēm jau 1923. gadā dibināts 15 ha liels Raipala meža botāniskais liegums, lai nodrošinātu veca egļu meža ar platlapju mežiem raksturīgu lakstaugu stāvu aizsardzību. Precīza informācija par bijušā botāniskā lieguma robežām plāna izstrādes gaitā netika atrasta. Zināma vien tā atrašanās vieta – zemes gabalā ar kadastra numuru 36880030021, paugura virsotnē un tā dienvidu nogāzes augšējā daļā. Diemžēl 1990. gadu sākumā viss botāniskais liegums tika nocirsts.

* MK not. "Par īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem" – 6. pants

** R likums "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" – 25. pants

Kornetu – Peļļu dabas liegumu 1977. gadā iekļāva jaunizveidotajā Veclaicenes aizsargājamo ainavu apvidū, kurš tika dibināts Veclaicenes pauguraines ainavisko vērtību aizsardzībai.

Šobrīd, liegums, kā arī viss Veclaicenes aizsargājamo ainavu apvidus iekļauts ES potenciālo NATURA 2000 vietu sarakstā.

Lieguma teritorija jau sen iecienīta kā tūrisma un rekreācijas objekts. Ievērojamākie apskates objekti iekļauti Latvijas tūrisma firmu piedāvātajos ekskursiju maršrutos. Vieta iecienīta arī starp individuāla tūrisma cienītājiem.

Ezeri ir populāras makšķerēšanas vietas. Ezeru krastos daļēji iekārtotas vietējo, kā arī tuvākās apkārtnes iedzīvotāju atpūtas vietas. Liegumā izsenis notikušas gan distanču slēpošanas, gan orientēšanās sporta aktivitātes.

1990. gadu sākumā, pateicoties pagastu iniciatīvai un *Phare* programmas atbalstam, uzsākti teritorijas labiekārtošanas darbi: izliktas norādes, ierīkotas publiskās peldvietas, ezeros ierīkotas laipas. 1990. gadu beigās izveidota Pilskalna tūrisma taka un uzsākta vietējo uzņēmēju aktivitāte lauku tūrisma attīstībā.

1.2.6. Teritorijas kultūrvēsturiskais raksturojums

Dabas lieguma apkārtnē ir bagāta kultūras pieminekļiem. Liegumā atrodas trīs valsts nozīmes kultūras pieminekļi - Drusku pilskalns, Zenģu un Tilmaņu senkapi, viens vietējas nozīmes kultūras piemineklis – Jāņkalnu viduslaiku kapsēta (4.1. pielikums). Informācija par ievērojamiem arheoloģiskiem objektiem lieguma pirmajā un otrajā teritorijā nav pieejama. 4.1. pielikuma kartē norādīta vien tā lieguma daļa, kurā kultūras pieminekļi sastopami.

Drusku pilskalns atrodas uz vaļņveida paugura Pilskalna ezera ziemeļos. Tajā iekļauts pilskalna plakums un nogāzes augšējā daļa līdz 220. – 230. m horizontālei. Drusku pilskalns ir augstākais un stāvākais pilskalns Latvijā. Tā absolūtais augstums – 247 m v.j.l. Ezeram piegulošā nogāze paceļas 85 m augstu 40° slīpumā. Ziemeļu puse ir mazāk stāva – aptuveni 35 m. Kalna ziemeļaustrumu mala ir nolaidena.

Pilskalns bijis apdzīvots mūsu ēras 11. - 12. gadsimtā. Kalna kore, kas ir 130 m gara un 50 m plata, savulaik arta. Lielākā daļa seno nocietinājumu arot ir nolīdzināti. Vienīgi pilskalna ziemeļaustrumu galā dažus metrus zem virsotnes saskatāmi 0,5 m dziļa grāvja un uzbēruma paliekas (Urtāns, 1991).

19. gs. sākumā, kad pilskalns vēl nebija apaudzis ar mežu, no tā pavērās krāšņi skati uz Hānjas augstieni un Munameģi (Igaunijā). Kopš 1970. gadiem kalna virsotnē regulāri tika izcirstas un uzturētas divas skatu stigas. Pēdējo reizi stigas tīrītas 1990. gadu beigās. Šobrīd tās stipri aizaugušas. Kalna virsotnē atrodas vētras laikā nogāzts triangulācijas tornis. Uz tā pamatiem iespējams uzbūvēt skatu torni, tādejādi radot izcilu, apmeklētājiem pievilcīgu skata vietu, vienlaicīgi saglabājot pilskalna stāvo nogāžu mežus.

Uz lieguma robežas, aptuveni 100 m uz ziemeļrietumiem no Tilmaņiem atrodas Tilmaņu senkapi jeb Zviedru kapi. Apkārtnē kapi izšķirami kā ar kokiem un krūmiem apaudzis kalniņš. Apstrādājot laukus savulaik arta arī daļa no pieminekļa, atmatā atstājot vien pašu kalniņa virsmu. Kultūrlānis saglabājies tikai nelielā teritorijā.

Ārpus lieguma robežas, pie Drusku pilskalna atrodas Zenģu senkapi. Senkapi uz apkārtējo ganību fona izceļas kā ar lapu kokiem apaudzis kalniņš. Tā rietumu daļa nopostīta. Apbedījumi saglabājušies vienīgi kapu austrumu galā. Senkapu aizsargjosla iesniedzas lieguma teritorijā.

Starp Jāņkalnu un Spaļļu mājām, ceļa ziemeļaustrumu pusē, pakalna dienvidu daļā, atrodas Jāņkalna viduslaiku kapsēta. Senvieta dabā grūti saskatāma. Tā atrodas apmēram 200 m plaša pakalna dienvidu daļā.

Arheoloģiskā izpēte lieguma kultūras pieminekļiem nav veikta. Latvijas likumdošanā nav noteiktas ne precīzas pieminekļu, ne to aizsargjoslu robežas. Pieminekļiem piemērojams Aizsargjoslu likumā noteiktais aizsargjoslas platums lauku apvidos – 500 m.

1.2.7. Kartogrāfiskais materiāls par teritoriju

Dabas aizsardzības plāna izstrādē izmantotais kartogrāfiskais materiāls apkopots 2. tabulā.

2. tabula

Plāna izstrādes gaitā izmantotais kartogrāfiskais materiāls

Nr. p.k.	Karšu veids	Mērogs	Gads	Formāts	Izdevējs, glabātājs
1.	Ortofoto	1:10 000	1998.	Pieejamas gan izdrukas, gan digitāli rastra dati	LR Valsts Zemes dienests
2.	PSRS Ģenerālštāba topogrāfiskās kartes	1:10 000	1970.	Pieejamas gan izdrukas, gan digitāli rastra dati	LR Valsts zemes dienests; LU Ģeogrāfijas fakultātes karšu bibliotēka; Latvijas Vides Aģentūra u.c.
3.	Zemes kadastra karte	1:10 000	04.02. 2003	Pieejamas gan izdrukas, gan digitāli vektoru dati	LR Valsts zemes dienests
4.	Mežaudžu plāns (krāsainais)	1:10 000	1991.	Pieejama zīmēta karte	Alūksnes virsmežniecība, Kolberģa mežniecība, Apes mežniecība
5.	Meža daļplāns	1:10 000	No 1991. līdz 2003. gadam	Pieejama līmēta karte, kurā uz kolhoza laika daļplāna uzlīmētas iemērīto privāto zemes gabalu eksplikāciju kopijas	Alūksnes virsmežniecība, Kolberģa mežniecība, Apes mežniecība

1.3. TERITORIJAS FIZISKI ĢEOGRĀFISKAIS RAKSTUROJUMS

1.3.1. Klimats

Dabas lieguma klimata raksturošanai izmantoti Valsts Hidrometeoroloģijas Aģentūras Alūksnes metroloģiskā posteņa dati.

Lieguma teritorija atrodas Alūksnes augstienes kontinentālajā, mēreni mitrajā un vēsajā klimatiskajā rajonā. Viszemāk vidējā gaisa temperatūra nokrītas janvārī (līdz -7°C). Vissiltākais mēnesis gadā ir jūlijs, ar mēneša vidējo gaisa temperatūru $+16,2^{\circ}\text{C}$. Nokrišņi iespējami vidēji katru otro dienu. Gada nokrišņu summa - 660 līdz 670 mm. Lielākā nokrišņu daļa izkrīt siltajā sezonā. Slapjākie mēneši gadā ir jūlijs un augusts, sausākie - februāris un marts. Ievērojamais nokrišņu daudzums, mērenās temperatūras visu gadu rada paaugstinātu gaisa mitrumu un mākoņainumu. Noteicošie ir rietumu vēji. Bez sala periods 125 - 130 dienas gadā. Teritorijai raksturīgas visbargākās ziemas Latvijā. Stabila sniega sega izveidojas ap 5. decembri un izzūd vidēji 1. aprīlī. Visbiezākā sniega sega mēdz būt februāra beigās - marta sākumā, kad tā var sasniegt pat 69 cm biežumu.

Ūdens ezeros vissiltākais ir jūlijā (vidēji 17°C). Atsevišķās vasarās ūdens virskārta uzsilst līdz pat 20°C . Ziemā ezeri sāk aizsāst novembra beigās. Decembra sākumā ledus sega jau pilnībā izveidojusies. Cieša ledus sega turas aptuveni 18 nedēļas. Bargākās ziemās ledus sasāst līdz pat 60 cm dziļumam. Maigākās - ledus sega ir aptuveni 25 - 30 cm bieža. Pavasaros ledus uzlūzt aprīļa otrajā pusē un līdz maija sākumam ledus jau ir pilnībā izkusis. Minētie ir ilglaicīgi vidējie rādītāji. Atsevišķos gados aizsāšana, tāpat kā izkušana, sasāšana u.tml., var notikt pat mēnesi agrāk vai vēlāk.

Lieguma teritorijas robežās pastāv ievērojamas mikroklimata atšķirības. Iegultnes dienvidu nogāze ir jūtami mitrāka, nekā ziemeļu nogāze. Tā vairāk piemērota mitrumu mīlošām sugām, piem., vairākām retu gliemežu sugām. Sausākajā un siltākajā ziemeļu nogāzē sastopami platlapju koki un tos pavadošās sugas.

Garās ziemas, ievērojamais sniega daudzums nosaka teritorijas piemērotību ziemas sporta veidu attīstībai.

1.3.2. Ģeoloģija, ģeomorfoloģija

Dabas liegums "Korneti – Peļļi" atrodas Alūksnes augstienes Veclaicenes paugurainē – visizteiksmīgākajā, vissaposmotākajā un hipsometriski visaugstākajā augstienes daļā. Tā morfoloģiski veido vienlaidus masīvu, kura virsas absolūtais augstums pārsniedz 150 m v.j.l., bet augstāko pauguru, jeb to kopu virsotnes paceļas virs 200 m v.j.l. Paugurainei raksturīgi dažāda izmēra saposmotu morēnas pauguru kompleksi. To relatīvais augstums variē no 5 līdz 50 m.

Veclaicenes pauguraini austrumu - rietumu virzienā šķērso Kornetu – Peļļu subglaciālā iegultne. Subglaciālā iegultne jeb vāga ir lineāri iztiepta ieplaka, kas atgādina ieleju ar nelīdzenu dibenu, kurā dziļas ezerdobes mijās ar slietņiem. Tā izveidojusies pamatiežu pazeminājuma vietās zemledāju kušanas ūdeņu strauvēņiem izskalojot ledāja gultni. Kornetu – Peļļu iegultne ir viena no visgarākajām un izteiksmīgākajām Latvijā. Tā sastāv no 26 km garas galvenās gultnes, kura abos galos sazarojas. No tās 16 km atrodas Latvijā, bet vairāk kā 10 km - Igaunijas teritorijā.

Vāga ir 150 līdz 500 m plata. Tās dziļums variē no 40 līdz 60 m. Iegultnes nogāzes ļoti stāvas. Stāvākajā vietā pie Pilskalna ezera, tā paceļas 40° stāvumā. Ezeru piegultnes nogāzes vēl stāvākas. Iegultnes horizontāles nav sevišķi izlocītas attiecībā pret vāgas augšējo kranti. Tikai atsevišķās vietās izveidojušās terases.

Izteikti daudzveidīgs mikroreljefs. Uz iegultnes nogāzēm vērojama liela topogrāfiskā daudzveidība: dažādu dimensiju un attīstību stadiju gravas ar un bez tekošiem ūdeņiem, avoti, dažādu vecumu zemes nogrūvumi un atsegumi. Daudzveidīgais mikroreljefs nodrošina daudzveidīgu sugu un biotopu klātbūtni. Pateicoties īpaši stāvajām iegultnes nogāzēm, vietām saglabājušies mežsaimnieciskās darbības praktiski neietekmēti meži.

Teritorijas pamatiežu virsmu veido augšdevona Frānas stāva Amatas un Pļaviņas svītu smilšakmeņi ar aleirolītu, mālaino aleirolītu un mālu starpkārtām. Kaut pamatieži paceļas līdz pat 100 – 120 m vjl, to ietekme uz teritoriju ir maza, jo pamatiežus sedz bieža kvartāriežu sega. Pamatieži

neatsedzas arī dziļās subglaciālās vagas gultnē.

Kvartāru iežu nogulumu slāņa biezums variē no 50 – 80 m. Lielāko un augšējo tās daļu sedz glaciģēnie augšpleistocēna Latvijas svītas brūna vai sarkanbrūna morēnas mālsmilts un smilšmāls ar dažāda biezuma dislocētām, saraustītām smiltis, grants, retāk aleirolīta starpkārtām. Latvijas svītas nogulumu slāņa biezums sasniedz 33 - 45 m. Uz ziemeļiem no Pilskalna ezera un Raipala ezera austrumos atsedzas fluvioglaciālās smiltis, grants un oļi. Vietām iegultnes gultni sedz halocēna aluviālā smiltis, grants un aleirolīti. Nelielā teritorijā Ilgāja pļavā sastopama kūdra (Āboltiņš, Brangulis, 2002).

Stāvās nogāzes, ievērojama nokrišņu daudzumu siltajā sezonā sekmē augsnes noskalošanos un gravu veidošanos.

1.3.3. Hidroloģija

Kornetu - Peļļu subglaciālās iegultnes dziļākajās iedobēs atrodas nelielu, šauru, garu un dziļu, galvenokārt savā starpā savienotu caurteces ezeru virkne. Kopējais ezeru skaits – 16, 15 no tiem atrodas Latvijā, un 12 iekļauti Kornetu – Peļļu liegumā.

Lieguma otrajā teritorijā atrodas savā starpā savienotie Bezdibenis, Rencītis un Kalekaura ezers, no kuriem vienīgi Kalekaura ir iekļauts lieguma teritorijā. Lieguma trešajā teritorijā atrodas Pilskalna, Dzērves un levas ezeri, Trumulītis, Raipals, Mellītis, Lielais un Mazais Baltiņš. Lieguma trešās teritorijas rietumu galā atrodas Ilgājs, Smilšājs, Sūneklis. Iegultnē uz rietumiem no Sūneklja atrodas dabas liegumā neiekļautais Peļļu ezers (5.1. pielikums).

Ezeri ir izteikti gari, šauri un dziļi (3. tabula). Izņēmums ir vienīgi Trumulītis, kurš izveidojies krietni vēlāk par pārējiem lieguma ezeriem, strautu sateces vietā.

3. tabula

Dabas lieguma “Korneti – Peļļi” ezeru morfoloģiskie rādītāji
(Datubāze “Latvijas ezeri”, caurredzamība (Seki) un ūdens krāsa pēc mērījumiem 2003. gada jūlijā)

Nosaukums	Spoguļvirsmas platība, ha	Max garums, km	Max platums, km	Lielākais dziļums, m	Vidējais dziļums, m	Caurredzamība, m	Ūdens krāsa
Dzērves	8.9	0,52	0,26	20.0	5.6	2.1	dzeltenbrūna
levas	9.0	0,45	0,27	12.5	5.2	2.4	dzeltenbrūna
Ilgājs (Vizlas)	8.7	0,97	0,30	-*	-	2.3	dzeltenbrūna
Kalekaura (Purveitu)	11.4	0,67	0,19	12.5	4.1	3.5	tumši dzeltēna
Lielais Baltiņš	10.0	0,83	0,15	30	9.8	3.5	Zaļgandzeltena
Mazais Baltiņš	3.2	0,50	0,15	32	11.2	3.8	dzeltenzaļa
Mellītis	5.0	0,51	0,17	21	6.1	3.0	dzeltēna
Pilskalna (Druskas)	15.0	1,41	0,15	17	6.2	3.1	Zaļgandzeltena
Raipals	36.1	2,70	0,90	35	11.9	2.4	dzeltenbrūna
Smilšājs	2.3	0,27	0,12	-	-	2.7	tumši dzeltēna
Sūneklis	1.7	0,35	0,15	-	-	2.7	tumši dzeltēna
Trumulītis (Mazais)	2.0	0,17	0,09	4.5	2.4	2.5	dzeltenbrūna
Peļļu	1.0	0,13	0,08	-	-	līdz gruntij (2.0)	tumši dzeltēna

Ezeru pamatbaseinus veido ezeriem tieši pieguļošā teritorija. Nosacīti ūdensšķirtni var vilkt pa apkārtnes reljefa augstākajiem punktiem. Ezeros, bez tos savienošajiem strautiem, ieplūst vien strautiņi no krastu nogāzēs izplūstošajiem avotiem. Ievērojamu ūdens pieplūdes daļu veido lineārā

* Dati par Ilgāja, Smilšāja, Sūneklja un Peļļu ezeru vidējiem un maksimāliem dziļumiem literatūrā netika atrasti.

notece. Izņēmums ir vienīgi Raipala ezers un Ilgājs, kuri katrs savāc ūdeņus apmēram no 6 km² lielas teritorijas, un Kalekaura ezers ar 3,4 km² lielu sateces baseinu.

Ūdens caurtece ezeros neliela. Ezerus savienošie strauti daļēji aizauguši. Ūdens līmeni ezeros paaugstina bebru dambji uz strautu iztekām no ezeriem (uz Peļļupītes iztekas no Peļļu ezera, uz Pērļupītes iztekas no Trumulīša, uz strauta iztekas no Sūnekļa, Smilšāja, Ilgāja, Pilskalna, Dzēves, Mellīša, levas un Kalekaura ezeriem, uz strauta Ilgāja plāvā).

Mazais Baltiņš pēc fizikāli ķīmiskajiem (caurredzamība, biogēnu, izšķīdušā skābekļa daudzuma) un bioloģiskajiem (fitoplanktons, zooplanktons un makrofīti) rādītājiem novērtēts kā vāji eitrofs ar augstu ekoloģisko kvalitāti. Fitoplanktona rādītāji ezerā pat norāda mezotrofiju. Lielā Baltiņa ezers pēc fizikāli ķīmiskajiem un bioloģiskajiem rādītājiem novērtēts kā vāji eitrofs ar labu ūdens kvalitāti. Pārējie lieguma ezeri, kā arī Peļļu ezers, ir vāji eitrofi – eitrofi dzidrūdēns ezeri (LVA, 2001). Par ūdens kvalitāti liecina arī ezeru caurredzamība un ūdens krāsa. Jo caurredzamība lielāka, jo ūdens tīrāks. Jo ūdens zilganāks, zilganzaļāks, jo tas organiskām vielām nabadzīgāks. (3. tabula).

Tā kā subglaciālajai iegultnei nav izteikta garenkrituma, ezeru virknes ezeri baro atšķirīgas upes. Pilskalna, Dzēves, levas ezers un Raipals ietek Trumulītī, no kura iztek Pērļupīte jeb Lankupīte. Uz ziemeļiem no Trumulīša Pērļupē ietek strauts, kurš Pērļupītē iepludina Mellīša ezera ūdeņus. Mazā Baltiņa ezera ūdeņi ieplūst Lielajā Baltiņā, kurš ir sateces ezers. Ilgājs, Sūnekļis un Smilšājs nepapildina Pērļupes ūdeni. Tiem ir notece pretējā virzienā caur Peļļu ezeru uz Peļļupīti. Kalekaura ūdeņi caur Bezdiķeni un Rencīti ieplūst Vaidavā. Teritorijas hidrogrāfiskā shēma - 5.1. pielikumā.

Teritorijas ūdeņi pieder Gaujas lielbaseinam. Peļļupīte ir Vaidavas pieteka, savukārt Vaidava un Pērļupīte ietek Gaujas pietekā Mustjegi.

Lieguma teritorijā iekļauta arī Pērļupes augštece, aptuveni 1,5 km garš posms. Šajā posmā Pērļupītei ir ievērojams kritums ~ 4,6 m/km. Upītē akmeņaina grunts, smilšainas sēres. Aiz lieguma robežas upītes kritums ievērojami samazinās.

1.3.4. Augsnes

Liegumā sastopamas salveida augstienēm tipisks augšņu komplekss - uz mālsmilts un smilšmāla cilmieža vāji un vidēji erodēta velēnu podzolaugsne reljefa pacēlumos un velēngleja un zemā purva kūdraugsne ieplakās (pēc Latvijas augšņu klasifikācijas). Pēc FAO augšņu klasifikācijas* tās ir *Haplic Luvisols*, *Stagnic Luvisols*, *Eutric Podzoluvisols* reljefa paaugstinājumos un *Eutric Gleysols*, *Mollic Gleysols* reljefa pazeminājumos. Augšņu raksturojums un apraksts iekļauts 5.2. pielikumā. Aprakstā izmantoti enciklopēdijas "Latvijas Daba" iekļautā informācija par Latvijā sastopamo augšņu veidošanos un īpatnībām.

Augsnes uz reljefa paaugstinājumiem ir vidēji auglīgas augsnes ar normālu mitruma režīmu. Organisko atlieku mineralizācija tajās notiek samērā strauji, bet, pateicoties intensīvajai izskalošanai, organisko vielu saturs augsnēs nav liels.

Augsnes reljefa pazeminājumos ir auglīgākas, taču tajās ir palielināts mitruma daudzums. Tās ir bagātākas ar organiskajām vielām, slāpekli, augstāka piesātinājuma pakāpe ar bāzēm. Augšņu barības vielu izskalošanās notiek daudz lēnāk.

1.3.5. Ainavas

Dabas liegums atrodas Veclaicenes mežāru morēnas pauguraines ainavu apvidus Kornetu – Peļļu ezeraines ainavu telpā (K. Ramans, 1994).

Veclaicenes mežāru morēnas pauguraines ainava ir Latvijas augstienēs tipisks sīkkontūrainis, mozaīkveida un estētiski pievilcīgs ainavu vienības tips, kas raksturojas ar lielu bioloģisko un ainavisko daudzveidību. Dažādas uzbūves pauguru un ieplaku mija nosaka lielu augšņu, mitruma, mikroklimata un augāja dažādību, mežu un lauksaimniecības zemju mozaīkveida izvietojumu. Ainava vizuāli augstvērtīga, raksturīga liela skatu perspektīvu daudzveidība. Plaši un atklāti skati mijas ar tuviem un noslēgtiem.

Ezeraines ainavu telpa ir ainavu vienības tips, kurā ainavas funkcionāli un vizuāli saistītas ar ezeru vai ezeru virkni. Kornetu – Peļļu ezeraines ainavu telpa aizņem subglaciālo iegultni. Kornetu –

* FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations – Apvienoto Nāciju Organizācijas Pārtikas un lauksaimniecības komiteja) augšņu klasifikācija ir viena no visplašāk starptautiski izmantotajām augšņu klasifikācijām.

Peļļu ezeraines ainavai raksturīga daudzveidīga ainavas elementu mozaīka – ielejveida pazeminājums ar mežu un zālāju miju, ezeru virknes pazeminājuma dziļākajās vietās, gravas, pilskalns, purvi, viensētas, piemājas dārzi u.tml.

Ezeru virkne veido vizuāli augstvērtīgu ainavu Veclaicenes pagurainē. Tā ir Kornešu ciema vizītkarte.

1.4. TERITORIJAS BIOĻĢSKAIS RAKSTUROJUMS

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā plāna izstrādē iesaistītie eksperti analizēja pieejamo informāciju no datu bāzēm, literatūras un projektu atskaitēm, inventarizēja teritoriju dabā. Lauka pētījumos izmantoja maršrutu metodi, cenšoties pēc iespējas izstaigāt visu teritoriju. Lauka darbos tika vērtēti arī teritoriju ietekmējošie pozitīvie un negatīvie faktori. Pētījuma rezultātus eksperti apkopoja atskaites formā.

1.4.1. Flora

Dabas lieguma flora nav detāli pētīta. Latvijas Vides Aģentūras aizsargājamo augu sugu atradņu datu bāzē minēta vienīgi 1986. gadā konstatētā pamīšziedu daudzlape *Myriophyllum alterniflorum* Raipala un Lielā Baltiņa ezerā (LVA, 2003). EMERALD projekta apsekošanas laikā pamīšziedu daudzlape konstatēta arī Mazajā Baltiņā. Drusku pilskalnā konstatēta zaļziedu naktsvijole *Platanthera chlorantha*.

Plāna izstrādes gaitā, 2003. gada veģetācijas sezonā, dabas lieguma augu sugas inventarizēja Teiču valsts rezervāta botāniķe, mag. ģeogr. Vija Kreile, LDF saldūdens veģetācijas eksperte, mag. biol. Lelde Engēle un Alūksnes virsmežniecības meža ekoloģs Vilis Zinģis.

Saldūdens flora

Kornetu-Peļļu dabas lieguma ezeriem raksturīgas galvenokārt Latvijā bieži satopamas augu sugas: parastā niedre *Phragmites australis*, upes kosa *Equisetum fluviatile*, uzpūstais grīslis *Carex rostrata*, dzeltenā ķekarzeltene *Naumburgia thyrsoflora*, parastā cirvene *Alisma plantago-aquatica*, platlapu vilkvāļīte *Typha latifolia*, peldošā glīvene *Potamogeton natans*, dzeltenā lēpe *Nuphar lutea*, abinieku sūrene *Polygonum amphibium*, vārpainā daudzlape *Myriophyllum spicatum*, apaļlapu ūdensgundega *Batrachium circinatum*.

Augu sugas, kas raksturīgas ar barības vielām bagātiem (eitrofiem) un cilvēka darbības ietekmētiem ezeriem sastopamas retāk: smaržīgā kalme *Acorus calamus* Lielajā Baltiņā, Trumulītī, Pilskalna, levas, Ilgāja, Dzērves ezeros, krokainā glīvene *Potamogeton crispus* Pilskalna, levas un Dzērves ezeros, pavedienveida zaļajģes *Cladophora sp.* Pilskalna, Dzērves un Mellīša ezeros, iegrimuši raglape *Ceratophyllum demersum* Mellīša, levas, Smilšāja, Sūnekļa, Peļļu un Raipala ezeros.

Par pārpurvošanos ezeru piekrastē liecina purva cūkausis *Calla palustris*, purvāju purvparade *Thelypteris palustris*, trejlapu puplaksis *Menyanthes trifoliata*, kā arī vairākas grīšļu sugas *Carex sp.*

Mazā Baltiņa, Lielā Baltiņa un Kalekaura ezeros plašas audzes veido ar barības vielām nabadzīgiem ezeriem raksturīgas mieturaļģes *Chara sp.* Lielajā Baltiņā un Mazajā Baltiņā sastopama pamīšziedu daudzlape, Trumulītī - mazā lēpe *Nuphar pumila* (abas raksturīgas ar barības vielām nabadzīgiem ezeriem).

Sauszemes flora

Dabas lieguma sauszemes florai raksturīgas Centrālvidzemes ģeobotāniskā rajona floras iezīmes. Egļu un baltalkšņu mežos stāvajās, noēnotajās iegultnes nogāzēs, meža zemsedzē nav raksturīga liela lakstaugu sugu daudzveidība. Ar mežu neapaugušās platības ir sugām bagātākas.

Visu konstatēto augu sugu saraksts nav sastādīts, jo liegumā ietilpst arī viensētas un citas ar cilvēka darbību saistītas vietas, kur atrodamas dažādu kultūraugu šķirnes.

Ķērpji, sūnas un sēnes skatītas vienīgi saistībā ar dabiskiem meža biotopiem. Turklāt, uzmanība pievērsta vienīgi tām sugām, kuras liecina par mežu dabiskumu (dabisku meža biotopu indikatorsugas). Kopumā konstatētas trīs ķērpju (*Anomodon spp.*, *Grapis scripta*, *Lobaria pulmonaria*), trīs sēņu (*Clavicornia pyxidata*, *Phelinus populicola*, *Pycnoporellus fulgens*) un divas sūnu sugas (*Homalia trichomanoides*, *Neckera pennata*).

Retās un aizsargājamās sugas

Dabas liegumā konstatētas astoņas Latvijas Sarkanajā grāmatā (turpmāk - LSG) iekļautas augu un viena ķērpju suga. Akotainajam grīslim *Carex atherodes* un pamīšziedu daudzlapei piemērota otrā LSG aizsardzības kategorija, mellenāju kārklam *Salix myrtilloides* un sīkajai lēpei – trešā. Pārējās liegumā konstatētās augu sugas iekļautas ceturtajā – komerciāli apdraudēto augu sugu kategorijā. Visas augu sugas, izņemot sīko lēpi iekļautas Latvijas īpaši aizsargājamo augu sugu

sarakstā. Gada staipeknis *Lycopodium annotinum* iekļauts Ierobežoti izmantojamo sugu sarakstā, kā arī ES biotopu direktīvas 5. pielikumā. Akotainā grīšļa aizsardzībai, saskaņā ar Latvijas likumdošanu, veidojami mikroliegumi.

Lielākā daļa no liegumā konstatētajām retajām augu sugām sastopams pļavās. Baltijas dzegužpirkstīte *Dactylorhiza baltica*, Stāvlapu dzegužpirkstīte *Dactylorhiza incarnata* un Zaļziedu naktsvijole *Platanthera chlorantha* sastopamas samērā bieži gan liegumā, gan citur Latvijā. Tomēr tās sastopamas vienīgi dabiskās vai maz ietekmētās pļavās un to klātbūtne norāda uz dabisku un bagātu pļavu struktūru. Retāk sastopams ir akotainais grīslis, kuram Latvija ir areāla rietumu robeža. Tas praktiski sastopams vienīgi Viduslatvijā, nelielā skaitā, mazo upju ielejās. Pļavu retās sugas apdraud pļavu aizaugšana, kultivēšana; naktsvijoles – arī izraustīšana.

Divas no retajām augu sugām sastopamas ezeros – pamīšziedu daudzlape un mazā lēpe. Latvijā abas minētās ūdensaugu sugas sastopamas retumis visā teritorijā. Gan pamīšziedu daudzlape, gan mazā lēpe aug smilšainos, tīros, ar barības vielām nabadzīgos ezeros. Tās, un jo īpaši pamīšziedu daudzlapi, apdraud piemērotu augšanas vietu izzušana ezeru eutrofikācijas un aizaugšanas dēļ, izbradāšana un izraustīšana peldvietās, braucot ar laivām un zvejojot.

Lieguma mežos no retajām augu un ķērpju sugām konstatēts vienīgi gada staipeknis un parastais plaušķērpis *Lobaria pulmonaria*. Gada staipeknis aug skujkoku un platlapju - skujkoku mežos. Tā ir gan Latvijā, gan liegumā bieži sastopama augu suga. Populācijas negatīvi ietekmē augu izraušana. Parastais plaušķērpis visbiežāk aug uz ozoliem, liepām un vītoliem saimnieciskas darbības ilgi neskartos platlapju, gravu mežos. Ķērpja saglabāšanai nepieciešams saglabāt nemainīgu gravu mežu mikroklimatu.

Informācija par liegumā konstatētajām reto un aizsargājamo augu sugām un to aizsardzības statusu apkopota 6.1. pielikumā. 6.3. pielikuma kartē atzīmēti ezeri, purvi un pļavas, kurās konstatētas retās un aizsargājamās augu sugas. Kartē nav norādīti meža nogabali, kuros konstatētas gada staipekņi, jo tie dabas liegumā mežos samērā plaši izplatīti. Līdzīgi, kartē nav norādītas visas naktsvijolu atradnes. Pielikuma kartē norādītas vietas, kur konstatēts salīdzinoši lielāks naktsvijolu īpatņu skaits.

1.4.2. Fauna

Plāna izstrādes gaitā, 2003. gada veģetācijas sezonā, dabas lieguma bezmugurkaulnieku sugas inventarizēja Dr. biol. asoc. prof. Voldemārs Spunģis un Alūksnes Virsmežniecības meža ekoloģs Vilis Zinģis, putnu sugas - LU Sistemātiskās Zooloģijas muzeja vadītājs Aivars Petriņš

Bezmugurkaulnieki

Ne projekta *EMERALD*, ne plāna izstrādes gaitā, finansu un laika trūkuma dēļ, lieguma vispārēja bezmugurkaulnieku faunas inventarizācija nav veikta. Liegumā konstatēto bezmugurkaulnieku saraksts nav sastādīts. Apsekojot teritoriju 2003. gadā tika meklētas, galvenokārt, retās un aizsargājamās sugas.

Pateicoties ezeru specifiskajai morfometrijai (dziļi, auksti ar šauru seklūdēns joslu), ezeros maz retām spāru, ūdensvaboju un gliemju sugām piemērotu biotopu. Mazskaitlīga raibgalvas purvu spāres *Leucorrhinia albifrons* populācija konstatēta Raipala un Kalekaura ezerā, mainīgā spāre *Libellula fulva* - vienīgi Raipala ezerā.

Pēc Pērļupes nosaukuma spriežot, kādreiz Pērļupītē dzīvojušas ziemeļu upespērlenes *Magnitifera magnitifera*. To apstiprina arī Latvijas Universitātes Sistemātiskā zooloģijas muzeja darbiniece, diplomēta bioloģe Mudīte Rudzīte, kura daudz pētījusi šīs sugas ekoloģiju un izplatību Latvijā. Pēc pētnieces informācijas, mūsdienās upespērlenes Pērļupītē vairs nav sastopamas.

Lielākajā daļā lieguma pļavu konstatēts cīrulīšu dižtauriņš *Parnassius mnemosyne*. Lielāks tauriņu skaits (6 īpatņi) tika konstatēti Šķauņa pļavā. Cīrulīšu dižtauriņam nepieciešama mozaīkveida ainava. Tauriņu kāpuri apdzīvo meža biotopus. Tie barojas ar cīrulīšu gumiem. Pieaugušie tauriņi, savukārt, apdzīvo pļavu biotopus, kur tie barojas ar ziedu nektāru.

Lielākais reto bezmugurkaulnieku sugu skaits konstatēts lieguma mežos - divas retu vaboju un četras retu gliemežu sugas. Visas retās bezmugurkaulnieku sugas atrastas dabiskajos meža biotopos. Ilgāja ezera krasta mežos, vietās, kur daudz vecu egļu kritalu, tika konstatēta bērzu briežvabole *Ceruchus chrysomelinus*. Ilgāja un Raipala krasta mežos, vietās kur daudz nokaltušu baltalkšņu, konstatēts vītolu slaidkoksngrauzis *Necydalis major*.

Raipala, Ilgāja, Sūnekļa, Drusku un Smilšāja ezeru dienvidu piekrastes noēnotajos un kritālām

bagātajos nogāžu mežos ievērojamā skaitā konstatēts lielais torņgliemezis *Ena montana*, margainais vārpstingliemezis *Clausilia dubia*, krokļūpas vārpstingliemezis *Laciniaria plicata* un krokainais vārpstingliemezis *Macrogastra plicatula*. Visas minētās gliemežu sugas ir dabisko meža biotopu indikatori (Lārmanis, 2000). To eksistencei nepieciešami veci, saimnieciski neskarti lapu koku meži. Krokainais vārpstingliemezis atrasts arī Drusku ezera ziemeļu krasta apšu mežā pie Drusku pilskalna.

Kopumā lieguma teritorijā konstatētas 10 retas un aizsargājamas bezmugurkaulnieku sugas. Bērzu briežvaboles un lielā torņgliemeža aizsardzībai veidojami mikroliegumi. Cīrulīšu dižtauriņš un Raibgalvas purvu spāre iekļautas gan Bernes konvencijas, gan biotopu direktīvas aizsargājamo sugu sarakstā. Bērzu briežvabole, cīrulīšu dižtauriņš un mainīgā spāre iekļauta Latvijas Sarkanās grāmatas pirmajā - izzūdošo sugu kategorijā, vītoli slaidkoksngrauzis – otrajā, lielais torņgliemezis un margainais vārpstingliemezis – trešajā kategorijā. Informācija par liegumā konstatētajām reto un aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugām un to aizsardzības statusu apkopota 6.1. pielikumā. Reto un aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu atradnes atzīmētas 6.3. pielikumā.

Zivis

Informācija par lieguma ezeru zivju faunu apkopota no Latvijas ezeru datubāzes un Zivsaimniecības institūta materiāliem.

Ezeros sastopamas saldūdeņos plaši sastopamas sugas - līdakas *Esot lucius*, plauži *Abramis brama*, raudas *Rutilus rutilus* un asari *Perca fluviatilis*. Mazākā skaitā konstatēti ķīši *Gymnocephalus cernuus*, plīči *Blicca bjoerkna*, vēdzeles *Lota lota*, līņi *Tinca tinca*, vīķes *Alburnus alburnus*, ruduļi *Scardinius erythrophthalmus*.

No aizsargājamām zivju sugām EMERALD projekta laikā Pilskalna ezerā tika konstatēts akmeņgrauzis *Cobitis taenia* (6.1. pielikums). Lielākā daļa lieguma ezeru ir savā starpā savienoti, kas nozīmē, ka akmeņgrauzis visdrīzāk ir sastopams arī pārējos lieguma ezeros. Tā kā liegumā nav citām reto un aizsargājamo zivju sugām piemēroti biotopi, plāna izstrādes laikā lieguma zivju fauna netika papildus apsekota.

Abinieki, rāpuļi

Ne abinieku, ne rāpuļu fauna plāna izstrādes gaitā netika speciāli pētīta. Projekta EMERALD laikā tika konstatēts lielais tritons *Triturus cristatus* - Latvijā un Eiropā īpaši aizsargājama suga (6.1. pielikums).

Putni

Informācija par lieguma putnu faunu apkopota no EMERALD projekta apsekošanas lauku anketām, un 2003. gada lieguma apsekošanās rezultātiem.

Ūdensputnu liegumā maz. Šaurajos, dziļajos ezeros ar salīdzinoši nabadzīgo augāju samērā maz ligzdošanai piemērotu vietu.

Vietās, kur mežaudzes robežojas ar laukiem, pļavām vai lielākām laucēm un cita veida atklātām vietām, raksturīgas sugas ir dārza ķauķis *Sylvia borin*, dzeltenā stērste *Emberiza citrinella*, koku čipste *Anthus trivialis*, lauku cīrulīšis *Alauda arvensis*, lukstu čakstīte *Saxicola rubetra*, pelēkā vārņa *Corvus corone cornix*, mājas strazds *Sturnus vulgaris*, dzeguze *Cuculus canorus* un citas.

Lieguma teritorijas mežos vērojams boreāliem mežiem raksturīgs putnu sugu sastāvs. Kā visbiežāk sastopamās putnu sugas var minēt žubīti *Fringilla coelebs*, vītīti *Phylloscopus trochylus*, čunčiņu *Phylloscopus collybita*, melngalvas ķauķi *Sylvia atricapilla*, melno meža strazdu *Turdus merula*, dziedātājstrazdu *Turdus phylomelos*, paceplīti *Troglodytes troglodytes*, sarkanriklīti *Erithacus rubecula*, lielo zīlīti *Parus major*, mizložņu *Certhya familiaris*, zeltgalvīti *Regulus regulus*, dižraibo dzeni *Dendrocopos major*, melno dzilnu *Dryocopus martius*, lauku balodi *Columbus palumba*, sīli *Garrulus glandarius*, riekstrozi *Nucifraga caryocatactes*, kraukli *Corvus corax*.

Informācija par dabas liegumā konstatētajām retajām un aizsargājamām putnu sugām apkopota 4. tabulā.

Dabas liegumā "Korneti – Peļļi" konstatētās retās un aizsargājamās putnu sugas

Sugas nosaukums	Komentāri
Baltais stārķis <i>Ciconia ciconia</i>	Nereti redzams riņķojam virs teritorijas. Ligzdo pie mājvietām, taču ne pārāk lielā skaitā.
Baltmuguras dzenis <i>Dendrocopos leucotos</i>	Šai sugai piemēroti lapkoku meža nogabali sastopami vairākās vietās. Viena no tādām ir Pilskalna ezera ziemeļaustrumu un dienvidu krasta zona, kur 19.03.2001. konstatētas barošanās vietas - kalumi (EMERALD, M. Bergmanis). Apdzīvo vidēji vecus un vecus lapu koku, kā arī jauktu koku mežus (bez priedes), kuros sastopami kaltuši lapu koki, to stubeņi, dažādas trūdēšanas stadijas kritālas.
Brūnā čakste <i>Lanius collurio</i>	Visai parasta ligzdojoša suga dabas lieguma mežmalu un krūmāju zonās.
Dzērve <i>Grus grus</i>	25.04.03. divi putni zemā lidojumā redzēti lidojam ziemeļu virzienā virs Raipala ezera vidusdaļas. Iespējams, ka ligzdo atsevišķās klajākās ļoti slapjās zonās – mazos zāļu purviņos, kas nav pārāk aizauguši un ir pārskatāmi, taču neatrodas lieguma teritorijā. Pavasara un rudens migrāciju laikā manītas Ilgāja un Pērlupītes pļavās.
Gaigala <i>Bucephala clangula</i>	Veca meža nogabalu skaits teritorijā un ezeru tuvums liek domāt par šīs sugas iespējamu ligzdošanu. 25.04.03. Raipala austrumu galā esošajā atkusušajā zonā novērots pāris.
Grieze <i>Crex crex</i>	Pēc speciālās nakts uzskaites datiem, kas veikta 28.-29. 06.03. šī suga konstatēta dziedam diezgan daudz vietās lauksaimniecības klajajās platībās (EMERALD, R.Lebuss). Apdzīvo dabiskas un kultivētas pļavas, ganības, aizlaistus laukus.
Kītkis <i>Pernis apivorus</i>	Lieguma teritorijā regulāri novērojama, ligzdojoša suga.
Lielā gaura <i>Mergus merganser</i>	Novērots pāris Raipala ezerā 25.04.03., tā austrumu galā esošajā atkusušajā zonā kopā ar meža pīlēm <i>Anas platyrhynchos</i> . Dienas vidū te bija vairs tikai viens tēviņš, kas vedina domāt par iespējamu ligzdošanu. Tomēr, tieši ligzdošana nav pierādīta. Tikpat labi pāris varēja būt caurceļotāji.
Melnā dziļna <i>Dryocopus martius</i>	19.03.2001. konstatēti raksturīgie kalumi (EMERALD, M. Bergmanis). Melnā dziļna dzīvo vidēji vecos un vecos mežos. Ligzdošanai nepieciešamas apšu vai citu sugu puskalnu koku stubeņi, kuri ap 10 m augstumā ir vismaz 40 cm resni.
Mežirbe <i>Bonasa bonasia</i>	Visai bieži sastopama ligzdojoša suga, kuru var novērot visu lielāko ezeru krastu vidēja vecuma un vecākās skujkoku mežaudzēs.
Purva pūce <i>Asio flammeus</i>	28.07.03. novērota viensētas „Lauciņi” apkārtnē, kas atrodas iepretim Pilskalna ezera rietumu galam (ap 1 km attālumā). Pēc visa spriežot, konstatēta šīs sugas ligzdošana (EMERALD, R.Lebuss).
Trīspirkstu dzenis <i>Dryocopus trydactylus</i>	29.07.03. novērots pāris pie Raipala ezera austrumu gala (EMERALD, R.Lebuss). Apdzīvo vidēji vecus un vecus mitrus jauktu koku un skujkoku mežus, kuros sastopami kaltuši koki, to stubeņi, dažādas sadalīšanas pakāpes kritālas.

Iespējams liegumā ligzdo arī mazais ērglis *Aquila pomarina*. Par šīs sugas klātbūtni liek domāt teritorijas dažviet visai piemērotie meža nogabali, kuri gan pārsvarā ir pārāk mazi, un visai plašās, lauksaimniecībā izmantotās teritorijas (piemēram, Kornetu apkārtnē) ap ezeriem, kuri veido visai labus barošanās apstākļus. Diemžēl 2003. gada jūlijā šīs sugas meklējumi nevainagojās ar panākumiem. Arī tuvākajās blakus teritorijās ieraudzīt šo sugu neizdevās. Pēdējo trīs gadu laikā vienīgais novērojums - 2001. gadā Raipala ezera austruma galā (V. Ziņģa dati).

Visas 12 putnu sugas ir aizsargājamas Eiropas mērogā. Visas, izņemot mežirbi, kura iekļauta ierobežoti izmantojamo sugu sarakstā un, gaigalu, iekļautas Latvijā īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Baltmuguras dzeņa, trīspirkstu dzeņa un lielās gauras ligzdošanas vietās veidojami mikroliegumi. Purva pūce iekļauta LSG pirmajā kategorijā. Grieze un lielā gaura iekļauta otrajā, baltmuguras dzenis, trīspirkstu dzenis un dzērve trešajā LSG kategorijā. Informācija par putnu sugu aizsardzības statusu apkopota 6.1. pielikumā.

Zidītāji

Liegumā daudz bebru *Castor fiber*. Konstatēts ūdrs *Lutra lutra*. Gan bebrs, gan ūdrs iekļauts ES aizsargājamo sugu sarakstā. Pēc vietējo iedzīvotāju un mednieku teiktā, liegumā neregulāri iekļūst stirnas *Capreolus capreolus*, aļņi *Alces alces* un mežacūkas *Sus scrofa*.

Projekta *EMERALD* apsekošanā liegumā konstatētas divas sikspārņu sugas - Ziemeļu *Eptesicus nilssoni* un Natūza sikspārnis *Pipistrellus nathusii*. Abas sugas Latvijā ir aizsargājamas.

1.4.3. Biotopi

Dabas liegums atrodas Centrālvidzemes ģeobotāniskajā rajonā, kurš ietver Vidzemes, Alūksnes augstieni un Gulbenes paugurvalni. Šim rajonam raksturīgi egļu, egļu - priežu meži. Reljefa pazeminājumos sastopami baltalkšņu un mitri egļu meži. Upju ieleju un pauguru nogāzēs sastopamas sausas pļavas, reljefa pazeminājumos - mitras pļavas. Rajonam raksturīgi tīri, organiskām vielām nabadzīgi ezeri (Kabucis, 1994).

Plāna izstrādes gaitā lieguma biotopus apsekoja Teiču rezervāta botāniķe, mag. ģeogr. Vija Kreile, LDF saldūdens veģetācijas eksperte, mag. biol. Lelde Enģele un Alūksnes Virsmežniecības meža ekoloģis Vilis Zingis.

Lieguma teritorijai raksturīga liela biotopu daudzveidība. Salīdzinoši lielāko lieguma daļu aizņem meži un krūmāji (63% no kopējās lieguma platības). Pļavas, ganības un ezeri aizņem attiecīgi 18% un 14%. Tikai 2% no lieguma teritorijas aizņem upju, strautu un purvu biotopi. Nelielā lieguma daļā (3%) sastopami ar cilvēku saimniecisko darbību saistīti biotopi - viensētas, tīrumi un piemājas dārzi, ceļi, grāvji. Informācija par lieguma biotopiem apkopota 6.2. pielikumā. 6.3. pielikuma kartē norādīti retie un aizsargājami biotopi.

Biotopi aprakstīti atbilstoši Latvijas biotopu klasifikācijai, iekavās norādot biotopa kodu (Kabucis, 2001). Minot ES aizsargājamo biotopu, iekavās norādīts biotopa kods pēc biotopu direktīvā (92/43/EEC) izmantotā klasifikatora (Kabucis, 2000).

Stāvoši ūdeņi

Ezeri aizņem 110 ha jeb 14% no kopējās lieguma teritorijas. Ezeros galvenokārt smilšaina grunts (C.4.4.) un dzidr, ar minerālvielām nabadzīgs ūdens. Dūņaina grunts (C.4.5.) raksturīga Trumultītim, pārējos ezeros sastopama atsevišķos piekrastes posmos, līčos vai dziļūdens daļā.

Dzērves, Ilgāja, Kalekaura, Sūnekļa, Trumulīša krastos izveidojušās slīkšņas (C.1.7.). Virsūdens augāja josla (C.2.1.) ļoti šaura un skraja, jo sevišķi Mazajā Baltiņā, Mellītī, Lielajā Baltiņā, Smilšājā, Pilskalna ezerā. Niedru josla (C.2.1.5.) plašāka un blīvāka vienīgi Ilgāja un Raipala ezeros. Peldlapu augājs (C.2.3.) fragmentārs. Mazajā Baltiņā tas nav izveidojies nemaz. Zemūdens augāju (C.2.4.) veido skaujošās glīvenes (C.2.4.2.), vārpainās daudzlapas (C.2.4.7.), mieturu daudzlapas (C.2.4.8.). Seklajos, dūņainajos līčos Dzērves, Kalekaura, Lielā Baltiņa, Mellīša, Sūnekļa, Trumulīša ezeros izveidojies jaukta peldlapu un zemūdens augāja josla.

Četros no 12 lieguma ezeļiem konstatēti Latvijā īpaši aizsargājami biotopi. Raipala ezerā konstatēta akmeņaina grunts ezeros (C.4.1.), Mazajā un Lielajā Baltiņā sastopamas pamīšziedu daudzlapas audzes (C.2.4.6.). Trumuītī konstatētas mazās lēpes audzes (C.2.3.2.).

Mazais Baltiņš atbilst Eiropas Savienības aizsargājamajam biotopam - Oligotrofu līdz mezotrofu augu sabiedrības minerālvielām nabadzīgās ūdenstīlpēs un to krastmalās (3130). Pārējie lieguma ezeri, kā arī blakus liegumam esošais Pelļu ezers, atbilst ES aizsargājamajam biotopam - Dabīgi eitrofi ezeri ar iegrimušo ūdensaugu un peldaugu augāju (3150), no tiem Lielais Baltiņš vērtējams kā izcili saglabājies, Kalekaura ezers un Smilšājs kā ļoti labi, bet Mellītis, Pilskalna ezers un Sūnekļis kā labi saglabājušies.

Upes, strauti

Liegumā iekļautajā Pērļupītes aptuveni 600 m garajā posmā konstatēti trīs Latvijā aizsargājami biotopi - Akmeņu sakopojumi upēs (D.3.), Smilšu sēres upēs (D.5.), Straujteces posmi upēs (D.2.), un viens ES aizsargājams biotops - Upju straujteces (3260). Ezeros ietekošie strauti niecīgo platību un mazā ūdens daudzuma dēļ upju biotopus neveido, taču tiem ir svarīgākās tekošu ūdeņu vērtīgo biotopu pazīmes: strauji tekošs ūdens, akmeņu sakopojumi un smilšaina grunts.

Pļavas

Liegumā pļavas un ganības aizņem samērā lielu platību (138 ha jeb 18% no lieguma teritorijas). Taču lielākā daļa no tām ir iekultivētas vai pārekspluatētas. Botāniski vērtīgas pļavas liegumā aizņem 40 ha, jeb 5% no lieguma teritorijas, kas tomēr ievērojami pārsniedz vidējo rādītāju valstī, kurš nepārsniedz 1%. No lieguma zālājiem, bioloģiski vērtīgās pļavas aizņem 29%.

LDF projekta "Pļavu inventarizācija Latvijā" ietvaros lieguma teritorija netika apsekota. 2003. gada jūlijā - augustā, izmantojot šī projekta metodiku un Latvijas biotopu klasifikatoru, liegumā

aprakstītas pļavas, kurām raksturīgas neielabotu, dabisku pļavu indikatorsugas.

Visbiežāk sastopamas ēnainu mežmalu pļavas (1.6.1.), kurās dominē zirgu āboliņš *Trifolium medium*, lielajos pauguros tās veido mozaīku kopā ar mēreni mitrām atmatu pļavām (2.2.). Nelielās platībās, mežmalās sastopamas vilkakūlas *Nardus* pļavas (2.1.). Lielākā daļa no tām tiek regulāri pļautas un ganītas.

Mitras pļavas (3.2.) sastopamas nelielās platībās ezeru krastos, sevišķi posmos starp ezeriem, kur dominē parastā vīgrieze *Filipendula ulmaria*, purva gandrene *Geranium palustre*. Pērļupītes palienē konstatētas grīšļu pļavas (4.3.) ar dominējošām sugām *Carex acuta*, *Scirpus sylvaticus*, arī aizsargājamo akotaino grīslī *Carex atherodes*. Tā ir sen neapsaimniekota pļavas, kura ar krūmiem neaizaug pārāk lielā mitruma dēļ.

Atmatu (6270*), vilkakūlas (6230*) un mitrās pļavas (6430 – eitrofas augsto lakstaugu audzes) ir aizsargājamas Eiropā. Vilkakūlas pļavas ir iekļautas arī Latvijā aizsargājamo biotopu sarakstā.

Meži

Meži liegumā aizņem vislielāko platību – 472 ha jeb 63% no kopējās lieguma platības. Lielākoties tas ir jauns vai vidēji vecs skujkoku, lapkoku vai jauktu koku mežs, kurš veidojies aizaugot lauksaimniecības zemēm, pļavām un ganībām pēc 2. pasaules kara.

Vecs egļu, jauktu koku mežs saglabājies tikai vietām. Atsevišķos nogāzes posmos un gravās mežs atbilst dabiska meža biotopu (turpmāk – DMB) kritērijiem. Te sastopami gan nogāžu, gan gravu, gan mistroti dabiska meža biotopi. Kopā DMB aizņem 131 ha, jeb 28% no kopējās lieguma mežu platības. Vecs egļu mežs Lielā Baltiņa ziemeļu galā atbilst potenciāla DMB kritērijiem. Aptuveni 11 ha DMB un potenciālu DMB kritērijiem atbilstošu mežu atrodas liegumam tieši pieguļošā teritorijā – Peļļupes ielejā.

Piļskalna, Dzērves un Mellīša ezera krasta dabiskie DMB un potenciālie DMB atbilst ES Biotopu direktīvas 1. pielikumā minētajiem biotopiem - nogāžu un gravu meži (9180), Sūnekļa, Ilgāja, Piļskalna, Raipala un Mellīša nogāzē – ar kritalām, sausokņiem bagāti boreālie egļu vai lapkoku meži (9010*). Nelielu platību Dzērves ezera ziemeļu nogāzē aizņem Ozolu mežs (9160). Visi minētie biotopi ir tieši saistīti ar reljefa īpatnībām. Tie atrodas uz stāvākajiem iegultnes nogāzes posmiem, vietās, kur aprūtināta gan mežsaimnieciskā, gan lauksaimnieciskā darbība. Vienīgi potenciālais mistrota meža biotops (Jaukti platlapju meži (9020)) saimniecības "Jaunraipales" teritorijā nav tieši saistīts ar reljefa īpatnībām. Kaut gan netieša saistība ir, jo nogabala gals pieslēdzas Raipala ezera krastam tā lēzenajā daļā. Un nav šaubu, ka tieši ezera ietekmē šeit ir parādījušās gan biotopa pazīmes, gan indikatorsugas. Vienīgais ES aizsargājamais biotops, kurš neatbilst dabiska meža kritērijiem ir Purvainais mežs (91D0*) saimniecībā "Jaunraipales".

Ļoti nelielas mežu platības var pieskaitīt Latvijā aizsargājamam biotopiem lapkoku slapjie meži ar attālvārpu grīslī *Carex remota* un Ozolu, liepu, kļavu un gobu meži nogāzēs, kuru slīpums pārsniedz 45° grādu leņķi.

Kā redzams 5. tabulā, no meža augšanas apstākļu tipiem liegumā dominē vēris. Valdošās koku sugas ir baltalksnis (30.7%), egle (27.7%), bērzs (25.6%). Atsevišķos meža nogabalos dominē apse, priede, ozols, kļava un goba (kopā 16%).

5. tabula.

Meža augšanas apstākļu tipi dabas liegumā "Korneti – Peļļi"

Meža augšanas apstākļu tips	% no kopējas mežu aizņemtās platības
Platlapju ārenis	0.1
Dumbrājs	2.8
Damaksnis	12.6
Slapjais damaksnis	0.4
Grīnis	1.1
Platlapju kūdrenis	0.4
Niedrājs	0.8
Purvājs	0.1
Vēris	80.9
Slapjais vēris	0.7

Purvi

Purvu liegumā maz. Divi nelieli pārejas un viens augstais purvs atrodas Kalekaura dienvidrietumu malā. To platība variē no 0,7 līdz 1,5 ha. Nelieli zāļu un pārejas purvi ir Raipala ezera dienvidu krastā. Nelielās platībās pie Ilgāja, Pilskalna, Raipala ezera un Pērļupes ielejā izveidojušies avoksnāji. Kopā purvi un avoksnāji aizņem tikai 1% no kopējās lieguma platības.

Divi no Kalekaura krastos konstatētajiem purviem atbilst ES aizsargājamiem biotopiem - pārejas purvi un slīkšņas (7140) un neskarts augstais purvs (7110).

Ar cilvēka saimniecisko darbību saistītie biotopi

Lieguma teritorijā atrodas nelieli labības lauki, sakņu dārzi, piemājas dārzi un atsevišķas viensētas. Liegumu šķērso vairākas elektrolīnijas un pagasta nozīmes ceļi. Lēzenākajās nogāzēs pie ezeriem izveidots un uzturēts meža ceļu un taku tīkls. Pie ezeriem atsevišķas atpūtas vietas. Kopumā antropogēni ietekmētās ietekmētas platības neaizņem vairāk kā 3% no dabas lieguma teritorijas.

1.5. TERITORIJAS SOCIĀLEKONOMISKAIS RAKSTUROJUMS

1.5.1. Demogrāfiskā analīze (iedzīvotāji, nodarbinātība)

Dabas lieguma "Korneti – Peļļi" pirmā un otrā teritorija ir neapdzīvota. Arī to tiešā tuvumā nav apdzīvotu vietu. Lieguma trešā teritorijā atrodas 11 saimniecības, divas saimniecības atrodas uz lieguma robežas. Trīs no liegumā esošajām mājvietām ir pamestas, divas tiek apdzīvotas tikai vasarās. Pastāvīgi dzīvojošo iedzīvotāju skaits ir neliels. Lielākā daļa zems īpašnieku dzīvo liegumam blakus esošās viensētās vai Kornetu ciematā, kurš tieši pieguļ lieguma robežai. Apkārtnes iedzīvotāji veido lielāko teritorijas apmeklētāju skaitu. Papildus teritoriju apmeklē atpūtnieki, tūristi, ekskursanti un makšķernieki.

1.5.2. Teritorijas izmantošanas veidi

Prioritārais teritorijas izmantošanas veids ir dabas aizsardzība. To nosaka teritorijas valsts noteikts aizsardzības statuss. Pārējie teritorijas izmantošanas veidi jāorganizē tā, lai neciestu lieguma dabas vērtības.

Kā redzams 6. tabulā, lielāko platību liegumā aizņem meža zeme. Gandrīz trīs reizes mazāku teritoriju aizņem pļavas un ganības. Zemes lietojumu veida karte pievienota 7.1. pielikumā.

6. tabula.

Zemes lietojuma veidi dabas liegumā "Korneti – Peļļi"

Zemes lietojuma veids	Platība, ha	%
Meži, krūmi	472	62,9
Pļavas, ganības	138	18,4
Ezeri, upes, strauti, grāvji	112	14,9
Lauki, piemājas dārzi	13	1,7
Viensētas	7	0,9
Purvi, pārpurvojušās pļavas, meži	6	0,8
Ceļi	3	0,4

6. tabulā minēti un 7.1. pielikumā atainoti faktiskie zemes lietojuma veidi. Oficiālie dati netika analizēti, jo tie nav pieejami par visu lieguma teritoriju.

1.5.2.1. Tūrisms un atpūta

Dabas liegums plaši izmantots tūrisma un rekreācijas vajadzībām. Domājams, ka nākotnē teritorijas rekreatīvā slodze tikai palielināsies. Subglaciālā iegultne, dziļie smilšainie ezeri, ainaviskā apkārtnē un kultūrvēsturisko objektu klātbūtne piesaista daudz interesentu. Drusku pilskalns iekļauts daudzos tūrisma firmu piedāvātajos ekskursiju maršrutos. Teritorija ir iecienīta arī starp individuālā tūrisma cienītājiem. Pēc aptuvenām aplēsēm teritoriju apmeklē 2 000 līdz 3 000 apmeklētāju gadā. Procentuāli lielākā daļa ir skolēnu ekskursantu grupas. Otru lielāko grupu veido makšķernieki, kuri izmanto komerciālās makšķerēšanas servisu Pilskalna ezerā. Turpmāk plānojot tūrisma infrastruktūras objektu uzstādīšanu, lieguma apmeklētāju skaitu vēlamas noteikt precīzāk.

Teritoriju periodiski izmanto sporta klubi orientēšanās sporta, velo sacensībām. Ziemā teritorija tiek izmantota distanču slēpošanai.

Teritorijas tūrisma infrastruktūra vēl ir samērā maz attīstīta. Lieguma pirmajā teritorijā nav sastopami nekādi tūrisma infrastruktūras objekti. Ņemot vērā tā attālo novietojumu, atrašanos pierobežas joslā un ievērojamu apskates objektu trūkumu, šai teritorijā tādi arī nebūtu īpaši jāievieš.

Salīdzinoši labiekārtota ir lieguma otrā teritorija. Kalekaura krastos ierīkotas divas atpūtas vietas. Tajās ierīkoti koka galdi, krēsli, laipas, atkritumu urnas. Vienā no atpūtas vietām uzstādīta sausā tualete. Otrā – ierīkots sporta laukums. Arī turpmāk, domājams, vieta visintensīvāk tiks izmantota tieši rekreācijas nolūkā. Tomēr ierīkojot tūrisma taku, izglītojošus standus un norādes, atpūtas vietas ezera krastos iespējams dažādot.

Lielākās tūrisma attīstības perspektīvas ir lieguma trešajai teritorijai. Jau 1990. gadu beigās

Drusku pilskalna pakājē ar pagasta iniciatīvu un *Phare* finansējumu tika ierīkots informācijas stends, gar ceļiem izliktas norādes. Ierīkota aptuveni 2 km gara tūrisma taka, kura ved no stāvlaukuma pāri Drusku pilskalnam uz Pilskalna ezeru un ar līkumu atpakaļ. Atsevišķās stāvkajās vietās ierīkoti koka pakāpieni. Stāvvietā novietota atkritumu urna, sausā tualete.

Pagastā iecerēts izveidot tūrisma taku no Kornetu centra uz Baltiņu ezeriem un Raipalu. Šobrīd tiek strādāts pie velotakas projekta realizācijas pa Veco Kornetu lielceļu, kurš savieno lieguma otro, trešo teritoriju un Apī. Nākotnē iecerēts veidot velotakas sazarojumu uz Ilgāja ezeru.

Pilskalna virsotnē, uz triangulācijas torņa pamatiem ir piemērota vieta skatu torņa uzstādei.

Ezeros ierīkotas laipas. Mellītī, Smilšajā, Sūneklī, Ilgājā un Trumulītī makšķerē. Pilskalna ezerā tiek organizēta komerciālā makšķerēšana. Pārējie ezeri tiek izmantoti gan makšķerēšanai, gan peldēšanai, gan atpūtai krastā - kurināti ugunsurī, celtas teltis, rīkoti pikniki. Atpūtas vietas nav pilnībā labiekārtotas. Tikai vietām ierīkotas atkritumu urnas, tualetes, autostāvvietas. Pateicoties zemes īpašnieku un pagasta iniciatīvai, gan privātās, gan publiskā atpūtas vietas ir sakoptas.

Vasaras sezonā pie Ilgāja, Raipala, Lielā Baltiņa, Pilskalna un Dzēves ezera darbojas kempings. Raipala krastā iespējams pārnakšņot speciāli šim nolūkam iekārtotos bēniņos, Kornetu centrā – viesnīcas tipa dzīvoklī.

Esošā tūrisma infrastruktūra atainota kartē 7.2. pielikumā.

Gan Apē, gan Kornešos darbojas tūrisma informācijas centrs. Interesentiem tiek piedāvāta informācija par apskates vietām liegumā, kā arī vietējo gidu pakalpojumus.

Novirzot atpūtnieku plūsmu no Lielā un Mazā Baltiņa ezeriem, labiekārtojot atpūtas vietas citu ezeru krastos, aprīkojot tūrisma un atpūtas takas ar pakāpieniem un laipām, iespējams panākt gan teritorijas dabas vērtību aizsardzību, gan tūrisma un rekreācijas attīstību.

1.5.2.2. Lauksaimniecība

Lauksaimniecībā tiek izmantoti aptuveni 20 % lieguma teritorijas. Lielākas platības aizņem pļavas un ganības. Daļa zālāju netiek apsaimniekoti un tie pamazām aizaug ar krūmiem un kokiem. Daļa, gluži pretēji, tiek izmantoti pārāk intensīvi.

Kultivētas platības (nelieli tīrumi, piemāja dārzi) aizņem tikai 13 ha, kas ir aptuveni 1,7% no kopējās lieguma platības.

Lauksaimnieciskās aktivitātes pašreizējā veidā un intensitātē nav pretrunā ar lieguma dabas aizsardzības prasībām. Tās pat palielina lieguma ainavisko un bioloģisko daudzveidību. Tieši pateicoties pļavu un ganību ilgstošai apsaimniekošanai, liegumā sastopams ievērojams bioloģiski vērtīgo pļavu īpatsvars. Lauku kopšana arī nodrošina teritorijai raksturīgās mozaikveida ainavas saglabāšanu.

1.5.2.3. Mežsaimniecība

Līdz 1990. gadu vidum liegumā mežistrādes darbi praktiski netika veikti. Sākot no 1995. gada privātajos mežos cirtes veiktas ievērojamā apjomā – kopumā 58 meža nogabalos, tai skaitā 21 meža nogabalā veikta kailcirtē. Nocirsts arī viss bijušais Raipala meža botāniskais liegums. Lielākā daļa no cirtēm ir izlases cirtes (24 meža nogabalos). Praktiski visi meža nogabali, kuros veiktas izlases cirtes ir pārretināti.

Par trīs nelikumīgi veiktām cirmām 2003. gadā ierosinātas krimināllietas, par astoņām – piespriesti administratīvie sodi. Pārējo ciršu veicēji nav saukti pie atbildības. Daļa mežu nocirsti, zemi pārdodot trešajām personām. 7.3. pielikumā apkopota informācija par lieguma teritorijā veiktajām cirmām. 7.4. pielikumā – ierosināto lietu un sodu statistika.

Papildus liegumā tiek veikta atsevišķu koku izciršana, pameža un mirušo, bojāto koku izvākšana.

Lielākajā daļā lieguma mežu dabas aizsardzības prasības nav savienojamas ar mežsaimnieciskajām interesēm. Tikai mežos, kuri neatbilst DMB kritērijiem, un kuri neatrodas ne uz iegultnes nogāzēm, ne tās gultnē, nākotnē būtu pieļaujama galveno ciršu veikšana. Mežos, kuri neatbilst dabiska meža biotopa kritērijiem, pieļaujama kopšanas ciršu veikšana, neizcērtot vecākos, resnākos un dobumainos kokus. Tomēr, neveicot nekādu mežsaimniecisko darbību, bioloģiskā daudzveidība ikvienā lieguma meža nogabalā tikai palielinātos, pieaugtu retām un aizsargājamām sugām piemērotu dzīvotņu skaits.

1.5.2.4. Medības

Lieguma pirmo un otro teritoriju apsaimnieko Apes mednieku kolektīvs, bet lieguma trešo teritoriju – “Peļļu” un “G. Bērziņa” mednieku kolektīvi. Medību intensitāte teritorijā ir zema. To nosaka gan lielais privāto zemju īpatsvars, gan mozaikveida biotopu struktūra, gan arī teritorijas apdzīvotība un rekreācijas slodze.

Dabas liegumā un tā tuvākajā apkārtnē notiekošās medības to pašreizējā intensitātē neietekmē teritorijas dabas vērtības un bioloģisko daudzveidību. Ņemot vērā teritorijas apdzīvotību, salīdzinoši lielo tūrisma un rekreācijas intensitāti, kā arī biotopu struktūru, nav paredzams, ka medību intensitāte nākotnē varētu ievērojami pieaugt.

1.5.2.5. Makšķerēšana, zvejniecība

Zvejniecība un makšķerēšana noris praktiski visos ezeros. Konstatēta arī malu zvejniecība. Pilskalna ezerā, kur vietējais uzņēmējs organizē komerciālo makšķerēšanu, regulāri tiek mākslīgi papildināti zivju krājumi.

Makšķerēšana un zvejniecība nav pretrunā ar teritorijas dabas aizsardzības prasībām. Komerciālā makšķerēšana Pilskalna ezerā nozīmīga teritorijas ekonomiskai attīstībai. Nevienā no lieguma ezeriem nav pieļaujama zivju piebarošana. Makšķerēšanas un zvejniecības intensitātes palielināšanās nav vēlama Lielajā un Mazajā Baltiņā.

1.5.2.6. Citi teritorijas izmantošanas veidi

Pirmās un otrās teritorija ziemeļu mala, kā arī daļa no trešās teritorijas, atrodas valsts robežas joslā. Šīs lieguma daļas izmanto Latvijas Republikas robežsardze Valsts robežas apsardzībai. Gar robežu tiek uzturēta (regulāri izplaujot un izcērtot krūmus) atklāta, pārskatāma 3 m plata josla. Apmeklētājiem ļauts uzturēties robežjoslas Latvijas pusē, ar personu apliecinošiem dokumentiem.

Dabas liegumā ogo un sēņo. Ogošana un sēņošana nenotiek plašos apmēros un neietekmē teritorijas dabas vērtības.

Teritoriju daudz plašāk iespējams izmantot skolēnu apmācībai un izglītībai. Ņemot vērā lielo skolnieku skaitu, kuri gadalaikā apmeklē lieguma teritoriju, izglītības infrastruktūras attīstība (izdales materiāli, izglītojoši stendi) varētu būt viena no teritorijas attīstības perspektīvām.

1.6. INFORMĀCIJAS AVOTI

Literatūras saraksts

- Annon, 2001. Sugu un biotopu aizsardzība Latvijā. Rīga: VARAM, sagatavoja SIA "Dumpis", 48 lpp.
- Āboltiņš O., 1998. Veclaicenes pauguraine/Latvijas Daba. Enciklopēdija. 6. Rīga: Preses Nams, 43. - 46. lpp.
- Āboltiņš O., Brangulis A., J. (red.), 2002. Latvijas ģeoloģiskā karte M 1:200 000 44., 45., 54. lapa – Alūksne, Vijaka, Valka. Paskaidrojuma teksts un kartes. Rīga: Valsts Ģeoloģijas dienests, 64 lpp.
- Kabucis I., 1994. Centrālvidzemes ģeobotāniskais rajons/Latvijas daba. Enciklopēdija. 1. Rīga: Latvijas Enciklopēdija, 184. lpp.
- Kabucis I., 2000. Biotopu rokasgrāmata. Rīga: LDF, 160. lpp.
- Kabucis I (red.), 2001. Latvijas biotopi. Klasifikators. Rīga: LDF, 96. lpp.
- Kalniņa A., 1995. Klimatiskā rajonēšana/Latvijas Daba. Enciklopēdija. 2. Rīga: Latvijas Enciklopēdija, 245-246.
- Krūmiņš (red.), 1999. Latvijas ģeogrāfijas atlants. Rīga: Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 39 lpp.
- Laiviņš M., 1995. Kornetu - Peļļu subglaciālā iegultne/Latvijas Daba. Enciklopēdija. 3. Rīga: Latvijas Enciklopēdija, 13-14 lpp.
- Laiviņš M., 1997. Raipala mežs / Latvijas Daba. Enciklopēdija. 4. Rīga: Preses Nams, 214.
- Lārmanis V., Priedītis N., Rudzīte M. 2000. Mežaudžu atslēgas biotopu rokasgrāmata. Rīga, Valsts Meža dienests: 127 lpp.
- Markots A., 1998. Veclaicenes aizsargājamo ainavu apvidus/Latvijas Daba. Enciklopēdija. 6. Rīga: Preses Nams, 43 lpp.
- Račinska I., 2002. Rokasgrāmata īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības plānu izstrādātājiem. Rīga: Ulma, 96 lpp.
- Rudzīte M. 1999. Latvijas zemesgliemeži. Rīga: Gandrs, 148 lpp.
- Ramans K., 1994. Ainavrajonēšana//Latvijas Daba. Enciklopēdija. 1. Rīga: Latvijas Enciklopēdija, 22.-24.
- Spuris Z. 1963. Jaunas ziņas par spāru izplati Latvijā. – Latvijas Entomologs, 7, 21-40.
- Tidriķis A., 1995. Korneta ezeri/Latvijas Daba. Enciklopēdija. 3. Rīga: Latvijas Enciklopēdija, 13 lpp.
- Tidriķis A., 1997. Raipala ezers/Latvijas Daba. Enciklopēdija. 4. Rīga: Preses Nams, 214 lpp.
- Urtāns I., 1991. Ziemeļvidzemes pilskalni. Rīga: Avots, 57.-59. lpp.

Nepublicēti materiāli

- Projekta "Latvijas īpaši aizsargājamo teritoriju sistēmas saskaņošana ar *EMERALD/NATURA 2000* aizsargājamo teritoriju tīklu" lauka darba anketas. Projekta norises laiks 2001-2003. gads, izpildītājs Latvijas Dabas fonds, finansētājs *DANCEE*.
- Projekta "Pļavu inventarizācija Latvijā" lauka darbu anketas. Projekta norises laiks 2000-2002. gads, izpildītāji Latvijas Dabas fonds, Nīderlandes Karaliskā dabas aizsardzības biedrība, finansētāji Nīderlandes valdība, *PIN-MATRA* fonds.
- Projekta "Latvijas ezeru sinoptiskais monitorings" 2001. gada materiāli, izstrādājusi Latvijas Vides Aģentūra.
- Aizsargājamo augu sugu atradnes Latvijas Republikas teritorijā. Datu bāze. Latvijas Vides Aģentūra (izraksts 30/04/2003)

Interneta adreses

Iekšlietu ministrijas interneta mājas lapa - <http://www.iem.gov.lv>

Kultūras ministrijas interneta mājas lapa - <http://www.km.gov.lv>

Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas interneta mājas lapa - <http://www.rapl.m.gov.lv>

Vides ministrijas interneta mājas lapa - www.vidm.gov.lv

Zemkopības ministrijas interneta mājas lapa - www.zm.gov.lv

BO VSIA "Latvijas Vēstnesis" portāls – www.likumi.lv

Interneta portāls "Latvijas ezeri" - www.ezeri.lv

II DAĻA. TERITORIJAS NOVĒRTĒJUMS

2.1. TERITORIJA KĀ VIENOTA DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA UN TO IETEKMĒJOŠIE FAKTORI

Kornetu – Peļļu subglaciālā iegultne ir ievērojams ģeomorfoloģisks un ainavisks objekts. Dabas procesu ilgstošā mijiedarbība ar cilvēka saimniecisko darbību noteikusi daudzveidīga mozaīkveida biotopu kompleksa izveidošanos. Te sastopami gan bioloģiski vērtīgi meža, pļavu, upju un ezeru biotopi, gan arī viensētas, piemājas dārzi, tīrumi un citi cilvēka veidoti biotopi. Bioloģiski vecas, saimnieciskās darbības neskartas mežaudzes un tīri ezeri dabas liegumā saglabājušies, lielā mērā dēļ ģeomorfoloģiskajiem apstākļiem. Pateicoties liegumā sastopamajiem neskartu nogāžu un gravu mežu biotopiem, kā arī oligotrofām - mezotrofām augu sabiedrībām ezeros, liegums iekļauts potenciālo *NATURA 2000* vietu sarakstā.

Vietas ainaviskums, Rīgas – Vecclaicenes auto ceļa tuvums, liegumā un tā tiešā apkārtnē esošie kultūras pieminekļi piesaista teritorijai ievērojamu apmeklētāju skaitu. Šobrīd īsti nevar apgalvot, ka vietas apmeklētība apdraudētu dabas lieguma vērtības. Taču, palielinoties apmeklētāju skaitam, neorganizētā apmeklētāju plūsma varētu kļūt par vienu no galvenajiem teritoriju negatīvi ietekmējošiem faktoriem. No otras puses, pieaugot teritorijas popularitātei tūristu un atpūtnieku vidū, iespējams iegūt līdzekļus lieguma apsaimniekošanai. Tamdēļ nepieciešams turpināt darbu pie lieguma tūrisma infrastruktūras izveidošanas, kā arī sekot līdzi apmeklētāju skaita pieaugumam un to ietekmei uz lieguma dabas vērtībām.

Kailcirtes, lauksaimniecībā izmantojamo zemju aizaugšana, šobrīd ir būtiskākie faktori, kuri degradē lieguma ainavu.

Dabas aizsardzības plāna izstrādi, lieguma apsaimniekošanu un kontroli aprūstina dinamiskā zemes īpašumu maiņa, aktuālu meža inventarizācijas datu un meža apsaimniekošanas plānu trūkums. Vietām meža taksācija veikta ik pēc pāris gadiem, vietām tā nav veikta kopš 1980. gadiem, kaut zemes kadastra situācija mainījies vairākkārt. Digitāls kvartālu un nogabalu tīkls būtiski atvieglotu gan lieguma mežu apsaimniekošanu, gan aizsardzību un kontroli.

Neskaidras, dabā neiezīmētas lieguma robežas, apsaimniekotāju, finansiālo līdzekļu un kontroles trūkums kavē gan teritorijas aizsardzību, gan tā apsaimniekošanu. Izveidojot lieguma apsaimniekošanas konsultatīvo padomi, administrāciju, vai vismaz norīkojot atbildīgu cilvēku pašvaldībā, būtu iespējams koordinēt vietējo iedzīvotāju iniciatīvu teritorijas vērtību saglabāšanā un labiekārtošanā. Vienotas pārvaldes sistēmas ietvaros būtu lielākas iespējas piesaistīt līdzekļus teritorijas bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un izveidotās tūrisma infrastruktūras uzturēšanai. Uzlabojot kontroli par liegumā notiekošām darbībām, vismaz turpmāk varētu laicīgi novērst liegumā notiekošās nelikumības.

2.2. BIOTOPI KĀ DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN TOS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI

2.2.1. Meži

dabas aizsardzības vērtība

Pateicoties vairāk kā 40 gadus ilgajai teritorijas aizsardzībai, kā arī lielajam iegultnes nogāžu stāvumam, vietām lieguma un tā apkārtnes mežos ilgstoši nav veikta nekāda saimnieciska darbība. Tādejādi vietām tie kļuvuši bioloģiski ļoti daudzveidīgi, atbilstot dabiska meža biotopa kritērijiem. Kopumā DMB kritērijiem atbilst 131 ha lieguma mežu. No visiem lieguma mežiem tie aizņem 28%. Aptuveni 11 ha DMB atrodas ārpus dabas lieguma robežas. DMB aizsardzības vērtība pieaugs, netraucējot un neiejaucoties dabisko procesu norises gaitā.

Liegumā konstatēti pieci ES Biotopu direktīvas 1. pielikumā minēti biotopi: Nogāžu un gravu meži (9180), Ozolu meži (9160), Jaukti platlapju meži (9020), Boreālie meži (9010*), Purvaini meži (91D0*). No tiem Nogāžu un gravu meži, kā arī Ozolu meži Latvijā ir samērā reti sastopami. Visi meži izņemot Purvainos mežus atbilst dabiska meža biotopu kritērijiem.

Vairākās lieguma gravās konstatēti Latvijā aizsargājami biotopi - Ozolu, liepu, kļavu un gobu meži nogāzēs, kuru slīpums pārsniedz 45° grādu leņķi, un lapkoku slapjie meži ar attālvārpu grīsi.

Bioloģiski vērtīgas ir arī nelielas graviņas. Tās nodrošina piemērotas dzīves vietas mitrumu un ilglaicīgi nemainīgus apstākļus mīlošām sugām. Neizjaucot gravām raksturīgo stabilos mikroklimatiskos apstākļus, neveicot nekādu mežsaimniecisko darbību gravu bioloģiskā vērtība pieaugs.

Dabiskajiem meža biotopiem un gravu mežiem ir liela nozīme sugu daudzveidības saglabāšanā. Tiem raksturīga daudzveidīga vecuma struktūra, liels bioloģiskajai daudzveidībai nozīmīgu elementu (dažādas sadalīšanās pakāpes kritālas, nokaltuši, dobumaini koki u.tml.) īpatsvars, kuri nodrošina piemērotus dzīves apstākļus retām un aizsargājamām sūnu, gliemežu, kukaiņu un putnu sugām.

Mežiem uz iegultnes nogāzēm, kuri neatbilst DMB kritērijiem, ir potenciāli augsta bioloģiskā vērtība. Samazinot mežsaimnieciskās darbības intensitāti, saglabājot daudzveidīgu mežaudzes struktūru, ar laiku šie meži tuvināsies dabiska meža biotopa stāvoklim. Šie meži arī kalpo par buferzonu aizsargājamiem meža biotopiem.

Nepārvērtējama ir mežu loma upju un ezeru ūdens kvalitātes saglabāšanā. Tie kavē augsnes noskalošanos, attīra un samazina virszemes noteces ūdeņus. Apēnojot litorāli (seklūdens daļu), mazina ūdens sasīšanu un skābekļa daudzuma samazināšanos ūdenī. Meži attīra gaisu, izlīdzina gaisa temperatūras svārstības.

sociālekonomiskās vērtības

Meži nodrošina koksnes krāju. Taču dabas lieguma mežu izmantošana koksnes iegūšanai nevar būt prioritāra. Turklāt, saimnieciski vērtīgu mežu liegumā maz.

Zināmu peļņu meža izmantošanā dot ogošana un sēņošana, malkas lasīšana, medības.

Mežiem augsta rekreācijas, izglītības vērtība. Tie piedāvā daudzveidīgas pastaigu un izziņas taku ierīkošanas iespējas. Neatsverama ir to loma lieguma ainavas veidošanā, kas, savukārt, palielina teritorijas pievilcību tūrisma attīstībai. Šī vērtība ir visai grūti aprēķināma naudas izteiksmē, bet ilgtermiņā tā varētu pat pārsniegt koksnes vērtību.

Ietekmējošie faktori

Lieguma mežu ciršana kļuvusi intensīva tieši pēdējos desmit gados. Ievērojamā apjomā vērojamas izlases cirtes un pat kailcirtes. Daudzi veci, bioloģiski vērtīgi meža nogabali ir pārretināti. Rezultātā ievērojami samazinot meža bioloģisko daudzveidību.

Kailcirtes stāvājās nogāzēs gan sekmē augsnes eroziju, gan mazina vietas estētisko vērtību. Kā sekundāra ietekme minama arī ezeru eutrofikācijas intensifikācija.

Mežos tiek izvāktas kritālas, sausi un bojāti koki, retināts pamežs. Tādejādi mazinot meža bioloģisko daudzveidību. Šīs struktūras ir kā ekoloģiskas salas, kuras nodrošina daudzu kukaiņu un gliemežu eksistenci.

Rekreācijas ietekme (pastaigas, sēņošana, ogošana) uz mežiem nav būtiski negatīva tās pašreizējā intensitātē. Tikai atsevišķās vietās (piem., Pilskalnā un Dzērves ezera gravā) vērojama zemsedzes nomīņāšana.

2.2.2. Saldūdens

dabas aizsardzības vērtības

Mazā Baltiņa ezers ir viens no retajiem ezeriem Latvijā, kurš novērtēts kā vāji eitrofs ar augstu ekoloģisko kvalitāti. Augsta ūdens kvalitāte ir arī pārējos lieguma ezeros.

Lielajā un Mazajā Baltiņu ezerā sastopamas bagātīgas, aizsargājamās pamīšziedu daudzlapas audzes, Trumulīti – mazās lēpes audzes. Raipala ezerā vietām vēl saglabājusies akmeņaina grunts. Visi minētie biotopi ir Latvijā aizsargājami. Mazais Baltiņš atbilst Latvijā reti sastopamajam Eiropas Savienībā aizsargājamajam biotopam - Oligotrofu līdz mezotrofu augu sabiedrības minerālvielām nabadzīgās ūdenstīpēs un to krastmalās (3130). Pārējie Kornešu - Peļļu dabas lieguma ezeri atbilst Eiropas Savienības aizsargājamajam biotopam - Dabīgi eitrofi ezeri ar iegrimušo ūdensaugu un peldaugu augāju (3150), no tiem Lielais Baltiņš vērtējams kā izcili saglabāties, Kalekaura ezers un Smilšājs kā ļoti labi, bet Mellītis, Pilskalna ezers un Sūneklis kā labi saglabājušies.

Kaut liegumā iekļauts tikai neliels Pērļupes posms, tajā sastopami trīs Latvijā un viens ES aizsargājams biotops.

Ezeri nodrošina ar dzīvotnēm gan tipiskas, gan retas un aizsargājamās zivju, spāru sugas. Tie nodrošina barības bāzi putniem un zīdītājiem.

sociālekonomiskās vērtības

Salīdzinoši bagātā ezeru zivju fauna dod tiešu ekonomisko labumu. Visi lieguma ezeri (cits vairāk, cits mazāk) ir iecienītas atpūtas vietas ar populārām peldvietām, makšķerēšanas un pikniku vietām. Ezeriem augsta ainaviskā vērtība. No ezeros ierīkotām laipām paveras izcili skati. Ezeri kā tipiski subglaciālas izcelsmes ezeri izmantojami izglītojošos un zinātniskos nolūkos. Tīrais ezeru ūdens tiek izmantots atsevišķu tuvāko māju ūdensapgādei.

ietekmējošie faktori

Ezerus ietekmē dabiskā eitrofikācija, kas izpaužas kā ezeru bagātināšanās ar biogēniem elementiem un sekojoša ūdens kvalitātes pasliktināšanās, dūņu uzkrāšanās un pakāpeniska aizaugšana, reto augu sugu un biotopu izzušana.

Izcērtot mežus uz nogāzēm, ievērojami palielinās ezeros ieplūstošās lineārās noteces apjoms un tās piesātinājums ar organiskām vielām. Būtiski ezerus ar biogēnajiem elementiem papildina piebarojot zivis. Ezeru eitrofikāciju paātrina to izmantošana atpūtai, kad papildus biogēnie elementi ezerā nokļūst no peldētājiem un atpūtniekiem, no krastos izmestiem atkritumiem.

Dabīgo eitrofikāciju kavē ezeru nelielie sateces baseini, sateces baseinu un nogāžu mežainums, šaurās seklūdens joslas. Pozitīvi vērtējams fakts, ka ezeru sateces baseinos salīdzinoši maz fundamentālu būvju, ka lauksaimniecībā izmantojamās platības tiek izmantotas ekstensīvi.

Būtiski ezeru ūdens un biotopu kvalitāti apdraud notekūdeņu iepludināšana ezeros. Tie ezeros nonāk gan mazgājoties pašiem un mazgājot drēbes ezerā, no pirtīm, kuras atrodas pašā ezera krastā. Netieši ezera ūdeņus sasniedz arī Kornešu ciema notekūdeņi, no kuriem lielākā daļa aizplūst uz Kornešu attīrīšanas iekārtām. Taču tā kā attīrīšanas iekārtās uz šo brīdi nedarbojas, neattīrīti notekūdeņi nonāk apkārtējā vidē.

Lieguma aizsargājamās upju straujteču biotopus apdraud intensīvā bebru darbība Pērļupītes ielejā. Beбри izveidojuši dambjus praktiski uz visu ezeru iztekām. Vietām, pateicoties bebru dambjiem, ūdens līmenis ezeros pacēlies pat par metru.

2.2.3. Pļavas

dabas aizsardzības vērtības

Lielākā daļa lieguma pļavu ir iekultivētas. Iekultivētās platības kalpo gan par barības bāzi meža dzīvniekiem, gan par dzīvotni putnu un bezmugurkaulnieku sugām.

Salīdzinoši daudz liegumā sastopamas arī botāniski vērtīgas pļavas (29% no visiem lieguma zālājiem). Vairākas pļavas atbilst Latvijā ES Biotopu direktīvas 1. pielikumā minētajam biotopiem: Sugām bagātas atmatu pļavas (6270*), Eitrofas augsto lakstaugu audzes (6430), Sugām bagātas vilkakūlas pļavas smilšainās augsnēs (6230*), kā arī Latvijā aizsargājamam biotopm - Stāvās vilkakūlas pļavas.

Tieši pļavās ir sastopamas vairākas aizsargājamo augu sugas - stāvlapu dzegužpirkstīte, Baltijas dzegužpirkstīte, zaļziedu naktsvijole, akotainais grīslis. Pļavas rada piemērotus biotopus cīrulīša dižtauriņiem, griezēm u.c. bezmugurkaulnieku un putnu sugām. Tās ir barošanās vietas stīrnām *Capreolus capreolus*, aļņiem *Alces alces*, kā arī vairākām putnu sugām.

sociālekonomiskās vērtības

Apsaimniekotās lieguma pļavas un ganības tiek pļautas jeb ganītas tādejādi dodot tiešu ekonomisku labumu. Atklātajām pļavu un ganību platībām ir būtiska nozīme vietas ainaviskuma veidošanā. Pļavas ezeru krastos piemērotas atpūtai. Ziemā iegultnes nogāzes ar pļavām piemērotas ziemas sportu veidiem. Pļavu biotopu un reto augu sugu apskati var iekļaut izglītojošu ekskursiju programmās.

ietekmējošie faktori

Pļavas negatīvi ietekmē divi savstarpēji pretēji procesi: pārekspluatēšana un neapsaimniekošana. Abiem procesiem ir negatīva ietekme gan uz augu un dzīvnieku sugām, gan pļavu biotopiem.

Ja pļavu pārāk intensīvi nogana, tā tiek arī pārāk nomēsnota, kas atstāj ietekmi uz sugu sastāvu (sāk dominēt dažas slāpekli mīlošas sugas).

Tūristu iecienītākajās vietās pļavas tiek nomīdītas, vietām – izbraukātas. Visvairāk nomīdīta ir Drusku pilskalna nogāzes pļava un pļavas ezeru krastos, jo īpaši Lielā Baltiņa krastā. Lielā Baltiņa krasta pļavas izmantošanas intensitātei (nomīdīšana, ugunsroku kurināšana, atpūtas vietas labiekārtošana) palielinoties, var tikt iznīcināts gan Latvijā, gan ES aizsargājamais biotops - stāvās vilkakūlas pļava.

Daļa no lieguma zālājiem vairs netiek apsaimniekoti. Tie netiek ne pļauti, ne ganīti. Neapsaimniekotajās pļavās uzkrājas kūla, sāk augt krūmi, samazinās apgaismojums, un sugu sastāvs kļūst nabadzīgāks. Pļaušana var palīdzēt atjaunot dabiskām pļavām raksturīgo veģētāciju.

Pļavas apdraud arī dažas agrāk kultivētās lakstaugu sugas – Sosnovska latvānis *Heracleum sosnowskyi* un austrumu galega *Galega orientalis*, kuras un nomāc pļavu biotopiem raksturīgos lakstaugus.

2.2.4. Purvi, slīkšņas, avoksnāji

dabas aizsardzības vērtības

Purvi liegumā ir nelieli un maz, tomēr tie palielina vietas ainavisko un bioloģisko daudzveidību. Nelielie purviņi praktiski ir cilvēka saimnieciskās darbības neskarti. Ņemot vērā purvu nelielos izmērus un skaitu, atzīmējama ir to bioloģiskā daudzveidība. Konstatēti trīs ES aizsargājami biotopi - Neskarti augstie purvi (7110*), Pārejas purvi un slīkšņas (7140), Minerālvielām bagāti avoti un purvi (7160). Minētie ES aizsargājami biotopi Latvijā ir samērā plaši sastopami visā teritorijā. Retāk sastopami ir minerālvielām bagāti avotu un purvu biotopi.

Purvi nodrošina aizsargājamās sugas - mellenāju kārkla *Salix myrtilloides* saglabāšanos.

sociālekonomiskās vērtības

Purvi rada daudzveidīgāku lieguma ainavu. Tie izmantojami ogošanai. Purvus iespējams iekļaut izziņas taku sastāvā, takas veidojot gar biotopa malu un aprīkojot ar koka laipām.

ietekmējošie faktori

Galvenais purvu ietekmējošais faktors ir hidroloģiskā līmeņa maiņas un kūdras slāņa norakšana. Neviens no šiem faktoriem uz šo brīdi lieguma purvus neapdraud.

Pozitīvu purvu saglabāšanos ir ietekmējis to izmērs un atrašanās vieta. Būdami nelieli, tie nav pievilcīgi kūdras izstrādes darbiem. Pateicoties attāļajai atrašanās vietai, tiešā ezeru tuvumā, tie ir pasargāti no pēdējos gados aktuālās dīķu rakšanas tendences u.tml. aktivitātēm.

Lieguma purvu biotopu saglabāšanai nav jāveic nekādi apsaimniekošanas pasākumi. Purvu aizsardzība tiks nodrošināta ar vispārējiem īpaši aizsargājamo teritoriju noteikumiem (22.07.2003. MK not. Nr. 415.).

2.3. SUGAS KĀ DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN TĀS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI

dabas aizsardzības vērtības

Dabas liegumā konstatētas 22 Latvijā un 20 Eiropas Savienībā aizsargājamas sugas. 22 sugas iekļautas Latvijas Sarkanajā grāmatā (6.1. pielikums).

Lieguma mežos atsevišķos nogabalos konstatētas 14 dabiska meža biotopa indikatorsugas, no kurām piecas iekļauta Latvijas aizsargājamo sugu sarakstā. Dabas lieguma mežiem ir ievērojama nozīme lielā torņgliemeža, margainā vārpstiņgliemeža, kroklūpas vārpstiņgliemeža un krokainā vārpstiņgliemeža aizsardzībai. Minēto gliemežu sugu klātbūtne lieguma mežos norāda uz mežu dabiskumu.

Līdzīgi kā gliemeži, arī liegumā ligzdojošās dzeņu sugas - Baltmuguras dzenis, Melnā dzilna un Trīspirkstu dzenis - liecina par atsevišķu meža nogabalu vecumu un dabiskumu.

Zaļziedu naktsvijoles, baltijas dzegužpirkstītes un stāvlapu dzegužpirkstītes, lai gan nav Latvijā īpaši reti sastopamas, norāda uz pļavu augsto dabiskuma pakāpi un bagātu pļavas struktūru.

Liegumā konstatēts akotainais grīslis, kurš Pērļupītes kreisajā krastā veido vitālu populāciju. Šī suga, kurai Latvijā ir areāla rietumu robeža, sastopama galvenokārt Viduslatvijā, mazo upju ielejās. Tā ir vienīgā no liegumā konstatētajām augu sugām, kuras atradņu vietās veidojams mikroliegums.

sociālekonomiskās vērtības

Liegumā sastopama liela ekosistēmu daudzveidība, plašs ir arī sociālekonomiski izmantojamo sugu spektrs. Ezeri bagāti ekonomiski nozīmīgu zivju sugām. Liegumā bieži iekļūst medījamo zīdītāju sugas, pateicoties mežainajiem ezeru krastiem, kuri darbojas kā dabisks sugu pārvietošanās un migrācijas koridori. Akotainā grīšļa audzes, dzegužpirkstītes un naktsvijoles, to vizuālās pievilcības dēļ, izmantojamas izziņas taku dažādošanai. Liegumā plašas iespējas ārstniecības augu vākšanai.

ietekmējošie faktori

Kā galvenais lieguma sugu ietekmējošais negatīvais faktors jāmin mežsīrāde, kura tieši vai pastarpināti ietekmē gandrīz visas retās lieguma mežu augu un dzīvnieku sugas.

Pamīšziedu daudzlapi un mazo lēpi apdraud ezeru eutrofikācija un aizaugšana, jo zūd šai sugai nepieciešamie augšanas apstākļi, to nomāc citas, konkurētspējīgākas ūdensaugu sugas. Palielinoties apmeklētāju plūsmai, palielinās pamīšziedu daudzlapas izbradāšanas un izraustīšanas risks. Tās tiek izraustītas peldoties un zvejojot ar tīkliem.

Naktsvijoles potenciāli var apdraudēt pļavu rekultivācija, mēslošana, kā arī krūmāja sabiezīšanās. Palielinoties apmeklētāju skaitam, palielināsies nomīdīšanas, noplūšanas risks.

Aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu saglabāšanai svarīga kritālu atstāšana mežā, līdzšinējā hidroloģiskā režīma un apēnojuma saglabāšanu. Arī reti sastopamo dzeņu aizsardzības nodrošināšanai nepieciešama kritālu, nokaltušu, dobumainu koku neizvākšana.

2.4. CITAS LIEGUMA VĒRTĪBAS

Dabas aizsardzības vērtības

Lieguma ainava ir tipiska subglaciālo iegultņu ainava. Tās unikalitāti nosaka ainavas izteiksmīgums – iegultnes garums, dziļums un nogāžu stāvums, kā arī nelielais šādu iegultņu skaits Latvijā. Lielā mērā pateicoties tieši ģeomorfoloģiskajiem apstākļiem, teritorijā vēl aizvien sastopami reti un aizsargājami biotopi un sugas.

Sociālekonomiskās vērtības

Lieguma ainava rada priekšnoteikumus tūrisma un rekreācijas attīstībai. Teritorijā daudzveidīgas pastaigu iespējas. Daudzie augstvērtīgie skatu punkti un perspektīvas potenciāli var piesaistīt dabas tūrisma cienītājus.

Vietas sociālekonomisko vērtību palielina arī ievērojamais kultūras pieminekļu daudzums gan liegumā, gan tā tuvā apkārtnē.

Apmeklētāju skaitu ietekmē gan vietas ainaviskums, gan pieejamība, gan pieejamā tūrisma infrastruktūra. Dabas liegums ir piemērots tūrismam un rekreācijai. Liels ir lieguma izglītojošais potenciāls. Liegumā maz ir vietas, no kurām apmeklētāju plūsma jānovirza.

Ietekmējošie faktori

Kā galvenie ainavas degradējošie faktori minama intensīvā mežsaimniecība (kailcirtes, pārcirtas izlases cirtes, atsevišķu koku, kritalu izvākšana), lauksaimniecībā izmantojamo zemju aizaugšana.

Kaut visumā pateicoties vietējo iedzīvotāju gādībai, teritorija ir sakopta, gravā pie Kornešu – Rencu ceļa konstatēti izgāzti sadzīves atkritumi (8.1. pielikums). Tas nenoliedzami samazina teritorijas vizuālo pievilcību.

2.5. LIEGUMA VĒRTĪBU PRETNOSTĀDĪJUMS

Īss dabas lieguma "Korneti – Peļļi" vērtību apkopojums un pretnostatījums sniegts 7. tabulā, norādot vērtību (+) pozitīvi un (-) negatīvi ietekmējošos faktoros.

7. tabula

Dabas lieguma "Korneti – Peļļi" dabas, kultūras un sociālekonomiskās vērtības

Dabas vērtības	Sociālekonomiskās vērtības	Ietekmējošie faktori
	Ģeomorfolģija, ainava	
Unikāls ģeomorfolģisks veidojums Daudzveidīgs biotopu komplekss	Vizuāli augstvērtīga ainava Augsta tūrisma un rekreācijas attīstības perspektīva Veclaicenes šosejas tuvums	(-) Mežsaimnieciskā darbība (-) Meža inventarizācijas datu un digitāla kvartālu un nogabalu tīkla trūkums (-) Stihiska atpūtnieku plūsma un nesakārtota tūrisma infrastruktūra (-) Lauksaimniecības zemju aizaugšana (-) Nav lieguma apsaimniekošanas struktūra (-) Finanšu trūkums
	Meži	
Dabiski meža biotopi Pieci ES aizsargājami biotopi Divi Latvijā aizsargājami biotopi Gravu meži Tipisku, retu un aizsargājamu sugu dzīvotne	Vizuāli augstvērtīgas ainavas būtiska sastāvdaļa Koksnes avots Pastaigu, ogošanu, sēņošanu vietas Nozīme sabiedrības izglītošanā	(+) Stāvas iegultnes nogāzes (+) Gara teritorijas aizsardzības vēsture (-) Mežsaimnieciskā darbība, tai skaitā kritalu, sausu un bojātu koku izvākšana, pameža retināšana (-) Zemsedzes izmīņāšana, piegružošana
	Pļavas	
Bioloģiski vērtīgas, neielabotas pļavas Trīs ES aizsargājami biotopi Viens Latvijā aizsargājams biotops Tipisku, retu un aizsargājamu sugu dzīvotne Barības bāze zālēdājiem Medību teritorija plēsējiem	Vizuāli augstvērtīgas ainavas būtiska sastāvdaļa Siens, ganības Atpūtas vietas ezeru krastos	(+) Pļaušana, ganīšana (-) Pļavu aizaugšana (-) Pārekspluatācija (-) Nomīņāšana, piegružošana
	Ezeri	
Divi ES aizsargājami biotopi Četri Latvijā aizsargājami biotopi Retu, aizsargājamu un tipisku sugu dzīvotne Barošanā vietas zīdītājiem, putniem	Vizuāli augstvērtīgas ainavas būtiska sastāvdaļa Atpūtas ietas, peldvietas Makšķerēšana, zvejniecība Ūdens apgāde	(+) Mazs sateces baseins (+) Augsta sateces baseina mežainuma pakāpe (-) Eitrofikācija (-) Notekūdeņu iejpludināšana, piegružošana (-) Mežsaimnieciskā darbība (-) Zivju piebarošana
	Upes, strauti	
Trīs Latvijā un viens ES aizsargājams biotops Zivju migrācijas ceļi Iespējami sugu izplatīšanās koridori	Izglītības vērtība Makšķerēšana	(-) Caurteces samazināšanās (-) Bebru dambji
	Purvi	
Trīs ES aizsargājami biotopi Tipiskas, retās un aizsargājamās sugas	Daudzveido ainavu Ogas Iespēja daudzveidot izziņas takas	(-) Grāvju rakšana, susināšana (+) Nelielās platības
	Kultūras pieminekļi	
-	Izziņas materiāls	(-) Zemsedzes nomīņāšana (-) Aršana, rakšana

Kā redzams no 2.1., 2.2. un 2.3. nodaļu apkopojuma, dabas lieguma "Korneti - Peļļi" vērtība ir ļoti liela. Ievērojama ir arī dabas lieguma sociālekonomiskā, īpaši rekreācijas un izglītības vērtība. Jāatceras, ka saglabājot lieguma dabas vērtības, vienlaicīgi teritorija tiktu saglabāta kā tūrisma, izglītības un rekreācijas resurss.

Dabas liegums potenciāli spēj piesaistīt lielu apmeklētāju skaitu. Tomēr liela apmeklētāju plūsma nav vēlama, kamēr nav sakārtota tūrisma infrastruktūra. Kamēr nav ierīkotas takas, tualetes, atkritumu urnas, auto stāvvietas.

Cilvēka iejaukšanās ir nepieciešama vien pļavu sugu un biotopu saglabāšanai. Pārējām lieguma vērtībām ideāls būtu neiejaukšanās režīms. Tomēr mūsdienās jāatrod kompromiss starp dabas aizsardzības un sociālekonomiskajām interesēm.

Mežiem ir liela ekonomiskā vērtība - koksnes krāja, taču tie ir arī aizsargājami biotopi un aizsargājamu sugu dzīvesvieta, kuros nav pieļaujama mežsaimnieciskā darbība. Arī mežu izmantošanā jāmeklē kompromiss. Jānodala vietas, kur nepieciešami pamatoti mežsaimnieciskās darbības aizliegumi, no vietām, kur tie pieļaujami.

III DAĻA. TERITORIJAS SAGLABĀŠANAS MĒRĶI

3.1. TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS IDEĀLIE JEB ILGTERMIŅA MĒRĶI

- I Saglabāta lieguma ģeomorfoloģiskā, ainaviskā un bioloģiskā vērtība.
- II Nodrošināta teritorijas ilgtspējīga attīstība, sabalansējot teritorijas attīstības un dabas aizsardzības prasības

3.2. TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS ĪSTERMIŅA MĒRĶI PLĀNĀ APSKATĪTĀJAM APSAIMNIEKOŠANAS PERIODAM

Administratīvie

- 3.2.1. Piecu gadu laikā sakārtoti ar dabas lieguma "Korneti – Peļļi" pārvaldi saistītie jautājumi

Teritorijas vērtību saglabāšana

- 3.2.2. Nodrošināta dabisku meža biotopu netraucētu attīstību 131 ha platībā
- 3.2.3. Nodrošināta gravu mežu netraucēta attīstība
- 3.2.4. Saglabāti 207 ha meža biotopu uz iegultnes nogāzēm un veicināta to bioloģiskās daudzveidības palielināšanās
- 3.2.5. Ezeros saglabāta augsta ūdens kvalitāte, retie un aizsargājамie biotopi un sugas
- 3.2.6. Saglabāts 600 m garš Pērļupītes straujtes posms
- 3.2.7. Uzturētas bioloģiski vērtīgas pļavas 40 ha platībā
- 3.2.8. Saglabāta liegumam raksturīga mežu un lauksaimniecībā izmantoto zemju proporcija
- 3.2.9. Piecu gadu laikā ierobežota invazīvo sugu izplatība

Tūrisma infrastruktūra

- 3.2.10. Piecu gadu laikā labiekārtota tūrisma infrastruktūra
- 3.2.11. Trīs gadu laikā sagatavoti un izplatīti informatīvi materiāli par lieguma vērtībām un galvenajiem infrastruktūras objektiem

Monitorings

- 3.2.12. Regulāri veikts dabas vērtību un tās ietekmējošo faktoru monitorings

IV DAĻA. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI

4.1. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMU PĀRSKATS

Apsaimniekošanas pasākumi 8. tabulā sagrupēti atbilstoši 3.2. nodaļā sniegtajiem īstermiņa mērķiem. Tabulā iespēju robežās norādīta pasākumu izpildes prioritāte, izpildes termiņš, iespējamās izmaksas, potenciālie izpildītāji un finansētāji, kā arī izpildes efektivitātes rādītāji. Norādot izpildes termiņu, norādīts gads, līdz kura beigām pasākums būtu jārealizē. Pasākuma izmaksas noteiktas ļoti aptuveni. Pirms pasākuma uzsākšanas, izmaksu tāmi nepieciešams precizēt.

Pasākumiem noteiktas prioritātes, lai ierobežota finansējuma apstākļos, atvieglotu izvēli, ar kuru pasākumu realizēšanu būtu jāsāk plāna ieviešana. Pasākumu prioritāte novērtēta sekojoši:

I - prioritārs;

II – būtisks;

III - vēlams.

Biotopu apsaimniekošanas pasākumu izpildes vietas norādītas 8.1. pielikuma kartē, tūrisma infrastruktūras labiekārtošanas pasākumu vietas – 7.2. pielikuma kartē.

8. tabula.

Dabas liegumā "Korneti – Peļļi" apsaimniekošanas pasākumu pārskats

Pasākumi	Izpildes termiņš pasākuma prioritāte	Izpildītāji izmaksas finansu avots	Izpildes rādītāji
3.2.1. Piecu gadu laikā sakārtoti ar dabas lieguma pārvaldi saistītie jautājumi			
3.2.1.1. Izskatīt un apstiprināt dabas lieguma robežas izmaiņas	I; 2004.	Vides Ministrija Koordinē DA pārvalde Valsts budžets	MK apstiprināta precizētā dabas lieguma robeža
3.2.1.2. Iezīmēt lieguma robežu dabā	I; 2005.	Pašvaldības ~ Ls 20 par vienu zīmi DA pārvalde	Dabā iezīmētas lieguma robežas, atbilstoši 22.07.2003. MK not. Nr. 415. noteiktajām prasībām
3.2.1.3. Pārskatīt zemes īpašumu zemesgrāmatas, un, kur nepieciešams, iestrādāt dabas lieguma apgrūtinājumu	I; 2006.	Valsts zemes dienests Koordinē pašvaldības	Lieguma zemes īpašumu zemesgrāmatās iestrādāta informācija atbilst MK noteikumu Nr. 212 noteiktajai lieguma teritorijai
3.2.1.4. Sagatavot informatīvu bukletu zemes īpašniekiem	I; 2004.	LDF	Sagatavots un izplatīts informatīvs buklets zemes īpašniekiem par lieguma vērtībām un apsaimniekošanas pasākumiem
3.2.1.5. Slēgt līgumus ar zemes īpašniekiem un lietotājiem, lieguma aizsardzības nodrošināšanai	I; 2007.	Madonas RVP Alūksnes rajona nodaļa Valsts budžets	RVP noslēgti/atjaunoti līgumi ar zemes īpašniekiem, atbilstoši 25.07.2000 MK not. Nr. 247 prasībām
3.2.1.6. Veikt atjaunotu meža inventarizāciju zemes gabalos, kur meža ierīcības dati neatbilst kadastra situācijai	II; 2007.	Valsts meža dienests Koordinē īpašnieki	Dabas lieguma mežu ierīcības dati ir atbilstoši tā brīža zemes kadastra situācijai
3.2.1.7. Veikt meža ierīcības datu ciparošana	III; 2008.	Valsts meža dienests Koordinē īpašnieki	Veikta lieguma mežu ierīcības datu ciparošana

3.2.1.8. Izveidot lieguma pārvaldes sistēmu	II; 2007.	Pašvaldības sadarbībā ar DA pārvaldi	Pašvaldībās norīkots darbinieks, kurš koordinē lieguma apsaimniekošanu. Izveidota konsultatīvā padome, kura pārrauga ar lieguma apsaimniekošanu saistītos jautājumus
3.2.2. Nodrošināta dabisku meža biotopu netraucēta attīstība 131 ha platībā			
3.2.2.1. Neiejaukšanās	I; visu laiku	Īpašnieki Kompensācijas Valsts budžets	131 ha dabisku meža biotopu kritērijiem atbilstoši meži
3.2.3. Nodrošināta gravu mežu netraucēta attīstība			
3.2.3.1. Neiejaukšanās	I; visu laiku	Īpašnieki Kompensācijas Valsts budžets	Lieguma gravās mežsaimnieciskās darbības neietekmēti biotopi
3.2.4. Saglabāti 207 ha meža biotopi uz iegultnes nogāzēm un veicināta to bioloģiskās daudzveidības palielināšanās			
3.2.4.1. Īstenot saudzīgu iegultnes nogāzes mežu apsaimniekošanu	I; visu laiku	Īpašnieki Kompensācijas Valsts budžets	Saglabāti meži uz iegultnes nogāzēm, to bioloģiskā daudzveidība saglabāta vismaz pašreizējā līmenī
3.2.5. Ezeros saglabāta augsta ūdens kvalitāte, retie un aizsargājami biotopi un sugas			
3.2.5.1. Nodrošināt notekūdeņu neieplūšanu ezeros	I; 2006.	Īpašnieki	Lieguma ezeros sastopami retie un aizsargājami biotopi un augu sugas
3.2.5.2. Izstrādāt Kornešu attīrīšanas iekārtu atjaunošanas stratēģiju	III; 2007.	Veclaicenes pagasta pašvaldība, konsultējoties ar Reģionu attīstības aģentūru	
3.2.5.3. Atjaunot Kornešu attīrīšanas iekārtu darbību	III; 2008	Pēc Veclaicenes pagasta pašvaldības pasūtījuma	
3.2.6. Saglabāts 600 m garš Pērļupītes straujtes posms			
3.2.6.1. Kontrolēt bebru darbību Pērļupītes ielejā	II; visu laiku	Īpašnieki; pašvaldība; mednieku kolektīvi	600 m garā posmā saglabājušies Pērļupītes upju straujteču biotopi
3.2.7. Uzturētas bioloģiski vērtīgas pļavas 40 ha platībā			
3.2.7.1. Ganīt vai pļaut bioloģiski vērtīgās pļavas	I; Katru gadu vai katru otro gadu pēc 10. jūlija	Īpašnieki 138 EUR/ha* ES atbalsta maksājumi bioloģiskās daudzveidības uzturēšanai zālajos (8.4. pielikums)	40 ha bioloģiski vērtīgas pļavas, tajās sastopamas neielabotu pļavu indikatoraugu un aizsargājamās augu sugas
3.2.7.2. Cirst krūmus	II; Reizi trīs līdz piecos gados		
3.2.8. Saglabāta liegumam raksturīga mežu un lauksaimniecībā izmantoto zemju proporcija			
3.2.8.1. 100 ha lauksaimniecībā izmantojamas zemes netransformēt par meža zemi	III; Visu laiku	Īpašnieki ES atbalsta maksājumi par lauksaimniecībā izmantojamās zemes apsaimniekošanu	Neapmežota 100 ha lauksaimniecībā izmantojama zeme

* Lauku attīstības plānā 2003. gada decembrī norādītās summas. Līdz plāna apstiprināšanai atbalsta maksājumu summas var tikt mainītas summas

3.2.9. Piecu gadu laikā ierobežota invazīvo sugu izplatība			
3.2.9.1. Ierobežot Sosnovska latvāņa izplatību	I; 2008.	Īpašnieki 160-320 EUR/ha* ES atbalsta maksājums lauku ainavas saglabāšanai	Nav izveidojušās jaunas Sosnovska latvāņa audzes, esošās audzes nav paplašinājušās
3.2.10. Piecu gadu laikā labiekārtota tūrisma infrastruktūra			
3.2.10.1. Aizvākt sadzīves atkritumus	I; 2004.	Īpašnieki, sadarbībā ar pašvaldībām	Lieguma teritorijā nav izmestu atkritumu
3.2.10.2. Uzstādīt atkritumu urnas	I; 2004.	Īpašnieki, pašvaldības ~ Ls 20 par vienu urnu DA pārvalde, RAF	Lieguma teritorijā izvietots pietiekošs atkritumu urnu skaits; teritorijā nav izmestu atkritumu
3.2.10.3. Uzstādīt tualetes	I; 2006.	Īpašnieki, pašvaldības ~ Ls 200 par vienas tualetes uzstādīšanu DA pārvalde, RAF	Lieguma teritorijā izvietots pietiekošs tualetu skaits
3.2.10.4. Atjaunot Pilskalna taku	I; 2004.	Īpašnieki, pašvaldība DA pārvalde, RAF	Pilskalna takā atjaunotas kāpnēs; izliktas papildus norādes
3.2.10.5. Uzstādīt solus, galdus	II; 2007.	Īpašnieki, pašvaldības ~ Ls 35 par vienu solu; ~ Ls 150 par vienu galdu ar diviem soliem DA pārvalde, RAF	7.2. pielikumā norādītās atpūtas vietās izvietoti soli, galdi
3.2.10.6. Izveidot tūrisma takas	II; 2007.	Īpašnieki, pašvaldība ~ Ls 2 par vienu takas metru (ieskaitot kāpņu, atpūtas laukumu, solu, atkritumu urnu, informatīvo zīmju, norāžu uzstādīšanu) DA pārvalde, RAF	Izveidotas ar segumu, kāpnēm, soliņiem, atkritumu urnām, informatīvām zīmēm un norādēm aprīkotas tūrisma takas 7.2. pielikuma kartē norādītajās vietās
3.2.10.7. Izveidot un uzstādīt informatīvos stendus	II; 2007.	Īpašnieki, pašvaldības ~ Ls 300 par vienu stendu DA pārvalde, RAF	7.2. pielikumā norādītajās vietās uzstādīti informatīvi stendi
3.2.10.8. Izveidot un uzstādīt informatīvās zīmes	II; 2007.	Īpašnieki, pašvaldības ~ Ls 40 par vienu zīmi DA pārvalde, RAF	Uz tūrisma takām uzstādītas informatīvās zīmes
3.2.10.9. Izveidot un uzstādīt norādes	II; 2007.	Īpašnieki, pašvaldības ~ Ls 20 par vienu norādi DA pārvalde, RAF	Uz ceļiem un uz tūrisma takām uzstādītas norādes par infrastruktūras objektu atrašanās vietām
3.2.10.10. Ierīkot/labiekārtot autostāvvietas	II; 2007.	Īpašnieki, pašvaldības ~ Ls 300 par vienas autostāvvietas ierīkošanu DA pārvalde, RAF	7.2. pielikumā norādītajās vietās labiekārtot autostāvvietas
3.2.10.11. Ierīkot ugunsкура vietas	II; 2007.	Īpašnieki, pašvaldība ~ Ls 40 par vienu vietu DA pārvalde, RAF	7.2. pielikumā norādītajās atpūtas vietās ierīkotas ugunsкура vietas
3.2.10.12. Ierīkot skatu torņus	III; 2008.	Īpašnieki, pašvaldība ~ Ls 5000 par vienu torni DA pārvalde, RAF	7.2. pielikumā norādītajās vietās uzstādīt skatu torņus
3.2.10.13. Izveidotās un uzlabotās infrastruktūras uzturēšana	I; Visu laiku	Īpašnieki, pašvaldība Izmaksas pēc nepieciešamības DA pārvalde, RAF	Nesabojāti infrastruktūras elementi, izvestas tualetes un atkritumu urnas

3.2.11. Trīs gadu laikā sagatavoti un izplatīti informatīvi materiāli par lieguma vērtībām un galvenajiem infrastruktūras objektiem			
3.2.11.1. Informatīvā bukleta izdošana	III; 2004. – 2006.	Pašvaldības ~ Ls 1000 DA pārvalde	Sagatavots un izplatīts informatīvs buklets par lieguma vērtībām un infrastruktūras elementiem
3.2.11.2. Sniegt informāciju vietējā presē	I; Visu laiku	DA plāna ieviešijs sadarbībā ar laikrakstu žurnālistiem	Vietējos laikrakstos regulāri parādās lieguma ziņas
3.2.12. Regulāri veikts dabas vērtību un tās ietekmējošo faktoru monitoringa			
3.2.12.1. Monitoringa programmas izstrāde	II	Dabas aizsardzības plāna ieviešijs, piesaistot attiecīgās nozares ekspertus – meža ekspertus, botāniķus, ornitologus u.tml., sadarbībā ar DA pārvaldi un LDF	Izstrādāta monitoringa programma
3.2.12.2. Monitoringa veikšana	III	Dabas aizsardzības plāna ieviešijs, sadarbībā DA pārvaldi	Monitoringa dati
3.2.12.3. Sagatavot priekšlikumus jaunam dabas aizsardzības plānam, atbilstoši monitoringa rezultātiem	III	Dabas aizsardzības plāna ieviešijs, sadarbībā ar DA pārvaldi	Priekšlikumi jaunam dabas aizsardzības plānam

Mērķis 3.2.1. Sakārtoti ar lieguma pārvaldi saistītie jautājumi

Pasākums 3.2.1.1. Izskatīt un apstiprināt dabas lieguma robežas izmaiņas

Apkopojot lieguma apsekojumu rezultātus, un konsultējoties ar plānošanā iesaistītajiem ekspertiem, ieteikts izslēgt no lieguma visu pirmo teritoriju, tā kā tajā nav konstatēti retās un aizsargājamās sugas un biotopi, tā nav piemērota tūrisma un rekreācijas attīstībai.

Lai iegūtu loģisku, dabā saskatāmu robežu, atsevišķus zemes gabalus ierosināts no lieguma izslēgt, atsevišķus – pievienot (9. tabula). Izslēdzamajos zemes gabalos nav sastopamas ne retas un aizsargājamās sugas, ne biotopi. To izslēgšana no lieguma teritorijas neapdraudēs lieguma vērtību saglabāšanos. Liegumam pievienojami zemes gabali, kuros konstatētas retās un aizsargājamās sugas vai biotopi, un, kuri tieši pieguļ lieguma teritorijai. Papildus, atsevišķi nelieli zemes gabali liegumam pievienojami, lai robežu varētu noteikt pa dabā saskatāmiem objektiem.

Apstiprinot ierosinātās lieguma robežas izmaiņas, tiks iegūta dabā saskatāma robeža, kas atvieglos gan lieguma apsaimniekošanu, gan kontroli.

9. tabula

Ieteiktās dabas lieguma robežas izmaiņas

Z.g. kad. Nr.	Platība	Iemesls
Apes lauku teritorija		
I teritorija		
Izslēgt no lieguma visu I teritoriju		
II teritorija		
Dabas liegumam pievienojamās teritorijas		
36250020045	0,5 ha	Optimizēt lieguma robežu - iekļaut liegumā Kalekaura ezeram tieši piegulošo pārmitro vietu, tādējādi papildus nodrošinot ezera ūdens kvalitātes saglabāšanos
36250020049	0,3 ha	Optimizēt lieguma robežu - posmā robeža pēc izmaiņām noteikta pa ceļu, nevis kadastra līniju

No dabas lieguma izslēdzamās teritorijas		
36250020049	0,07 ha	Optimizēt lieguma robežu - posmā robeža pēc izmaiņām noteikta pa grāvi, nevis lauka malu
36250020036	5,3 ha	Izslēgt no lieguma kailcirsmu. Optimizēt lieguma robežu - posmā robeža pēc izmaiņām noteikta pa ceļu, nevis kadastra līniju
36250020015	1,3 ha	Izslēgt no lieguma kailcirsmu (0,9 ha). Optimizēt lieguma robežu (0,4 ha) - posmā robeža pēc izmaiņām noteikta pa ceļu, nevis kadastra līniju
36250020023	1,3 ha	Izslēgt no lieguma kailcirsmu (0,2 ha). Optimizēt lieguma robežu (1,1 ha) - posmā robeža pēc izmaiņām noteikta pa ceļu, nevis kadastra līniju
36250020052	0,8 ha	Izslēgt no lieguma kailcirsmu. Optimizēt lieguma robežu - posmā robeža pēc izmaiņām noteikta pa ceļu, nevis kadastra līniju
36250020005	0,2 ha	Optimizēt lieguma robežu - posmā robeža pēc izmaiņām noteikta pa grāvi, nevis lauka malu
III teritorija		
Dabas liegumam pievienojamās teritorijas		
36250020031	2,7 ha	Iekļaut lieguma teritorijā liegumam tieši piegulošos bioloģiski vērtīgos dabiska meža biotopus un Peļļu ezera un Peļļupītes nogāzē (1.,2.,4. meža nogabals) un Peļļu ezeru
36250020033	8.6 ha	Iekļaut lieguma teritorijā liegumam tieši piegulošos dabiska meža biotopus un Peļļu ezera un Peļļupītes nogāzē (daļa no 1.,3.,4., 5., 7., 8., 11., 12., 13. un 14. meža nogabala) un Peļļu ezeru
Veclaicenes pagasts		
36880010019	2,7 ha	Iekļaut lieguma teritorijā liegumam tieši piegulošu bioloģiski vērtīgu pļavu uz iegultnes nogāzes
36880030010	2,1 ha	Iekļaut lieguma teritorijā Mellīša krasta mežus (no lieguma tika izslēgti līdz ar 21.10.03. grozījumiem MK not. Nr. 212)
36880030039	2,9 ha	Iekļaut lieguma teritorijā Mellīša krasta mežus (no lieguma tika izslēgti līdz ar 21.10.03. grozījumiem MK not. Nr. 212)
36880030042	0,3 ha	Iekļaut lieguma teritorijā Pērļupītes krastu, palieni un krūmāju joslu (šobrīd lieguma robeža posmā noteikta pa Pērļupītes vidu)
36880030039	0,7 ha	Optimizēt lieguma robežu - iekļaut liegumā meža puduru. Posmā robeža pēc izmaiņām noteikta pa meža ceļu, nevis kadastra robežu
36880050002	0,6 ha	Iekļaut lieguma teritorijā Raipala palieni (no lieguma tika izslēgta līdz ar 21.10.03. grozījumiem MK not. Nr. 212). Posmā robeža pēc izmaiņām noteikta pa ceļu, nevis ezera krastu
VM zeme Raipala ezera D galā	0,6 ha	Iekļaut lieguma teritorijā Raipala ezera krasta mežus (no lieguma tika izslēgti līdz ar 21.10.03. grozījumiem MK not. Nr. 212). Posmā robeža pēc izmaiņām noteikta pa meža ceļu, nevis ezera krastu
No dabas lieguma izslēdzamās teritorijas		
36880020035	2,5 ha	Izslēgt no lieguma saimnieciska meža puduri.
36880020051	3,1 ha	Izslēgt no lieguma lauksaimniecībā izmantojamo zemi. Posmā robeža pēc izmaiņām noteikta pa meža malu
36880020050	3,5 ha	Izslēgt no lieguma viensētu un lauksaimniecībā izmantojamo zemi. Posmā robeža pēc izmaiņām noteikta pa meža malu
36880020024	1,7 ha	Izslēgt no lieguma lauksaimniecībā izmantojamo zemi. Posmā robeža pēc izmaiņām noteikta pa meža malu
36880030019	2,0 ha	Izslēgt no lieguma viensētu un lauksaimniecībā izmantojamo zemi. Posmā robeža pēc izmaiņām noteikta pa meža malu
36880030050	4,7 ha	Optimizējot lieguma robežu, izslēgt no lieguma saimniecisko meža teritoriju, kura atrodas ārpus iegultnes. Posmā robeža pēc izmaiņām noteikta pa pļavas malu
36880030033	1,4 ha	Izslēgt no lieguma viensētu un lauksaimniecībā izmantojamo zemi. Posmā robeža pēc izmaiņām noteikta pa meža malu

Ierosinātās lieguma robežas apraksts un shēma - 8.3. pielikumā.

Pasākums 3.2.1.2. Iezīmēt lieguma robežu dabā

Izgatavot un izvietot informatīvās zīmes dabas lieguma robežas apzīmēšanai. Informācijas zīmes izmēri un izskats norādīti MK noteikumos Nr. 415. (8.2. pielikums). Potenciālās informatīvo zīmju izvietojuma vietas norādītas 7.2. pielikuma kartē. Ņemot vērā naudas līdzekļu trūkumu, sākotnēji izvietojamas 7.2. pielikuma kartē norādītas prioritāri izvietojamās zīmes.

Ar informatīvajām zīmēm nav nepieciešams aprīkot lieguma pirmo teritoriju, tā kā to ierosināts

no lieguma izslēgt. Turklāt, tā praktiski netiek apmeklēta. Arī tuvākā nākotnē nav paredzams apmeklējuma intensitātes pieaugums.

Vismaz reizi gadā veikt informatīvo zīmju apsekošanu, lai novērtētu to stāvokli un, ja nepieciešams, veikt bojāto zīmju atjaunošanu vai uzstādīšanu no jauna.

Pasākums 3.2.1.3. Pārskatīt īpašumu zemesgrāmatas, un, kur nepieciešams, iestrādāt dabas lieguma apgrūtinājumu

Plāna izstrādes gaita konstatēts, ka dabas lieguma apgrūtinājums neparādās vairākās zemes grāmatās. Nepieciešams zemesgrāmatās pārskatīt, un, kur nepieciešams veikt labojumus. Labojumus veikt pēc lieguma robežas izmaiņu priekšlikuma izskatīšanas.

Pasākums 3.2.1.4. Sagatavot informatīvu bukletu zemes īpašniekiem

Sagatavot un zemes īpašniekiem vai lietotājiem izplatīt informatīvu bukletu par lieguma dabas vērtībām un nepieciešamajiem pasākumiem to saglabāšanai. Tādejādi sekmēt vietējo iedzīvotāju izpratni un ieinteresētību, dabas lieguma vērtību saglabāšanā un apsaimniekošanā.

Pasākums 3.2.1.5. Slēgt līgumus ar zemes īpašniekiem un lietotājiem, lieguma aizsardzības nodrošināšanai

Lai sekmētu īpašnieku izpratni par lieguma apsaimniekošanas pasākumu izpildes nepieciešamību, zemes īpašniekus informēt par dabas vērtībām konkrētā zemes gabalā. Madonas RVP Alūksnes nodaļai slēgt vai atjaunot līgumus, kur tie jau noslēgti 1980. gadu sākumā, ar zemes īpašniekiem vai lietotājiem, lieguma aizsardzības nodrošināšanai, saskaņā ar 25.07.2000. MK noteikumos Nr. 247. noteiktajām prasībām.

Pasākums 3.2.1.6. Veikt atjaunotu meža inventarizāciju zemes gabalos, kur meža ierīcības dati neatbilst kadastra situācijai

Dabas lieguma teritorijā atsevišķos zemes īpašumos meža inventarizācija nav veikta kopš 1980. gadu sākuma. Lielākajai daļai šo teritoriju zemes kadastra robežas mainītas vairākkārt. Vietām praktiski ir neiespējami izšķirt, meža gabala inventarizācijas informāciju. Lai situāciju atrisinātu, nepieciešams pārskatīt lieguma mežu inventarizācijas datus, un kur nepieciešams, mežus inventarizēt.

Pasākums 3.2.1.7. Veikt meža ierīcības datu ciparošanu

Lieguma mežu apsaimniekošanu un kontroli apgrūtinās digitāla meža nogabalu un kvartālu tīkla trūkums. Šobrīd vienīgais pieejamais materiāls ir plāns, kurā uz 1980. gadu meža daļplāna salīmētas privāto mežu taksācijas eksplikāciju lapu kopijas. Karte ir grūti lasāma un neprecīza. Lai to atrisinātu nepieciešams veikt lieguma mežu kvartālu un nogabalu tīkla ciparošanu.

Pasākums 3.2.1.8. Izveidot lieguma pārvaldes sistēmu

Izveidot konsultatīvo padomi, kura pārraudzītu ar lieguma apsaimniekošanu saistītos jautājumus. Konsultatīvajā padomē iesaistīt pašvaldību, Valsts meža dienesta, Reģionālās vides pārvaldes, Valsts nozīmes kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas, zemes īpašnieku, DA pārvaldes pārstāvjus.

Papildus pašvaldībās jānorīko par dabas lieguma apsaimniekošanu atbildīgs darbinieks. Atbildīgajam darbiniekam nepieciešams koordinēt dabas lieguma apsaimniekošanu, piesaistīt finansējumu, veicināt pašvaldību sadarbību, sadarboties ar DA pārvaldi un citām organizācijām. Sadarbojoties ar DA pārvaldi un LDF izstrādāt izglītojošos un informatīvos materiālus.

Mērķis 3.2.2. Nodrošināta meža biotopu netraucēta attīstība 131 ha platībā

Pasākums 3.2.2.1. Neiejaukšanās

Meža biotopos 131 ha platībā nav jāveic nekāda saimnieciskā darbība. Tai skaitā, nav pieļaujama atsevišķu koku ciršana un liela izmēra kritalu (kuras resnākajā vietā pārsniedz 25 cm) izvākšana. 8.1. pielikumā atzīmēti meža nogabali, kuru dabiskajā attīstībā paredzēts neiejaukties. Pasākums nav ierobežots laikā, proti, biotopiem jāļauj netraucēti attīstīties visu laiku.

Vienīgi z.s. "Smilgas" 8. nogabala ozola birzī un vienīgi plakanumā virs nogāzes pieļaujama

biotopa kopšana, t.i., pameža ciršana ozolu atēnošanai, kopšanas darbus saskaņojot ar valsts meža dienestu (8.1. pielikums).

Meža nogabaliem, kuri atbilst dabisku meža biotopu kritērijiem, nav nepieciešams piešķirt dabiska meža biotopu statusu atbilstoši Valsts meža dienesta noteiktajai metodikai. Tā vietā šo nogabalu aizsardzība tiks nodrošināta ar zonējuma palīdzību. Dabisku meža biotopu ciršanas aizliegums iestrādāts individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos (9.1. pielikums).

Mērķis 3.2.3. Meži gravās un uz to nogāzēm

Pasākums 3.2.3.1. Neiejaukšanās

Tā kā gravās ir nemainīgi mitri mikroklimatiskie apstākļi, tās piemērotas mitrumu mīlošu sugu eksistencei, piem., krokainajam vārpstingliemzemim vai lielajam torņgliemzemim. Gravu mikroklimata saglabāšana nav savienojama ar mežsaimniecisko darbību, t.sk. ar atsevišķu koku ciršanu vai izvākšanu.

Gravu mikroklimata saglabāšanai nav pieļaujama nekāda mežsaimnieciskā darbība gravās un uz to nogāzēm no gravas gultnes līdz kraujai. Pasākums attiecas gan uz lielām, gan mazām gravām, ar vai bez strauta gravas gultnē.

6.3. pielikuma kartē gravu meži nav attēloti, tā kā lieguma gravu kartēšana plāna izstrādes gaitā netika veikta. Tomēr tā kā gravas ir dabā labi saskatāms ģeomorfoloģisks veidojums, domājams, ka šī pasākuma izpildi tas nesarežģīs. Gravu mežu ciršanas aizliegums iestrādāts individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos (9.1. pielikums).

Mērķis. 3.2.4. Saglabāti 207 ha meža biotopi uz iegultnes nogāzēm un veicināta to bioloģiskās daudzveidības palielināšanās

Pasākums 3.2.4.1. Īstenot saudzīgu iegultnes nogāžu un purvaino mežu apsaimniekošanu

Meža nogabalu, kuri atrodas uz subglaciālās iegultnes nogāzēm un purvaino mežu apsaimniekošanas mērķis ir saglabāt mežaudzi un sekmēt tās bioloģiskās daudzveidības palielināšanos. Bioloģiskā daudzveidība mežos pieaugs, ja tiks atstātas daudzveidīgas mežaudzes struktūras – veci, dobumaini, nokaltuši, krituši koki, dažādas sadalīšanās pakāpes kritālas.

Mežos uz iegultnes nogāzēm un purvainajos mežos nav pieļaujamas galvenās un rekonstruktīvās cirtes. Jāsaglabā dobumaini, nokaltuši koki, kritālas vai to daļas, kuru diametrs resnākajā vietā ir lielāks par 25 cm. Dobumainu un nokaltušu koku ciršanas un izvākšanas aizliegums noteikts vispārējos lieguma apsaimniekošanas un izmantošanas noteikumos. Nav pieļaujama bioloģiski vecu koku ciršana, kuri palielina meža bioloģisko daudzveidību. Bioloģiski vecu koku ciršanas aizliegums iestrādāts lieguma individuālajos apsaimniekošanas un izmantošanas noteikumos.

Mežierīcības plānos jāiekļauj individuālajos un vispārējos liegumu apsaimniekošanas un izmantošanas noteikumos noteiktās prasības mežu apsaimniekošanā.

Mērķis 3.2.5 Ezeros saglabājusies augsta ūdens kvalitāte, retie un aizsargājамie biotopi un sugas

Tā kā liegumā sastopamie retie un aizsargājамie ezeru biotopi ir vieni no galvenajām lieguma vērtībām, nav pieļaujам turpmāka notekūdeņu ieplūšana ezeros, kas tieši mazina ezeru ūdeņu un biotopu kvalitāti. Neattīrītiem notekūdeņiem ieplūstot ezeros tiek apdraudēti gan Latvijā, gan ES aizsargājамie biotopi.

Pasākums 3.2.5.1. Nodrošināt neattīrītu notekūdeņu neieplūšanu ezeros

Nav pieļaujам mazgāšanās un drēbju mazgāšana ezeru ūdeņos.

Nav pieļaujам neattīrītu notekūdeņu ieplūšana ezeros no pirtīm, kuras atrodas 10 m ezeru piekrastes joslās. Pirtis ezeru krastos vai nu jānojauc vai tās jāaprīko ar notekūdeņu savākšanas tvertnēm, un jānodrošina regulāra tvertņu izvešana.

Esošajās atpūtas vietās ezeru krastos jāierīko tualetes, atkritumu urnas. Gan tualetes, gan atkritumu urnas izvietojamas ne tuvām kā 11 m no krasta. Sīkāk par tualesu un atkritumu urnu izvietojumu 3.2.10.2. un 3.2.10.3. pasākumu aprakstā. Jānodrošina regulāra atkritumu urnu izvākšana.

Pasākums 3.2.5.2. Izstrādāt Kornetu attīrīšanas iekārtu atjaunošanas stratēģiju

Nepieciešams atjaunot Kornetu attīrīšanas iekārtu darbību un paplašināt centralizēto kanalizācijas sistēmu. Tā kā attīrīšanas iekārtu atjaunošana ir ļoti dārs pasākums, sākumā nepieciešams izstrādāt attīrīšanas iekārtu atjaunošanas stratēģiju.

Iespējams līdzekļus attīrīšanas iekārtu atjaunošanai varētu gūt no Eiropas reģionālās attīstības fonda. No minētā fonda pēc 2004. gada būs iespējams iegūt finansējumu ūdens saimniecības sakārtošanai apdzīvotām vietām ar iedzīvotāju skaitu zem 2000. Par šī fonda līdzekļu izmantošanas iespējām konsultēties Reģiona attīstības aģentūrā.

Pasākums 3.2.5.3. Atjaunot Kornetu attīrīšanas iekārtu darbību

Veikt stratēģijā noteiktās darbības, attīrīšanas darbību atjaunošanas uzsākšanai.

Mērķis 3.2.6. 600 m garš Pērļupītes straujtes posms

Pasākums 3.2.6.1. Kontrolēt bebru darbību Pērļupītes ielejā

Īpašniekiem sadarbībā ar mednieku kolektīviem samazināt bebru skaitu liegumā. Likvidēt bebru ierīkotos aizsprostus uz Pērļupītes posmā no iztekas līdz dzirnavām. Īpašniekiem sadarbībā ar pašvaldībām veicināt mednieku ieinteresētību bebru medīšanā.

Mērķis 3.2.7. 40 ha bioloģiski vērtīgas pļavas

Pasākums 3.2.7.1. Ganīt vai pļaut bioloģiski vērtīgās pļavas

Lieguma pļavu bioloģisko vērtību uzturēšanai nepieciešamas nodrošināt to ganīšanu vai pļaušanu.

Ganīšanu var veikt visā sezonā. Nav pieļaujama pļavu pārganīšana. Pilskalna pļavā vienlaicīgi neganīt vairāk kā četras govīs vai divpadsmit kazas jeb aitas. Pļavā uz kalna pie Spaļļu mājām, pie Lielā Baltiņa un Šķauna pļavā pie Raudiņām – vienlaicīgi ne vairāk kā vienu govī vai četras aitas jeb kazas, pārējās – ne vairāk kā vienu govī vai trīs aitas jeb kazas vienlaicīgi. Arī citām lieguma pļavām vēlams nepārsniegt ganīšanas intensitāti sausās pļavās 0,6 govīs, 0,5 zirgi, 1,8 aitas vai kazas uz pļavas hektāru. Slapjās pļavās optimālais lopu skaits uz hektāru ir attiecīgi 1,4 govīs, 2,0 jaunlopi vai 0,5 zirgi.

Ja pļavu nav iespējams noganīt, to nopļaut. Nopļautais jāaizvāc. Pļaušanu veikt ne ātrāk kā 10. jūlijā, laikā kad putni ir izveduši mazuļus, bet vēl labāk augustā, kad augi ir izsējuši sēklas. Pļaut katru jeb katru otro gadu. Lai pasargātu pļavas putnu ligzdas, vēlmais pļaušanas augstums – 5 līdz 10 cm. Pļaut ar izkapti, nevis traktor tehniku. Tomēr, ja nav citas iespējas, labāk pļaut ar traktor tehniku, nekā nepļaut vispār. Vēl samērā optimāls un saudzīgs pļavu pļaušanas veids ir pļaušana ar trimmeri.

Pļaušana jāveic no pļavas vidus uz malām. Pļavas, kuras ir mazākas par 0,5 ha, pļaut no vienas pļavas malas uz otru. Tādejādi ļaujot pļavā mītošiem dzīvniekiem pārvietoties uz citām piemērotām vietām. Ja iespējams, pļavu nenopļaut vienā dienā, bet ar 1 – 2 dienu intervālu.

Ir pieļaujama atsevišķu krūmu puduru atstāšana. Tie palielinās teritorijas bioloģisko daudzveidību.

Pasākums. 3.2.7.2. Cirst krūmus

Veikt krūmu cirstānu Pērļupītes augsto grīšu pļavā (8.1. pielikums). Krūmi reizi trīs līdz piecos gados jānocērt, iespējami tuvu zemei, zari jāaizvāc. Pasākums jāveic, kad augsne ir sasalusī.

Krūmus cirst ir nepieciešams arī citās lieguma pļavās, kur sākusies pļavu aizaugšana (8.1. pielikums). Atsevišķu krūmu atstāšana pieļaujama.

Mērķis 3.2.8. Saglabāta liegumam raksturīga ainava

Pasākums 3.2.8.1. 100 ha lauksaimniecībā izmantojamās zemes netransformēt par meža zemi

Lai saglabātu liegumam raksturīgo meža un nemeža zemes proporciju 3/2, lauksaimniecībā izmantojamās zemes saglabājamās kā ainaviski vērtīgas lauksaimniecības zemes. Nav vēlams to transformācija par meža zemi.

Mērķis 3.2.9. Piecu gadu laikā ierobežota invazīvo sugu izplatība

Pasākums 3.2.9.1. Ierobežot Sosnovska latvāņa izplatību

Sosnovska latvāņu izplatības vietās, katru gadu pirms ziedēšanas tos nopļaut, neļaujot tiem izziedēt un nogatavināt sēklas. Nopļautie stublāji jāaizvāc, nepieļaujot atvašu dzīšanu no kātiem un lapām.

Literatūrā netika atrasta informācija par galegu izplatības raksturu. Ja tai nav raksturīgi izplesties uz tālākajām teritorijām, īpaši sugas ierobežojoši pasākumi nav nepieciešami.

Mērķis 3.2.10. Piecu gadu laikā labiekārtota tūrisma infrastruktūra

Sabalansēt teritorijas izmantošanas intensitāti ar dabas lieguma tūrisma kapacitāti ir viens no lieguma apsaimniekošanas nākotnes uzdevumiem. Nodrošināt apmeklētāju skaitam atbilstošu tualeti, atkritumu urnu daudzumu un regulāru to izvākšanu. Nepieļaut apkārtnes piegružošanu un piemēslošanu. Aprīkot teritoriju ar tūrisma un rekreācijas infrastruktūras objektiem - kāpnes, laipas, lapenes, nepieļaujot eroziju un biotopu iznīcināšanu. Nodrošināt potenciālos apmeklētājus ar informāciju par vērtībām un uzvedības noteikumiem.

Pasākums 3.2.10.1. Aizvākt sadzīves atkritumus

Teritorijas apsekošanas laikā gravā pie Kornetu – Rencu ceļa konstatēta izmestu sadzīves atkritumu kaudze. Sadzīves atkritumu kaudzes izraisa pakāpenisku eutrofikāciju un biotopam neraksturīgu augu sugu ieviešanos. Tās būtiski samazina ainavas vizuālo pievilcību.

Izvākt atkritumus no 7.2. pielikuma kartē norādītās vietas. Ja zināma vēl kāda atkritumu kaudze lieguma teritorijā, izvākt arī to.

Pasākums 3.2.10.2. Uzstādīt atkritumu urnas

Atpūtas vietās, autostāvvietās izvietot atkritumu urnas. Atkritumu urnas uzstādīt vienīgi tajās vietās, kur iespējams piebraukt un nodrošināt to regulāru izvešanu. Tās neuzstādīt 10 m joslā no ezera vai upes, strauta krasta.

Pasākums 3.2.10.3. Uzstādīt tualetes

Autostāvvietās un atpūtas vietās uzstādīt tualetes. Tualetes uzstādīt vienīgi tajās atpūtas vietās, pie kurām iespējams piebraukt un nodrošināt tualetu regulāru izvešanu, ne tuvāk kā 10 m no upes, strauta vai ezeru krasta. Tualešu uzstādīšanu saskaņot ar RVP.

Iespējams uzstādīt sausās tualetes, kurās izmantot kompostēšanas metodi. Tualetes tvertnei jābūt izbetonētai, jo nav pieļaujama piesārņojuma nokļūšana apkārtējā augsnē. Jānodrošina regulāra atkritumu tualetu izvešana.

Pasākums 3.2.10.4. Atjaunot Pilskalna tūrisma taku

Atjaunot Pilskalna tūrisma takas bojātos kāpņu posmus. Ierīkot plašākus kāpņu laukumus, lai iespējams samainīties pretim nākošām tūristu grupām, neizmīņājot zemsedzi. Pie stāvlaukuma uzstādīt norādi uz takas sākumu. Ar laiku arī takas posmā no stāvlaukuma līdz pirmajai virsotnei, ierīkot koka pakāpienus. Atjaunot stāvlaukuma informatīvo stendu. Norobežot taku, kura no Pilskalna virsotnes ved taisni lejā uz ezeru. Atpūtnieku plūsmu organizēt tikai pa labiekārtoto tūrisma taku.

Pasākums 3.2.10.5. Uzstādīt solus, galdus atpūtas vietās

Esošajās atpūtas vietās ezeru krastos uzstādīt solus, galdus. Vēlams solus un galdus izgatavot pēc vienotā stilā no koka materiāla.

Soliņi izvietojami arī citviet lieguma teritorijā. Piemēram, uz tūrisma takām, radot iespēju gājējam pa ceļam atpūsties vai pavērot krāšņu skatu. Ja iespējams nodrošināt atkritumu urnu regulāru izvešanu, tās uzstādīt pie katra soliņa.

Pasākums 3.2.10.6. Izveidot tūrisma takas

Izveidot jaunas tūrisma un velo takas 7.2. pielikumā norādītajās vietās. Gar taku izvietot norādes (pasākums 3.2.10.9.), izglītojošas zīmes (pasākums 3.2.10.8.), informatīvos standus (pasākums 10.2.10.7.).

Lai pasargātu zemsedzi no nomīņāšanas un tai sekojošas augsnes erozijas, intensīvāk izmantotajām takām ierīkot segumu. Mitrākās vietās takas aprīkot ar koka laipām. Sausākās vietās takas veidot ar šķeldu (koka mizu skaidu) segumu. Koka laipas vislabāk pasargā zemsedzi no nomīņāšanas un nodrošina vieglāku pārvietošanos. Savukārt šķeldu seguma izveidošana un uzturēšana ir lētāka. Lai novērstu takas patvaļīgu izplešanos, takai veidot koka maliņu.

Taku posmos, kur nogāzes slīpums pārsniedz 7- 10, iespēju robežās būtu jāierīko kāpnēs. Kāpņu ierīkošana gan atvieglo pārvietošanos, gan samazina eroziju un novērš nogāzes izmīdīšanu plašā joslā. Pakāpieni jāveido soļa platumā. Gar kāpnēm vēlams veidot koka margas, tādejādi novēršot novirzīšanos no takas, kā arī palielinot drošību. Kāpņu posmos ierīkot platākas vietas, kur iespējams pretī nākošām grupām samainīties nenokāpjot no kāpnēm. Kāpnēs jāaprīko ar aizsprostiem ūdens novadīšanai un erozijas novēršanai. Tā kā kāpņu ierīkošana prasa ievērojamus līdzekļus, atsevišķus stāvos posmus var nobērt ar šķeldām un šķeldu segumu regulāri atjaunot.

Tūrisma takas papildus veidojamas gar retiem pļavu, purvu, upju, meža biotopiem. Taku veidot ar laipu segumu, gar biotopa malu, norādot uz biotopa izcelsmi, īpašībām, tam raksturīgām sugām.

Vidēji uz 0,5 km takas garuma, izvietot soliņu un atkritumu urna. Tomēr atkritumu urnas ierīkojamas tikai vietās, kur tās iespējams izvest.

Pasākums 10.2.10.7. Izveidot un uzstādīt informatīvos standus

Sagatavot un izvietot informācijas standus, kuros atainota lieguma shematiska robeža, informācija par lieguma dabas vērtībām, tūrisma infrastruktūru un galvenajām atļautajām, aizliegtajām darbībām. Informācijas stendi izvietojami pie Veclaicenes pašvaldības, pie Mišām, vismaz vienā no Kalekaura atpūtas vietām un citviet, kur koncentrējas lielākais apmeklētāju skaits.

Stāvlaukumā pie Pilskalna, kā arī citviet pie kultūras pieminekļiem, ja tie tiek iesaistīti lieguma apskates maršrutos, izvietot informatīvu stendu par kultūrvēsturiskajām vērtībām. Kultūrvēsturisko stendu informāciju var papildināt ar teikām, nostāstiem. Pilskalna stendā ietvert informāciju par tūrisma taku.

Informatīvie stendi, izglītojošas zīmes (pasākums 3.2.10.8.) un norādes (pasākums 3.2.10.9.) nepieciešamas, lai organizētu apmeklētāju plūsmu, informētu tos par ievērojamākiem apskates un infrastruktūras objektiem, liegumā atļautajām, aizliegtajām darbībām.

Informatīvos standus, zīmes un norādes veidot pēc viena stila. Zīmju izgatavošanai iespēju robežās izmantojami dabai draudzīgi materiāli. Tomēr vērā jāņem arī materiālu kalpošanas laiks. Iespējams, ka daļa zīmju sākotnēji tiks sabojātas vai iznīcinātas, tāpēc ieteicams sagatavot pietiekamu daudzumu zīmju, lai varētu aizstāt sabojātās un iznīcinātās zīmes. Pirms stendu, zīmju un norāžu izgatavošanas interesēties DA pārvaldē, vai nav izstrādāts vienots īpaši aizsargājamo dabas teritoriju informatīvo zīmju standarts.

Pasākums 3.2.10.8. Izveidot un uzstādīt informatīvas, izglītojošas zīmes

Lai informētu par apskates objektiem uz tūrisma takām, pie atpūtas vietām, izvietot informatīvas zīmes, ar izglītojošu informāciju. Zīmes izvietos pie sekojošiem objektiem:

- kultūras pieminekļiem, norādot uz to vēsturisko informāciju, teikām un nostāstiem;
- skatu vietās reljefa augstākajos punktos, sniedzot informāciju par saskatāmajiem objektiem;
- pie pļavu, purvu biotopiem;
- veciem, bioloģiski nozīmīgiem kokiem, norādot uz to nozīmi putniem (bet nekādā

- gadījumā nenorādīt koku ar putna ligzdu);
- kritālām, norādot uz to nozīmi gliemežiem un kukaiņiem.

Papildus skatīt 3.2.10.7. pasākuma aprakstu.

Pasākums 3.2.10.9. Izvietot un uzstādīt norādes

Taku sākumā, beigās, to sazarojumos jāizvieto norādes par to, kur taka ved, kādi apskates objekti pa ceļam redzami, cik ilgs laiks nepieciešams, lai objektu sasniegtu. Objektus iespējams norādīt ar piktogrammām.

Papildus skatīt 3.2.10.7. pasākuma aprakstu.

Pasākums 3.2.10.10. Ierīkot/labiekārtot autostāvvietas

Pie atpūtas vietām, tūrisma takām ierīkot autostāvvietas, ne tuvāk kā 50 m no ezeru krasta. Autostāvvietās izvietot atkritumu urnas, galdus ar soliēm, tualetes un informatīvo vai izglītojošo stendu par dabas parku. Stāvvietām veidot grants segumu. Stāvvietu izveidošana, vai esošo stāvvietu labiekārtošana saskaņojama ar RVP.

Pasākums 3.2.10.11. Ierīkot ugunsкура vietas

Dabas lieguma atpūtas vietās izveidot labiekārtotas ugunsкура vietas. Pasākums nav prioritārs un veicams tikai gadījumā, ja iespējams nodrošināt regulāru malkas piegādi ugunsкура vietām. Pretējā gadījumā pastāv risks, ka ap ugunsкура vietām esošajās teritorijās tiks izvāktas kritālas, laužti dzīvi koki, tādējādi samazinot teritorijas bioloģisko un ainavisko vērtību.

Pasākums 3.2.10.12. Ierīkot skatu torņus

Uzstādīt koka skatu torņus 7.2. pielikuma kartē norādītajās vietās. Skatu torņi paaugstinās teritorijas rekreācijas vērtību, dodot apmeklētājiem iespēju aplūkot plašāku apkārtni, nekā tas iespējams pa skatu stīgām. Tornis arī ļaus saglabāt stāvo nogāžu mežus. Prioritāri uzstādams skatu tornis Pilskalnā, uz triangulācijas torņa pamatiem.

Torni veidot, izmantojot videi draudzīgus materiālus un izvēloties tādu konstrukciju, kura pēc iespējas vairāk harmonēs ar apkārtējo ainavu. Zemesdzes bojāšanas novēršanai, ap torni iespējams izmantot koka šķeldu segumu. Tornī uzstādīt informatīvās zīmes par apkārt redzamajiem objektiem.

Torņa izgatavošana un uzstādīšana jāveic saskaņojot ar Valsts nozīmes kultūras pieminekļu inspekcijas Alūksnes rajona daļu un RVP.

Pasākums 3.2.10.13. Izveidotās un uzlabotās infrastruktūras uzturēšana

Veikt uzstādītās un labiekārtotās tūrisma infrastruktūras uzturēšanu. Regulāri aizvākt atkritumus no atkritumu urnām, izvest tualetes. Vismaz reizi gadā veikt tūrisma objektu apsekošanu, kur nepieciešams veikt infrastruktūras labošanas darbus.

Mērķis 3.2.10. Nodrošinātas iespējas iegūt informāciju par dabas liegumu

Pasākums 3.2.10.1. Sagatavot un izplatīt informatīvu bukletu

Sagatavot informatīvu bukletu ar īsu informāciju par lieguma dabas vērtībām. To izplatīšana palīdzēs lieguma piesaistīt apmeklētājus. Bukletu izplatīšana Veclaicenes un Apes informācijas centrā, viesu mājās un kempingos var sekmēt saudzīgāku atpūtnieku attieksmi pret dabu.

Pasākums 3.2.10.2. Sniegt informāciju vietējā presē

Vietējos laikrakstos regulāri publicēt lieguma ziņas. Presē atspoguļot informāciju par lieguma apsaimniekošanu, plāna ieviešanas gaitu, izpētes jaunumiem u.tml. Tādējādi informējot un ieinteresējot gan īpašniekus, gan apkārtnes iedzīvotājus lieguma vērtību saglabāšanas procesā.

Mērķis 3.2.11. Monitoringa sistēmas izveidošana

Pasākums 3.2.11.1. Izstrādāt monitoringa sistēmu

Izstrādāt metodiku sugu un biotopu, augsnes erozijas un apsaimniekošanas pasākumu

efektivitātes novērtēšanai. Pieaicinot attiecīgo nozaru ekspertus, izstrādāt noteiktus atradņu un biotopu stāvokļa noteikšana kritērijus.

Papildus jāparedz atpūtnieku plūsmas intensitātes novērtēšanas metodikas izstrāde.

Pasākums 3.2.11.2. Monitoringa veikšana

Atbilstoši izstrādātajiem kritērijiem, veikt ikgadēju teritorijas apsekošanu. Vietās, kur plānoti biotopu atjaunošanas pasākumi, novērojumi jāsāk jau pirms to veikšanas.

Pasākums 3.2.11.3. Sagatavot priekšlikumus jaunam dabas aizsardzības plānam, atbilstoši monitoringa rezultātiem

Atbilstoši monitoringa rezultātiem, izvērtēt dabas aizsardzības plānā paredzēto pasākumu efektivitāti un nepieciešamības gadījumā, iestrādāt izmaiņas tajā.

4.2. IETEICAMĀIS TERITORIJAS ZONĒJUMS

Dabas liegumā "Korneti – Peļļi" izdalītas sekojošas funkcionālās zonas:

- Stingrā režīma zona
- Regulējamā režīma zona
- Ainavu aizsardzības zona

Stingrā režīmā zonā ietverti dabiska meža biotopi: nogāžu un gravu meža biotopi, potenciālais nogāžu meža biotops Lielā Baltiņa dienvidu galā un potenciālais mistrota meža biotops Raipala dienvidrietumu krastā. Stingrā režīma zonas mežos nav jāveic nekāda saimnieciskā darbība. Stingrā režīma zona aizņem – 131 ha, jeb 17% no kopējās lieguma platības.

Regulējamās zonas platība ir 260 ha (33% no kopējās lieguma teritorijas). Zonā iekļauti:

- meži uz ezeru un iegultnes nogāzēm, kuros piemērojot maksimāli saudzīgu mežu izmantošanu, iespējams palielināt bioloģisko daudzveidību;
- purvaini meži;
- bioloģiski vērtīgās pļavas, kuru vērtību saglabāšanai tās nepieciešams ganīt vai pļaut;
- Lielais Baltiņš un Mazais Baltiņš – ezeri, kuros konstatētas Latvijā reti sastopamās un aizsargājamās pamīšziedu daudzlapas audzes;
- Pērļupe un tās ieleja – upe, kurā konstatēti vairāki reti un aizsargājami biotopi.

Kopā regulējamā režīma zonas meži aizņem 207 ha, ūdeņi – 13 ha, pļavas – 40 ha.

Lielākā lieguma daļa iekļauta ainavu aizsardzības zonā (360 ha, jeb 50% no kopējās lieguma platības). Ainavu aizsardzības zonā iekļauta visa pirmā un otrā teritorija. No lieguma trešās teritorijas ainavu aizsardzības zonā ietilpst 97 ha pļavas un ganības, kuras neatbilst bioloģiski vērtīgu, neielabotu pļavu kritērijiem, 86 ha ezeru, 69 ha saimniecisku mežu un 22 ha ar tiešu cilvēku saimniecisko darbību saistītas teritorijas (tīrumi, viensētas, ceļi u.tml.). Kopā vieglākā režīma zonā iekļauts 274 ha jeb 41% no lieguma trešās teritorijas.

Lieguma funkcionālais zonējums attēlots 10.2. pielikuma kartē. Funkcionālajās zonās iekļauto tīpašumu un to daļu saraksts – 10.1. pielikumā.

V DAĻA. PLĀNA IEVIEŠANA UN ATJAUNOŠANA

5.1. PLĀNA IEVIEŠANAS PRAKTISKIE ASPEKTI

Dabas aizsardzības plānu ievieš zemes īpašnieki un pašvaldības, sadarbojoties ar Dabas Aizsardzības pārvaldi. Pašvaldības ar laiku norīko par lieguma apsaimniekošanas organizēšanu, koordinēšanu atbildīgu darbinieku, organizē un sasauc lieguma apsaimniekošanas konsultatīvo padomi. plāna ieviešana jāuzsāk nekavējoties pēc plāna apstiprināšanas un ideālā gadījumā tā jārealizē divu līdz trīs gadu laikā. Pārējos divus līdz trīs gadus situācija jākontrolē, un, kur nepieciešams, paredzētie pasākumi jāatkārto, kā arī jāturpina ikgadējo pasākumu veikšanu. Praktiski, ņemot vērā ierobežotos finansu līdzekļus, plāna ieviešanai, ieviešana jāuzsāk ar prioritāri veicamo pasākumu veikšanu.

5.2. PLĀNA ATJAUNOŠANA

Dabas lieguma "Korneti – Peļļi" dabas aizsardzības plāns izstrādāts pieciem gadiem. Tas nozīmē, ka plāns jāpārskata un jāatjauno piecus gadus pēc tā apstiprināšanas. Plāna atjaunošana veicama pusgada laikā pēc esošā plāna termiņa izbeigšanās.

Plāns atjaunojams ātrāk, ja ikgadējā monitoringa rezultāti liecina, ka plānā paredzētie apsaimniekošanas pasākumi ir nelietderīgi, vai tie ir pretrunā ar teritorijas izveidošanas mērķiem. Tāpat, iespējama dabas aizsardzības plāna ātrāka atjaunošana, ja tas nepieciešams neparedzētu apstākļu dēļ.

PIELIKUMI

1. Sabiedrības informēšana

- 1.1. pielikums. Informatīvās sanāksmes dalībnieku saraksts un protokols
- 1.2. pielikums. Rīkojums par dabas lieguma "Korneti – Pelļi" dabas aizsardzības plāna izstrādes uzraudzības grupu
- 1.3. pielikums. Pirmās uzraudzības grupas sanāksmes dalībnieku saraksts un sanāksmē izskatīto jautājumu kopsavilkums
- 1.4. pielikums. Otrās uzraudzības grupas sanāksmes dalībnieku saraksts un sanāksmē izskatīto jautājumu kopsavilkums
- 1.5. pielikums. Dabas lieguma "Korneti – Pelļi" dabas aizsardzības plāna 1. redakcijas sabiedriskās apspriešanas dalībnieku saraksts un protokols
- 1.6. pielikums. Trešās uzraudzības grupas sanāksmes dalībnieku saraksts un sanāksmē izskatīto jautājumu kopsavilkums
- 1.7. pielikums. Dabas lieguma "Korneti – Pelļi" dabas aizsardzības plāna 1. redakcijas sabiedriskās apspriešanas un uzraudzības grupas trešās sanāksmes laikā izteikto priekšlikumu komentāri

2. Zemes īpašumi

- 2.1. pielikums. Dabas liegumā "Korneti – Pelļi" iekļauto zemes īpašumu saraksts
- 2.2. pielikums. Zemes īpašumu formu karte dabas liegumā "Korneti – Pelļi"

3. Dabas lieguma robeža

- 3.1. pielikums. Dabas lieguma "Korneti – Pelļi" robežas apraksts pēc MK not. Nr. 212. 21.10.2003. grozījumiem
- 3.2. pielikums. Dabas lieguma "Korneti – Pelļi" shēma pēc 15.06.1999. MK not. Nr. 212.
- 3.3. pielikums. Dabas lieguma "Korneti – Pelļi" shēma, atbilstoša MK not. Nr. 212. 21.10.2003 grozījumiem
- 3.4. pielikums. Dabas lieguma "Korneti – Pelļi" robežas apraksta punktu koordinātas

4. Valsts nozīmes kultūrvēsturiskie pieminekļi

- 4.1. pielikums. Valsts nozīmes kultūrvēsturiskie pieminekļi un to aizsargjoslas dabas liegumā "Korneti - Pelļi"

5. Teritorijas Fiziski ģeogrāfiskais raksturojums

- 5.1. pielikums. Dabas lieguma "Korneti – Pelļi" hidrogrāfiskā karte
- 5.2. pielikums. Dabas lieguma "Korneti – Pelļi" augšņu raksturojums

6. Retās un aizsargājamās sugas un biotopi

- 6.1. pielikums. Dabas liegumā "Korneti – Pelļi" konstatētās aizsargājamās augu un dzīvnieku sugas un to aizsardzības statuss
- 6.2. pielikums. Dabas lieguma "Korneti – Pelļi" biotopi un to aizsardzības statuss
- 6.3. pielikums. Meža nogabali, pļavas un ezeri, kuros konstatētas retās un aizsargājamās augu sugas un biotopi

7. Teritorijas izmantošanas veidi

- 7.1. pielikums. Faktiskais zemes lietojuma veids dabas liegumā "Korneti – Pelļi"
- 7.2. pielikums. Tūrisma infrastruktūra dabas liegumā "Korneti – Pelļi"
- 7.3. pielikums. Dabas liegumā "Korneti – Pelļi" no 1995. līdz 2003. gadam veiktās meža cirsmas
- 7.4. pielikums. Par dabas liegumā "Korneti – Pelļi" veiktajām nelikumīgajām meža cirsām ierosināto lietu un piespriesto sodu skaits

8. *Apsaimniekošanas pasākumi*

- 8.1. pielikums. Apsaimniekošanas pasākumu karte dabas liegumā "Korneti – Peļļi"
- 8.2. pielikums. Dabas lieguma robežas apzīmējuma zīmes un to izvietojuma noteikumi.
- 8.3. pielikums. Dabas lieguma "Korneti – Peļļi" robeža pēc ieteiktajām robežas izmaiņām
- 8.4. pielikums. Informācija par ES atbalsta maksājumiem

9. *Individuālie apsaimniekošanas un izmantošanas noteikumi*

- 9.1. pielikums. Dabas lieguma "Korneti – Peļļi" individuālo apsaimniekošanas un izmantošanas noteikumu projekts
- 9.2. pielikums. Vispārējo īpaši aizsargājamo dabas teritoriju izmantošanas un apsaimniekošanas noteikumu pantī, kuri attiecas uz dabas liegumiem

10. *Zonējums un ierosinājumi dabas lieguma robežas maiņai*

- 10.1. pielikums. Dabas liegumā "Korneti – Peļļi" funkcionālajās zonās iekļauto zemes īpašumu vai to daļu saraksts
- 10.2. pielikums. Ieteicamais zonējums dabas liegumā "Korneti – Peļļi"